

4746⁴⁶

Small gold-tooled decorative elements and text on the spine edge.

6.8.

THOMAE ERPENII
GRAMMATICA
ARABICA.

ACCEDUNT LOCMANI SAPIENTIS FABULAE
ET SELECTAE QUAEDAM ARABUM SENTENTIAE.

ROMAE MDCCCXXIX.

IN COLLEGIO URBANO
DE PROPAGANDA FIDE.

80

Ur. Gm. 446

44 50
2 15

35

THOMAE ERPENII CONSILIUM *

de ratione addiscendae grammaticae arabicae

I. Si quis omnino rudis accesserit, ^{primam ex arabicis} potius intuita, quam prolixiore explicatione, ^{discat eorum} elementa; quae sunt consonantes, vocales ^{notae orthogra-} phicae. Harum attente contempletur figuras, ^{et expendat po-} testates seu valores. Viginti octo consonantium ^{notitia petetur} ex initio cap. primi, ipsa nempe eius tabella; ^{transvocalium} ex tabella et fine cap. tertii: quinque peculiares notas orthographicas docet principium cap. quarti, et pars quinti prima et ultima. Ubi et obiter notasse profuerit, uti tres tantum sunt vocales *a*, *o*, *i*; ita tres dumtaxat nominum casus: et *o* pertinere ad nominativum et vocativum; *a* ad accusativum; denique *i* ad casus reliquos.

II. Tum cognita illa elementa inter se nectere in syllabas assuescat: quem in finem iuvari poterit exemplis, tum singularium vocum, pag. 6, 16, 17; tum vocum plurium, pag. 18, 21, 22, 23; et integrae sententiae, pag. 16: quippe ubi arabica etiam latinis litteris exprimuntur.

III. Hoc praevio defunctus rudimento, librum primum diligenter legat, ab initio usque appendicem eius, quae pag. 24. occurrit. Ita quidem, ut iis quae ad rem propositam scitu magis esse necessaria iudicaverit, maiorem adhibeat attentionem. Quaedam enim curiosae esse potius et uberioris doctrinae satis liquet.

Ubi et hoc observa, in *tesdid* euphonico, de quo pag. 18 et 19; et *wesla*, de qua pag. 20 et 21, lingua exprimendis, non adeo esse laborandum: nam hoc, ut natum est ab expedite loquentis naturali propensione quadam et euphonia; ita ab ea potius quam ab artis affectatione et conatu pendet.

* Hoc Erpenii consilium desumptum est ex editione huius grammaticae, quae, curante viro eruditissimo Iacobo Golio, Lugduni Batavorum an. 1656. est impressa.

IV. Appendicem libri I, quod spectat, illa continet canones toti linguae, hoc est omnibus, vel saltem praecipuis, orationis partibus communes; utpote euphoniae et facili elocutioni inservientes. Per quos potiori ex parte tollitur quae videatur esse in arabismo anomalia: ac proinde sine quibus nemo possit feliciter arabicari. At licet illi canones per se singuli sint facillimi, ut nullo negotio intelligi et memoriae mandari possint; multitudo tamen ob ipsam affinitatem facile confusionem inducit. Ea propter omnino praestiterit, ut singulis, aut ad summum binis, accurate perpendendis et memoriae imprimendis, singuli dentur dies.

V. Libro primo caeteris rebus cognito, interea dum istoc modo canonibus etiam opera datur, progrediendum est ad secundum librum de verbis. Ubi primum coniugationum tabella, quam exhibet pag. 32, diligenter est discenda: et ad maiorem confirmationem, verba quaedam trilittera, ut ^{فُرُقٌ} كُتُبٌ, et alia quaelibet, per eam deduci debent: donec oblatae cuiusque radices coniugationem expedite et prompte formare noris.

VI. Hinc procedendum ad paradigma regulare primae coniugationis activae, quod bene memoriae est imprimendum, cum ab eo reliqua omnia dependeant: mox praecepta ei adiuncta legenda quoque atque discenda sunt.

VII. Deinde differentiae coniugationum derivatarum a prima, sequentibus duobus capitibus III et IV traditae, etiam memoriae penitus infigi debent; et ad eandem normam radices plures per primas tantum temporum voces in coniugatione prima et reliquis deducendae sunt. Nec ante pergendum ad verba imperfecta, quam perfectorum coniugationes omnes, tum primitivae, tum derivativae, bene perspectae et cognitae fuerint; et simul primi libri repetita semel atque iterum appendix memoria teneatur.

VIII. Hinc ad imperfecta fiat progressus, et singulis speciebus singuli attribuantur dies, confusionis evitandae gratia: nisi forte species quarta et quinta, sive cap. VIII et IX. dies exigere binos videantur. In iis bene considerentur et memoriae mandentur generales imperfectionis regulae, et ipsae ad eu-

phoniam facientes ; quae fere circa initium singulorum capitum proponuntur . Hisce enim intellectis et cognita verbi perfecti coniugatione , facile erit formare imperfectum . Nam ut minori hoc molestia facias , omnino consultum est , quamlibet vocem verbi imperfecti eo formare modo , ac si verbum perfectum sit . Ita formata cum erit , evidenter apparebit an contra generales illas imperfectionis regulas , an speciales peccet . In hisce verbis videbunt studiosi , quanti momenti sint aurei illi appendicis libr. I. canones : quos propterea hic saepe consulere et applicare oportet .

Verbis cognitis pergatur ad nomina , et ab hisce ad reliqua : de quibus nihil peculiare est monendum : quoniam ibi res plana est ac manifesta ; nempe iis , qui iam praecedentium habeant cognitionem . Ubi quae per se maior esse , quam in illis sequentibus , difficultas videtur , ei ab Erpenio provisum fuit ipsa praeceptorum traditione ; perspicua nempe et evidenter distincta . Quae si contracta nimis et in unum pressa , alio praesertim ordine , simul ingeri contingat , utique in dirigendo haud paulo plus negotii discentibus facessent .

20
23
28
31
33
37
40

IV. De verborum derivativis .
V. De verborum genitivis seu comparativis secundum
radicalium .
VI. De verborum lamato .
VII. De verborum diversitate hinc et inde .
VIII. De diversitate alia .
IX. De verborum diversitate .
X. De verborum dupliciter imperfectis .

Liber III.

32
38
44
49
55
61
67
73

Cap. I. De qualitate nominum .
II. De specie nominum .
III. De forma nominum .
IV. De genere nominum .
V. De numero nominum .
VI. De numero .
VII. De casu .

INDEX CAPITUM

Liber I.

Cap. I. De litteris .	pag. 1
II. De divisionibus litterarum .	13
III. De vocalibus .	15
IV. De syllabis , ubi de gjezm et tesdid .	17
V. De reliquis notis orthographicis ; ubi de hamza wesla et medda .	20
Appendix libri primi seu canones de litterarum اوى natura et permutatione .	24

Liber II.

Cap. I. De verbo in genere .	31
II. De prima trilitteri coniugatione .	38
III. De quadrilitteris et coniugationibus derivativis primae classis .	48
IV. De reliquis derivativis .	50
V. De verbo surdo seu geminante secundam radicalem .	53
VI. De verbo hamzato .	58
VII. De verbo quiescente phe و et ى .	61
VIII. De quiescente ain .	63
IX. De verbo quiescente ج .	72
X. De verbo dupliciter imperfecto .	80

Liber III.

Cap. I. De qualitate nominum .	85
II. De specie nominum .	86
III. De forma nominum .	92
IV. De genere nominum .	94
V. De motione nominum .	95
VI. De numero .	97
VII. De casu .	109

VIII. De declinatione .	pag. 115
IX. De comparatione .	116
X. De numeralibus .	ib.
XI. De pronomine .	118

Liber. IV.

Cap. I. De particulis coniunctis .	123
II. De particulis separatis .	126

Liber V.

Cap. I. De syntaxi nominum .	131
II. De syntaxi verborum .	134
III. De syntaxi particularum .	136

117
118
119
120
121

VIII. De...
IX. De...
X. De...
XI. De...

Libri IV.

122
123

Cap. I. De...
Cap. II. De...

Libri V.

124
125
126

REIMPRIMATUR

F. Dominicus Buttaoni M. S. P. A. Soc.

REIMPRIMATUR

Jo. Della Porta Patr. Constantinop. Vicesgerens.

THOMAE ERPENII
GRAMMATICAE ARABICAE

LIBER PRIMUS
DE ORTHOGRAPHIA.

CAPUT PRIMUM

De litteris .

Arabum litterae consonantes sunt viginti octo , quarum nomina ordinem , et figuras cum suis potestatibus sequens tabella exhibet .

Ordo. Nomen et potestas.

Figura.

	Ordo.	Nomen et potestas.	Figura.			
			in fine dictionis,		extra finem dictionis,	
			annexa praeced.	non annexa praeced.	annexa praeced.	non annexa praeced.
1	Elif.	ألف Spiritus lenis Graecorum, Hebraeorum.	ا	إ	آ	أ
2	Be.	باء B.	ب	ب	ب	ب
3	Te.	تاء T.	ت	ت	ت	ت
4	Thse.	ثاء T blaesum.	ث	ث	ث	ث
5	Gjim.	جيم G Gallorum ante e et i.	ج	ج	ج	ج

THOMAE ERPENII

Ordo. Nomen et potestas.

Figura.

6	Hha.	حَا	ح	ح	ح	ح
	Hebraeum, i. e. duplex h ex imo pectore protractum h', hh.					
7	Cha.	خَا	خ	خ	خ	خ
	Ch. seu Graecorum cum ra- sione gutturis.					
8	Dal.	دَال	د	د	د	د
	D.					
9	Dhsal.	ذَال	ذ	ذ	ذ	ذ
	D. blaesum					
10	Re.	رَا	ر	ر	ر	ر
	R.					
11	Ze.	زَا	ز	ز	ز	ز
	Z, aut s inter duas vocales.					
12	Sin.	سِين	س	س	س	س
	S initio dictionis, aut post consonantem.					
13	Sjin.	شِين	ش	ش	ش	ش
	Sj Belgarum, ch Gallorum, sch Germanorum, et sh An- glorum.					
14	Sad.	صَاد	ص	ص	ص	ص
	TS, sed ita ut s magis quam t audiatur.					
15	Dad.	ضَاد	ض	ض	ض	ض
	Idem blaes.					

Ordo. Nomen et potestas.

Figura.

16	Ta.	طَاءٌ	ط	ط	ط	ط
		T in gutture pronuntiatum.				
17	Da.	ظَاءٌ	ظ	ظ	ظ	ظ
		Idem blase: vix differt a ذن.				
18	Ain.	عَيْنٌ	ع	ع	ع	ع
		y heb. difficillima littera.				
19	Gain.	غَيْنٌ	غ	غ	غ	غ
		G in gutture pronuntiatum.				
20	Fe.	فَاءٌ	ف	ف	ف	ف
		F.				
21	Kaf.	كَافٌ	ق	ق	ق	ق
		K in gutture pronuntiatum.				
22	Kef.	كَافٌ	ك	ك	ك	ك
		C ante a o u, id est k in anteriori parte oris.				
23	Lam.	لَامٌ	ل	ل	ل	ل
		L.				
24	Mim.	مِيمٌ	م	م	م	م
		M.				
25	Nun.	نُونٌ	ن	ن	ن	ن
		N.				
26	Waw.	وَاوٌ	و	و	و	و
		W nostrum, germanicum, anglicum.				

Ordo. Nomen et potestas.

Figura.

27	He.	הָ	κ	ϛ	ϙ	ϛ
	H.					
28	Ie.	יָ	ι	ι	ς	ι
	<p>† Heb. id est i consona, quam caveant Galli suo more pronunciant; is enim sonus יָ est.</p>					

De nominibus litterarum .

Nomina haec *ταχυνη* sunt , ut apud nos , *be* , *ce* , *el* , *em* , *ix* , *zeta* , &c. Quod si quaedam aliud etiam significant , casu sunt aequivoca . Declinantur autem Arabibus more reliquorum nominum : unde terminationem *on* in nominativo adsciscunt , quam ego brevitatis causa latine non expressi , ut ipsi quoque Arabes in recitatione alphabeti sui eam negligunt . *Elif* etiam hamza vocatur : ratio post patebit .

De ordine .

Ordo hic orientalium Arabum est , id est , Asiaticorum et Aegyptiorum : occidentales , seu Mauri , paulo alium observant , scilicet

ا ب ت ث ج ح خ د ذ ر ز ط ظ ك ل م ن ص ض
ع غ ف ق س ش ء و لا ي .

Olim apud utrosque alius obtinuit , qui etiam numeris denotandis inservit , et octo fictis vocabulis vulgo exprimitur ; apud illos , scilicet Asiaticos , idem qui apud Hebraeos , hoc modo ,

أبجد هوز حطى كلمن سعض قشث تخذ ضطخ *

Apud hos , nempe Mauros , paulo alius , in hunc modum ,

أبجد هوز حطى كلمن صعفض قشث تخذ طعش *

Qui in alphabeto asiatico hodierno و litterae ء postponunt contra omnium lexicorum , et alphabeticarum institutionum ipsorum orientalium , quae mihi videre contigit , id faciunt fidem .

De figuris litterarum .

Dubium non est , quin pleraeque figurae litterarum arabicarum a syriacis derivatae sint .

Septem autem scripturae arabicae reperiuntur genera ,
quorum

Primum et potissimum est نَسْخِي *nischi* , quo alcoranus
vulgo apud illos solet scribi , apud nos autem libri excudi .

Secundum تَعْلِيْق *taalik* , quo Persae utuntur ; quique
ad *nischi* se habet , ut typi hebraei Henrici Petri ad typos
plantinianos aut bombergianos .

Tertium دِيَوَانِي *diwani* , quod in forensibus et quotidia-
nis negotiis Turcae usurpant ; maxime cum turcice scribunt :
habetque se ad *nischi* , ut *masket* Hebraeorum ad scriptu-
ram assyriacam . Ad huius scripturae elegantiam pertinere
videtur , quod lineae in progressu ascendunt , maxime ver-
sus finem : raro enim quid hac scriptura expressum videas ,
in quo id non contingat .

Quartum قَوْمَة *kirma* , cuius usus fere tantum est in ta-
bulis accepti et expensi imperatoris Turcarum . Hoc minus
attente consideratum similis videtur esse scripturae vulgari
Iudaeorum , quam טֶפֶן *nischi* : litteris enim constat exiguis ,
nec invicem connexis .

Quintum est ثُلُثِي *tholothi* , in titulis librorum et diploma-
tum adhiberi solitum , habetque se ad *nischi* , ut maiusculi
illi characteres latini , quibus librorum tituli apud nos excu-
di solent , ad characteres communes : litterae enim eadem
sunt quae *nischi* , sed multo maiores et pinguiores , mire-
que elegantibus ductibus cohaerentes .

Sextum est يَاقُوتِي *iakuti* , et رَاحِنِي *rahani* ,
sic dicta ab auctoribus suis يَاقُوت et رَاحِن ; qui ad maiorem
scripturae venustatem , ut sunt Arabes καλλιγραφίας studio-
sissimi , peculiare quosdam litterarum ductus et nexus , suo
quisque modo , excogitarunt .

Hisce octavum addi queat mauritanicum, quod satis multum a praecedentibus differt; qua de re post nonnihil.

Nos typorum inopia primae tantum scripturae, tanquam praecipuae et primitivae, quaque cognita reliquae nullo fere negotio addiscuntur, litterales figuras proposuimus in tabula alphabetica.

Caeterum, cum litterae arabicae omnes, praeter sex ا د ذ ر ز و , sequenti in eadem dictione inter scribendum annectantur, et in fine liberiori ductu protrahantur, eiusdem litterae, ratione connexionis et situs, plures ortae sunt figurae: ita in tabella propositae, ut prima columna eas, quae initio dictionum, et in medio post sex illas illigabiles, secunda, quae in medio post ligabiles: reliquae duae quae in fine; prior quidem post illigabiles; posterior vero post ligabiles usurpantur, exhibeat. Separatim autem exprimentdae, figura finali illigabili pinguntur.

I tamen ط ج subiungendum peculiare quiddam habet: nam aut separatim illi apponitur et quasi cadens includitur, sic ج ; idque tum maxime, cum ج praecedenti annectitur: aut cum illo in unum coalescit, hoc modo ج , quum ج non cohaeret cum alia, atque istae litterae sic coniunctae nomine composito vocantur *lamelif*, ac si una essent; ut et quidam opinari videntur, dum ultimae alphabeti litterae eas praeponunt: at male.

Variant interdum, in codicibus manuscriptis praecipue, ut non omnes uno modo et aequae bene pingunt, figurae nonnihil a supra positis; sed ea variatio tanta est, ut nec regulis comprehendi, nec typis repraesentari facile possit. Tu talia exemplaria nactus diligenti consideratione et cum his nostris collatione facile eas agnosces et observabis, etiam in omni scripturae genere: essentialem enim ab his differentiam non habent, nisi quod Mauri *kaf* uno puncto superne insigniunt, hoc modo ك ; ط *fe* vero, ut ab illo differat, suum apicem subiiciunt, in hunc modum ط : qua quidem nota certo dignosces codices eorum ab iis, qui in oriente exarati sunt,

Orientalibus autem pro triplici puncto $\tau\epsilon$ ش lineolam interdum adhibent, hoc \overset{a} س, aut hoc \overset{b} س modo. Utrique compendii gratia omittunt subinde puncta illa διακριτικὰ, quibus solis figurae quaedam diversarum litterarum distinguuntur; ut ق ف خ ح ت ت ب; unde scriptura exurgit lectu et intellectu difficillima. Parum est, quod interdum in una et altera littera negligantur, quae absque iis facile agnoscitur: ut in je finali hoc modo \overset{c} ی scripto; quod passim accidit.

Plerumque tamen puncta illa διακριτικὰ solent adiici: quin et iis figuris, quae illorum absentia ab aliis discernuntur, scilicet ح در س ص ط ع, quaedam interdum apponi notae, significantes debitam punctorum absentiam, $\tau\epsilon\sigma$ در س

quidem superne hoc modo \overset{d} در س, reliquis vero inferne, similes illis aliae, minori ut plurimum forma, sic ح ص ط ع
ح ص ط ع

Idem subinde $\tau\epsilon$ س contingit; cui et eadem de causa interdum tria puncta subiiciuntur, hoc modo \overset{e} س. Ita $\tau\epsilon$ he fi-

nali aliud interdum superponitur, indicans absentiam punctorum quibus interdum insignitur; de quo postea. Haec tamen hodie raro et non nisi in accuratissime scriptis observantur.

Figurarum in dictione, et dictionum in linea ea est consequutio, quae orientalium fere omnium; a dextra scilicet sinistram versus.

Pleraque autem figurae basi lineae incumbunt, nec ulla infra eam deprimuntur, praeter ر ز ه و لا, itemque finales protractas; unde ح خ annectendae litteris, quae ductum suum in basi lineae terminant, ne ipsae deprimantur,

eas, cumque iis saepe alias, connexas elevat: ut in التجربة \overset{f} تجربة experientia, videre est: sic التجربة المخاطبة colloquens, \overset{g} شخصت remotio, &c. Quae autem unius sunt dictionis, iuste a se invicem separatae sunt, nec nimis magnis distantibus aut vinculis se mutuo consequuntur, nisi lineae quantitas obstet: dictio enim in fine eius scribenda si satis loci non reperiat, admittit inter inconnexas grandius spatium, ac inter eas in

duas partes secatur; quarum prior lineam reliquis adaequat, posterior in margine ponitur, hoc modo:

Omni calceo calceatur $\gamma\upsilon\mu\sigma\pi\acute{o}\delta\eta\varsigma$.
 كَلَّ الْحَذَاءُ يَحْتَذِي بِهِ الْحَا فِي
 μνοπόδης.

Crebro tamen priori superponitur, sic:

Verecundia prohibet largitionem.
 الْكِيَاءُ يَمْنَعُ الرِّزْقَ

Interdum initio sequentis lineae collocatur, quod perpetuo observant libri typis excusi. Si autem dissectionem istam dictio aliqua commode non admittat, tota initio sequentis lineae reservatur, et ad lineae complementum praecedentis dictionis vinculum aliquod producitur in hunc modum:

فِي الْبَدَأِ كَانَ الْكَلِمَةُ وَالْكَلِمَةُ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ
 هُوَ الْكَلِمَةُ. كَانَ هَذَا قَدِيمًا عِنْدَ اللَّهِ *

In principio erat verbum, et verbum erat apud Deum, et Deus erat verbum. Erat hoc aeternum apud Deum.

Quae vinculi productio in principio aut medio lineae etiam interdum adhibetur ornatus gratia: maxime in trito illo,

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ *

In nomine Dei miseratoris misericordis.

Dictionum a se invicem distantia maior quam quae est literarum unius dictionis, in manuscriptis vix observatur, quod fines earum figuris literarum finalibus ut plurimum facile cognoscantur. At periodorum sic satis magna fere adhibetur, quin et notis hisce $\text{◊} \text{*} \text{*} \text{*} \text{.} \text{◊}$ et similibus, itemque ◊ et ◊ fines earum non raro indicantur; quae tamen necessitate aliqua urgente periodi membris distinguendis inserviunt: particulares enim distinctionum et certarum orationis qualitatum notas extra alcoranum non facile est reperire: at in eo ط initio voci superne adscriptum periodi finem, aut colon designat, ut ح hypocolon, et لا comma; nisi, quod malim, hoc unionis potius quam distinctionis notam esse statuas,

Triplex autem punctus crassus et caudatus hoc modo “, et in quibusdam exemplaribus unus solum sic 6, rhythmica nota est, non distinctionis; etsi rhythmica sententiae non raro terminentur. Atque haec diabolico illi libro peculiaris sunt, ut alia pleraque, de quibus alias. Ait Theseus Ambrosius commatis, : coli, ❖ hypocoli, ❖ interrogationis, ❖ re-sponsionis, et ❖ periodi apud Arabes notas esse: sed fides sit penes auctorem.

Π Α Ψ Ε Ρ Π Ο Ν .

Solent Arabes christiani et iudaei odio Mahomedanorum pleraque sua quae ad religionem spectant scripta arabica alio caractere consignare: illi quidem christiano, id est syriaco; hi vero iudaico, id est hebraeo. Ac tum litteras ح et ط more Arabum formant ab affinium figuris appposito puncto, in hunc modum ح et ط : ح autem et ع a *caf* et *gimel*, Iudaei quidem superscripto raphe, hoc modo ח , quibus ח est ח , et כ . Syri vero subscripto puncto, sed soli *caf*, sic ح : nam *ghimel* manet nudum; cui ut repraesentet ح punctus inscribitur, hoc modo ح . Litteris autem ט et ז exprimendis Syri ט et ז , id est figura ט ז nullo constituto discrimine etiam adhibent: secus Iudaei, qui has cum daghes, sic ט ז , illas cum raphe, in hunc modum ט ז , exprimunt, ut tale sit horum alphabetum arabicum.

ا ب ت ث ج ح خ د ذ ر ز س ش ص ض ط ظ
 آ إ إ ت ن ه ح د ر ز س ش ض ط ظ
 ع غ ف ق ك ل م ن ه و ی
 ع ن ف ك ل م ن ه و ی

De potestate figurarum.

Potestas seu valor figurarum est quod ipsae tamquam signa repraesentant; estque primaria aut secundaria. Primaria

est ipse literarum sonus, quem aliarum linguarum characteribus, quarum valor notus est, in tabula quam potuimus convenientissime expressimus; quod in plerisque commode satis fieri potuit, in aliis non item. Praecipua difficultas est in *تَكَخَدْ ضَطْعَغ*, maxime in *حَضَع*; quae vivam docentis vocem requirunt.

De solis *ن* et *س* pauca quaedam hic addenda sunt; eae enim valorem suum interdum mutant: *س* quidem in eum qui est *تَنْس* *ت*, in cuius indicium huius puncta superne assumit hoc modo *س*: quod in finibus nominum tantum accedit, ad genus foemininum aut plurale designandum, ut post fiet manifestum.

ن autem vocali destitutum, positumque immediate ante aliud *ن*, aut litteras *اَهَكَخَعَع*, retinet quidem proprium sonum, non secus ac si vocalem possideret; inque ejus indicium superne insignitur *nun* rubro, ut *اَنْهَارٌ* fluvii, *مِنْ عَبْدِ اللَّهِ* a servo Dei: sed ante alias sonum variat: nam,

1. Ante *ب* sonat ut *mim*, idque indicat *mim* rubrum ei superscriptum, ut *عَنْبَرٌ* *ambaron*, non *anbaron*, *ambra*. *مِنْ بَيْتٍ* *mim beitin*, non *min beitin*, de domo. Sic Latini et Graeci *n* ante *b* in *m* mutant: ut, imbibo, *ἐμβάλλω*, pro inbibo, *ἐνβάλλω*.

2. Ante *ر* accipit sonum sequentis, superposito *gain* rubro, et apposito ad *ر* duplicitatis nota *tesdid*, de qua postea: ut, *مِنْ رَبِّ* *mirrabin*, non *min rabbin*, a domino; *مِنْ لَيْلٍ* *millailin*, non *min lailin*, a nocte. Sic Latini et Graeci *illicitus*, *immunis*, *ἐλλείχω* *ἐμμεύω*, pro *inlicitus*, *immunis*, *ἐνλείχω*, *ἐνμένω*.

3. Ante reliquas sonat *n* cum *g* mixtum, quomodo Turcae *ك* non raro pronunciant, et vulgo nunc solet efferri *y* hebraeum: eiusque soni nota est *cha* superscriptum; et rubedo puncti *تس* *nun*: ut, *أَنْزَلَ* *angzala*, non *anzala*, demisit: *مِنْ طِينٍ* *ming tinin*, non *min tinin*, ex luto. Ante *ق* autem et *ك*,

g illud τφ̄ n adiunctum est manifestius, sonusque ille mixtus fortior et vehementior; idque indicat punctum τ̄ nun rubrica triplicatum: ut مَن قَلْبِهِ مُنْقَلَبٌ *mungkalabon*, *conversus*, مَن قَلْبِهِ مِيْنْ كَلْبِيْهِ *ming-kalbihi*, *ex corde suo*: مَن كَلْبِهِ مُنْكَدَارُونٌ *mungkadaron*, *conturbatus*: sic مَن كَفَرٌ *mang kafara* qui *infidelis est*. Sic et n apud Latinos ante c eum quoque sonum vulgo habet: ut, *incumbo*, *incredulus*; et similiter apud Graecos ante k, sed in γ mutatum, ut σὺν κλάω, πείραγμα.

Secundaria figurarum potestas sunt numeri; quorum notae sunt eodem modo, quo Hebraeis suae: alphabeti enim ordine antiquo (ut supra) descripti primae novem litterae unitates exprimunt, novem sequentes denarios, reliquae centenarios, ultima غ millenarium: caeteros additione supplent, sicut Hebraei; ut يا sit 11, بي 12, تج 13, يد 14, هـ 15, غنخيج 1300, عش 1100, غق 430, تل 23, كج 21, كا 1613, غغغ 3000, &c.

Recentiores Arabes alias etiam ab Indis mutuati sunt, quas et his adiciendas duximus.

١	٢	٣	٤	٥	٦	٧	٨	٩	٠
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

His eodem prorsus modo utuntur, quo nos vulgaribus istis nostris: ut ١٠ sit 10, ١١ 11, ١٢ 12, ٢٠ 20, ٣٠ 30, ١٠٠ 100, ٤٠٠ 400, ١٠٠٠ 1000, ١٤١٣ 1613, et sic caetera. Observandum autem est, pro decima (٠) non raro usurpari quintam ٥; sed tunc quinarius hac figura exprimitur ٥: sic ١٠٠ est 100, ١٥٥ 155.

Sed ad figuras nostras litterarum revertamur: quarum duplici valori addi videtur posse tertius, quo compendii gratia signa integrarum dictionum sunt, assumpta ut plurimum superne hac ~ figura in mysterii huius indicium, idque accidit vocabuli significandi, si solum sit, litterae primae; ut ص̄ pro صَدِيقٌ *iustus*, ج̄ pro جَمْعٌ *plurale*, ط̄ pro طَرَفٌ *finis*, si cum aliis coniunctum, vel primae, ut كَافِيٌ pro كَافِيَةٌ *director* (scilicet est Deus,) *efficax* (scilicet est Deus,) *director* &c.

delium, *manus eius* (*sustentat omnia*,) *sciens* (*omnia*,) *verax* (*in promissis suis*.) vel alii, puta primi vocabuli primae, medii mediae, ultimi ultimae; ut عَم pro عَلَيْهِ
 اَنَا اللَّهُ أَعْلَمُ pro أَلَمْ، *super eo sit pax*: يَرْ، السَّلَامُ
Deus sum sapientissimus.

CAPUT SECUNDUM

De divisionibus litterarum.

Dividuntur hae litterae multifariam, ratione scilicet pronuntiationis, roboris, affinitatis, officii, et societatis.

Ratione pronuntiationis: in gutturales, quae nullum certum linguae situm aut labiorum motum requirunt, sed in ipso gutture efformantur, suntque أَحْتَجَعَهُ.

Labiales, quae labiorum opera pronuntiantur, يَوْمٌ.

Palatinas, quae efferuntur mucrone linguae inferius palatum tangente, et interiori eius parte superius palatum pulsando sonos distinguente, et sunt جَيْقُكُ.

Dentales, quae proferuntur mucrone linguae tangente superiores dentes, vel inferne نُدُّظُ, vel interne نُدُّظُلُّ.

Linguales, quae proferuntur mucrone linguae superius palatum mobiliter tangendo, suntque رَزْسَشْضْضْ. Hae una cum dentalibus solares vocantur, ut reliquae omnes lunares.

Ratione roboris dividuntur litterae in debiles, quae inter pronuntiandum interdum enervantur, sonoque proprio amisso alii inserviunt, أَوْىِ; et robustas, quibus id non accidit, quales reliquae omnes.

Ratione affinitatis, in permutabiles, quae facile invicem commutantur, quales eae fere omnes sunt quae eiusdem sunt organi, itemque ض et ظ, et longe frequentissime debiles

أوى; et impermutabiles, quae non permutantur invicem, ut pleraeque aliae.

Ratione officii, in radicales, quae radicem ipsam seu primum thema solummodo constituunt, sequentes, دُكِّحَ خُدِّدَ, رَزَّشَ صَضَطَّ طَعَقَّقَ; et serviles, quae derivatis formandis, et accidentibus radici inducendis non raro inserviunt, quales reliquae. Quin et طد etiam interdum pro ت servili veniunt: sed de his postea.

Ratione societatis, in compatibles, quae mutuo se in eadem dictione consequi possunt, et incompatibiles, quae coniungi recusant.

Incompatibiles sunt

Gutturales حَعَلَّغَه: interdum tamen ع تَوَّع subiungitur. ب et ف م. At nun ante be sonum تَوَّع mem induit, ut iam monui.

ت & ث

ض & ش

ط ط من ص س & ث

ظ ط من & ص

ك ق غ & ج

ظ ط & من

ك ق ط & خ

ك ظ & ط

ذ & د

ق غ & ظ

ظ ط من ص & ذ

ك ق & غ

ل & ر

ك & ق

ظ من ص & ز

ل & ن; si كُنْ nequaquam, et

من ص & س

عَلُنْ manifestavit, exceperis.

At serviles his inclusas ut radicem constituentes accipio: actu enim cum serviunt, cuilibet litterae adiungi possunt: ut كَقَوْلِكَ, لِرَبِّ domino, تَتَّبِعُ confirmabis, بِفِضَّةٍ argento, ut si dicas, &c.

Duae quoque similes initio dictionis quam rarissime concurrunt, nisi prior serviat. Et ن vocali destitutum in medio

dictionis raro ponitur ante litteras لومير; د autem carens vocali, etsi interdum scribitur ante ت, nunquam tamen pronuntiatur; qua de re cap. 4.

Reliquae omnes compatibles sunt, quamvis aliae aliis saepius coniunguntur.

Huius observationis usus est ad ea scripta, quae punctis essentialibus consonantium destituuntur, melius legenda, corrupta restituenda, ambigua determinanda, et denique vocabula arabica a barbaris discernenda.

CAPUT TERTIUM

De vocalibus.

Consonantes ex claustris oris educuntur a vocalibus, quarum tabella haec est.

Nomen.	Figura.	Potestas.
Phatha ^{و / و /} فثحة	ب	Nunc <i>a</i> purum et clarum, ut in <i>amabam</i> ; nunc cum <i>e</i> mixtum, id est " graecum, ut multi id nunc pronunciant.
Dshamma ^{و / و /} ضممة	ب	Nunc <i>u</i> purum et clarum; nunc cum <i>o</i> mixtum, id est <i>o</i> obscurum.
Kesre ^{و / و /} كسرة	ب	<i>i</i> simplex.

Litteram ب singulis adieci, ut una opera situm earum docerem, quo solo prima et ultima discernuntur: utraque enim lineola est, apud orientales quidem a dextra sinistram versus descendens, ut tabula eas exhibet; apud occidentales vero prorsus iacens, hoc modo ب ب. Quare interdum perpendiculariter pingatur in hunc modum', post fiet manifestum.

Valet autem phatha *a* clarum, et dshamma *o* obscurum, cum ponuntur supra ultimas dictionum litteras, aut supra

حُخْصُصُ طُظْفَعُفُ : ut in sequenti exemplo liquet, خُلِقَ اللهُ ، *Chalaka l,laho l,ale-*
ma wakollama fli wahsa la cholika min ahadin, id est ;
Creavit Deus mundum et quidquid in eo est ; ipse autem
non est creatus a quoquam, alias illud nunc *a* clarum,
 nunc cum *e* mistum, id est *a* Anglorum, *ai* Gallorum, ut
 in *mate* / *faire* : hoc nunc *u* clarum, nunc cum *o* mixtum,
 id est *o* obscurum Belgarum et Italarum; ut in *locht*, *dolce* :
 quod usu discendum : ut اِنْ كَانَ اللهُ مَعَنَا مِنْ يَكُونُ عَلَيْنَا
In cana l,laho maana man jeceno alaina . Si Deus est pro
nobis , quis erit contra nos ?

Accidit his vocalibus productio et nunnatio .

Productio est soni simplicis roboratio, et quasi duplica-
 tio ; ita quidem, ut

Phatha sonet *a* circumflexum seu longum, quomodo no-
 strates pronunciant *ae*, exempli gratia *maer* / *daer* : vel *a*
 anglicum productum, seu *ā*.

Dshamma *u* longum, ut Germani id pronuntiant, id est
 * Graecorum, *oe* Belgarum, *ou* Gallorum : *všc*, *boer*, *vous*.

Kesre *i* circumflexum seu longum, *ie* nostrum, ut *niet* /
riet.

Quod tum iis accidit, cum habent post se litteras اوى
 vocalibus destitutas .

Phata quidem ا, ut قَار, Kāp.

Dshamma vero و, ut قَوْر, Kōp.

Kesre autem ي, ut قَيْر, Kīp.

Exuunt enim in tali statu litterae istae potestates suas,
 (unde vulgo dicuntur quiescere) et naturam vocalium prae-
 cedentium induunt, cumque iis in unam longam coalescunt.

Nunnatio est additio soni *nun* ad sonum earum, ita ut
 sonent *an*, *on*, *in*, sintque syllabae inversae potius quam
 vocales : quod accidit iis tantum ad extremas nominum lit-

teras; eiusque in scriptura indicium est duplicatio figurae, hoc modo, $\text{ب}^{\text{ب}}$ vel $\text{ب}^{\text{ب}}$, $\text{ب}^{\text{ب}}$, $\text{ب}^{\text{ب}}$ vel $\text{ب}^{\text{ب}}$; quae sonant $\text{ب}^{\text{ب}}$, $\text{ب}^{\text{ب}}$, $\text{ب}^{\text{ب}}$, $\text{ب}^{\text{ب}}$, $\text{ب}^{\text{ب}}$, $\text{ب}^{\text{ب}}$, $\text{ب}^{\text{ب}}$. Unde et *nun*, quod in iis includitur conditionibus illis mutationis subiectum est, quibus ن subiectum esse dictum est capite primo. * autem nisi ponatur supra ة , aut ع pro ا positum, assumit post se ا , hoc modo $\text{ب}^{\text{ا}}$, absque ullo soni augmento. Et * compendii gratia non raro sic pingitur $\text{ب}^{\text{ب}}$, $\text{ب}^{\text{ب}}$, $\text{ب}^{\text{ب}}$.

CAPUT QUARTUM

De syllabis, ubi de *gjezm* et *tesdid*.

Ex consonantibus et vocalibus consurgunt syllabae, ita ut in pronuntiatione consonae vocales semper praecedant: nulla enim syllaba arabica a vocali inchoatur, aut ea sola constat: suntque purae vel mixtae.

Pura est, quae constat una sola consonante et vocali, eaque vel brevi: ut $\text{ب}^{\text{ب}}$, $\text{ب}^{\text{ب}}$, velut in نَصْر *adiutus fuit*; vel longa, ut $\text{ب}^{\text{ا}}$, $\text{ب}^{\text{ا}}$, velut in نَاصِرِينَ , نَاصِرُونَ , *iuvantium, iuvantes*.

Mixta, quae duabus consonantibus vocali una copulatis, ut $\text{ب}^{\text{ب}}$, $\text{ب}^{\text{ب}}$, $\text{ب}^{\text{ب}}$ (quo pertinent litterae cum vocali nunnata, ut ة , ة) ubi vides ultimam litteram hac nota (*), quae tamen non raro imperfecte sic (*) vel sic (°) pingitur, superne insigniri; cuius nomen est جَزْم *gjezmon*, i. e. *resectio*: officium vero indicare eam cui superponitur litteram syllabam mixtam constituere, et cum praecedente vocali copulari. Invenies quidem eam etiam litteris اوى quiescentibus subinde appositam, ut نَاصِرُونَ , نَاصِرِينَ : sed minus

bene ; ut praeter rationes , quae adferri queant , correctissima alcorani exemplaria , eam istis locis non habentia , abunde confirmant . Sed nec ۱ in fine dictionis post و quiescens id agnoscit : quia nullum sonum auribus exhibet , ut نُصْرُوا^{نُصْرُوا} iuverunt , non vero نُصْرُوا^{نُصْرُوا} .

Secunda syllabae mixtae littera compendii causa inter scribendum non exprimitur , cum immediate post se habet aliam sui similem , sed per figuram quandam sequenti appositam commode repraesentatur : cui figurae nomen est تَشْدِيدٌ *tesdid* , i. e. *roboratio* , *duplicatio* ; forma , ista (-) ; situs , supra litteram : occidentalibus tamen etiam hac forma (ʌ) subiicitur ; sicut hac (v) , et hac quoque (ʌ) subinde , superponitur : ut نُزَلْ^{نُزَلْ} , نُزَلْ^{نُزَلْ} ; نُزَلْ^{نُزَلْ} , نُزَلْ^{نُزَلْ} , pro نُزَلْ^{نُزَلْ} . Duplicat itaque figura ista litteram suam ; ac omnibus omnino consonantibus communis est ; excepto ۱ , quod ut consonans vocali destitui nequit .

Est autem *tesdid* duplex : necessarium , et euphonicum .

Necessarium est , quod adscribitur litterae immediate ante se vocalem habenti : ut in exemplis allatis .

Euphonicum vero , cuius littera ante se habet consonam vocali destitutam , quae euphoniae causa in pronuntiatione periens sequenti similem in locum suum substituit .

Estque commune , vel initiale .

Illud est quod supra mediam vel ultimam dictionis litteram ponitur .

Estque deltale , vel lambdale .

Deltale adscribitur litterae ت post د , ut وَجَدْتُمْ^{وَجَدْتُمْ} *wagjatto* , inveni ; حَمَدْتُمْ^{حَمَدْتُمْ} *hamattum* , laudastis .

Lambdale apponitur litteris solaribus post ۱ articuli اَلِ nominibus praefixi : ut اَلرَّبِّ^{الرَّبِّ} *errabbo* , ο κύριος ; اَلدِّينِ^{الدِّينِ} *eddino* , η κριστος ; اَللَّهِ^{اللَّهِ} *allaho* , ο θεός : in quo tamen ultimo

littera in prioris locum supposita ab ea non differt. Sic Latini pro *adtollo* dicunt *attollo*, pro *conripio* *corripio*, pro *colligo* *colligo*, non pingentes litteram euphonice mutatam: alioqui scriberent *adttollo*, *conrripio*, *colligo*: secus Arabes confusionis evitandae gratia. ل tamen articuli non raro omittitur, cum solaris eam sequens ل quoque est, ad compendium et scripturae elegantiam: ut اللَّيْلُ pro اللَّيْلُ ١٠ ٧٥٤, ٱللَّهِبُ pro ٱللَّهِبُ ١٠ ٧٥٤. Quod ob frequentem usum perpetuum est in pronomine relativo الَّذِي, eiusque foeminino الَّتِي, et plurale masc. الَّذِينَ, (nunquam autem in reliquis casibus, quia rariores sunt) scribuntur enim pro الَّذِينَ الَّتِي الَّذِينَ: et semper quoque accidit cum articulo praefigitur ل dativi casus nota, ne tria lam concurrant: ut لِلَّيْلِ nocti pro لِلَّيْلِ لِلَّهِبِ, pro لِلَّهِبِ.

Initiale est quod supra primam dictionis litteram ponitur, adeoque ultimam praecedentis supplet.

Estque primarium, aut secundarium.

Primarium est, quod apponitur litteris لُوْمِيرٍ immediate ante se habentibus nun giesmatum: expressum, ut مِنْ رَبِّهِ *mir rábbihi*, a domino suo; vel latens in vocali nunnata, ut قَلْبٍ مُطَهَّرٍ *qalbom mutahharron*, cor mundum, seu mundatum.

Secundarium, quod apponitur cuivis non gutturali immediate positae post sui similem giezsm affectam; ut مِنْ يَسْتَغْفِرُ رَبَّهُ *man jastágrif rabbáho*, qui petit veniam a Domino suo. Ubi similis pro simili tantum ponitur, adeoque nulla soni mutatio inducitur: unde non video cur id fiat, nisi fortassis ut duae istae voces in unam coalescant. Invenies et interdum tale tesdid post similem vocali affectam, sed minio pictum,

quod notat quaedam exemplaria id non agnoscere ; et , me iudice , bene : nullam enim rationem video cur apponatur .

Caeterum tesdid initiale non in quibusvis codicibus reperitur : sed ex regulis positis facile est noscere ubi subintelligendum sit , si pictum non compareat .

CAPUT QUINTUM

De reliquis notis orthographicis ; ubi de hamza , wesla , et medda .

Hamza .

(pro quo Mauri punctum crassum flavo aut viridi colore usurpare solent) *hamza* i. e. *punctio* vocatur , et servus est litterae *elif* mobilis ; eique cum vocali appositum , motum eius indicat actualem , ut ^{اَ}اَنْ , ^{اِ}اِنْ , ^{اُ}اُنْ , ut sine ea , potentialem , id est , | natura sua radicale et mobile esse , ut ^اياْمَن *securus est* : unde et nomen eius τῶ | mobili saepe attribuitur : quin et pro eo usurpatur , idemque in pronuntiatione valet , cum positum in fine dictionis , habet ante se aliquam litterarum ^{اوى} ; ut ^{مَاءٌ} , ^{سُوٌّ} , ^{شَىْ} , pro ^{مَاءٌ} , ^{سُوٌّ} , ^{شَىْ} , *aqua* , *malum* , *res* ; aut in medio litteram aliam vocali carentem , ut ^{يَسَلُ} pro ^{يَسَالُ} , *rogabit* , vel aliud | , ut ^{اَنْدَرُ} pro ^{اَنْدَرُ} , *en terruit* ? Litteris autem و et ى superscriptum indicat eas pro | sua natura mobili poni : ut ^{يَوْمِن} pro ^{يَوْمِن} , *credet* , ^{اِيْزِرُ} pro ^{اِيْزِرُ} *cinge* .

Wesla .

Wesla vocatur , et soli quoque | adscribitur , in principio vocum , cum id , vocali sua abiecta , plane otiosum est , quaeque eam sequitur consonans cum praecedentis dictionis

ultima vocali uniri debet: ut *قَلْبُ الْمَلِكِ kalbo-lmaliki, cor regis*. Nihil itaque est aliud, quam unionis illius indicium.

Annotatio.

Unioni autem huic subiectum *elif* initiale est triplex, verbale, nominale, et articulare.

Verbale est duplex; imperii et characteristicum.

Imperii, est quod format imperativum primae coniugationis, ut *أَنْصِرْ onsor, iuva, أَضْرِبْ idrib, verbera*.

Characteristicum, quod initiale est in praeteritis activis, imperativis, et infinitivis coniugationum derivatarum secundae et tertiae classis: ut

أَنْصَرَا	أَنْصَرَ	أَنْصَرَفَ	<i>mutatus fuit, mutatur mutando.</i>
أَسْتَطَعَامَا	أَسْتَطَعِمُ	أَسْتَطَعِمُ	<i>cibum petiit, pete cibum, petendo cibum.</i>

Nominale est in his decem nominibus.

أَمْرًا	<i>vir.</i>	اِثْنَانِ	<i>duo.</i>
أَمْرَاتًا	<i>mulier.</i>	اِثْنَتَانِ	<i>duae.</i>
أَبْنٍ	<i>filius.</i>	أَسْمٍ	<i>nomen.</i>
أَبْنَةٍ	<i>filia.</i>	أَسْتٍ	<i>nates.</i>
أَبْنِمُ	<i>filius.</i>	أَيْمَنُ	<i>iuramentum.</i>

Articulare est articuli *أَلْ هَمْزٌ تَوْحِيدٌ*: quo pertinet id, quod est in relativo *الَّذِي*; et casibus eius.

In his omnibus (nisi initio ponantur sententiarum, aut post articulum) initiale vocali sua privatur, et quae eam sequitur littera vocali destituta, unitur cum vocali terminan-

te dictionem praecedentem, aut servilis praefixae: ut **بَدُّ** *jado-b'nica*, manus filii tui, **بَابِنِكَ** *bibnica*, in filio tuo.

Si dictio praecedens terminetur consonante, ea adsumit kesram: ut **ضَرَبْتَ** *darabati-l'ommo*, verberavit mater. **مَنْ أَبْنُكَ** *Mani-b'nuca*, quis filius tuus? ubi **ضَرَبْتَ** est pro **ضَرَبْتِ**, **مَنْ** pro **مَنْ**. Sed terminationes verbales **تَمَّ** et **وَأَ**, itemque affixa **كَمَّ** et **فَمَّ**, adsumunt damma: ut **قَتَلَهُمُ** *kataláhumo-l'adouwo*, occidit eos hostis, **غَزَوْا** *gaza-wo-l'adouwa*, oppugnarunt hostem, et **مِنْ** à fatham: ut **مِنْ** *mina-l'máliki*, a Rege.

Si autem praecedat nunnata, ea ante articulum **أَلْ** abiicit **نُونٌ**: ut **بَيْتُ** *Baito-l'mukaddaso*, domus sanctificata, pro **بَيْتِ**. Alibi retinet, et **أَلْ** unionis licet vocalem suam adscriptam non habeat, in pronuntiatione tamen eam adsumit: ut **مَدِينَةٌ** *madinatón iftátahat*, urbs quae capta est.

Si praecedat aliqua litterarum **أَوِي** quiescens, ea non obstat unioni, ut **غَزَا** *gaza-l'madinata*, oppugnavit urbem, **يُغْزُو** *jagzou-l'madinata*, oppugnabit urbem, **نَصَرُوا** *nasarou-l'malica*, opem tulerunt regi, **أَنْصَرِي** *onsori-l'asha*, adiuva f. fratrem. Sed affixa **ي**, *meus, mea, meum*, et **نِي** *me*, adsumunt fatham super **ي**: ut **كُتَابِي** *kitabia-l'adimo*, liber meus magnus. **ضَرَبْنِي** *darabania-l'muállimo*, verberavit me praeceptor.

Observa autem omnia *elif* unionis servilia esse, et omnia naturaliter kesram possidere: praeter imperativum, quod interdum habet damma, et articulare, quod fatham; uti et nominale in solo ^{أَيْمَنُ} *ayman*.

Nota quoque hanc regulam:

Elif unionis, sequente immediate vocali, excidit: ut ^{مَدَّ} *medda* pro ^{أَمَدٌ} *amad* extende.

Medda.

~ Medda vocatur, et apponitur † quiescenti ante ^ء, idque producitur: ut ^{سَمَاءٌ} *samaon*, *coelum*. Superscribitur tamen quoque notis arithmeticis: et dictionum compendiis, seu litteris integras dictiones repraesentantibus, ut apud Hebraeos signum hoc.

De accentibus.

Accentus hic nulla est nota: sed quae dictionis syllaba attollenda sit, facile cognoscitur. Nam dissyllaba attollunt penultimam: ut ^{بَيْتٌ} *baïton*, *domus*, ^{أَنْصَرٌ} *ansor*, *adiuvava*, Polysyllaba antepenultimam: ut ^{مَكْتَبٌ} *maçtabon*, *schola*, ^{يَنْصُرُ} *jansoro*, *adiuvabit*. Nisi penultima producatur per ^{أَوِي} quiescens; tunc enim ea accentum habet: ut ^{إِلَهِ} *ilahon* *deus*. ^{غَفُورٌ} *gafouron*, *condonans*: ^{رَحِيمٌ} *rahimon*, *misericors*.

LIBRI PRIMI APPENDIX VERE AUREA
SEU CANONES

de litterarum اوى natura et permutatione .

CANONES GENERALES.

I. Litterae اوى frequenter inter se commutantur , sed in principio dictionis ; itemque in medio , et fine , post gjez-
mam , constanter manent .

II. Litterae اوى vocalibus destitutae , post vocales hetero-
geneas , iis fiunt homogeneae : ut

نوى		نأى incile.
بيرو		بأرو puteus.
نار		نور ignis.
ميعاد	pro	موعاد dictus locus, vel di- ctum tempus.
دار		دير domus.
موقن		ميقن certum reddens.

Exceptio .

و et ى post fatham non raro manent : et diphthonges-
cunt , adscripta gjezma ; aut quiescunt instar ا , sine gjezma : ut

يوم jaumon , dies . رمية ramáho , iecit eum .

ليل lailon , nox . غزوة gazáton , oppugnatio .

III. Litterae اوى quiescentes , sequente gjezma , exci-
dunt : ut

يَخْفَى		يَخْفَى	timeat .
يَقُومُ	pro	يَقُومُ	stet .
يَسِيرُ		يَسِيرُ	eat .

Annotatio .

Elif unionis non fit quiescens , nec huic regulae subiicitur : ut فَانْصُرْ itaque adiuvva .

CANONES SPECIALES .

Elif .

I. *Elif* in medio dictionis mobile per damma , in و ; per kesram , in ى mutatur : ut

أَب		أَب	pascua .
سَيْلٌ	pro	سَأَلَ	rogatus fuit .

Etiam post *elif* quiescens : ut

قَائِلٌ		قَالَ	dicens .
مَاءٌ	pro	مَاءٌ	aqua eius .

II. *Elif* in medio dictionis mobile per fatham , post damma , in و ; post kesram , in ى mutatur : ut

دُوبٌ		دَابٌ	studia .
فِيَةٌ	pro	فَاءَةٌ	agmen hominum .

III. *Elif* in fine dictionis , post damma , in و ; post kesram , in ى mutatur : ut

دُنُوٌ		دُنَاٌ	vilis fuit .
خَاطِيٌ	pro	خَاطَأٌ	peccans .

IV. *Elif* in fine dictionis post fatham, mobile per damma, in و; per kesram, in ی mutatur: ut

تَفَنُّوْ		تَفَنَّاْ	desinis .
سَنِّيْ		سَنَاْ	foliorum sennae .
pro			

V. *Elif* quiescens post *elif* fatham excidit, fatha perpendiculariter picta, vel adscripta medda: ut

أَمِنٌ pro أَمِنٌ pro أَمِنٌ *credidit* .

VI. *Elif* quiescens, sequente alio *elif* quiescente, in و fatham mutatur: ut

نَوَاصِرُ pro نَاصِرُ *adjutrices* .

Annotatio I.

و et ی ex *elif* mobili descendentes hamzam perpetuo adscriptam habent, et ی punctis non raro suis tunc destituitur. Mobile autem *elif* et illud est, quod, licet actu vocalem non habeat, radicale tamen est, eamque habere aptum: ut بَيْرٌ .

Annotatio II.

Voculae inseparabiles و ل و ا ب ف ل و non censentur *elif* in medium collocare: ut لَابٌ *patri*, كَامٌ *instar matris*: nisi in particulis quibusdam: ut اَيْنٌ *an si?* لِيَاذٌ *ut ne*:

CANONES WAW.

I. و in medio dictionis mobile per fatham, post kesram, interdum in ی mutatur: ut

تَوَابٌ pro تِيَابٌ *vestes* .

II. و in medio dictionis, habens post se aliud و quiescens, saepe id expellit:

طَوْسُ		pro		طَاوُسٌ	<i>pavo.</i>
رَوْسٌ				رَوَسٌ	<i>capita.</i>

III. و finale post fatham nequit moveri, sed abiecta sua vocali, et reiecto ad fatham nun vocali, si quod adsit, quiescit, in ى mutata; si sit tertia dictionis littera; aut in ى conversa, si quarta, aut ulterior: ut

عَزَا		pro		عَزُو	<i>oppugnavit.</i>
عَصَا				عَصُو	<i>baculus.</i>
يَغْزِي				يَغْزُو	<i>oppugnatus fuit.</i>
مُعْطَى				مُعْطُو	<i>datus.</i>

IV. و finale post damma, non fert damma, vel kesram; se iis abiectis, quiescit: ut

رَدُو pro رَدُو et رَدُو *periens, et pereuntis.*

Si adsit nun vocale, id retrocedit, et و excidit: ut

أَدَلُو pro أدَلُو et أدَلُو *situlae.*

V. و finale post kesram, in ى mutatur: ut

رَضُو pro رَضُو *gratum habuit, συδέχθη.*

VI. و servile in fine dictionis, ne eam terminet, adsciscit *elif* otiosum: ut

نُصْرُوا		pro		نُصْرُو	<i>iuverunt.</i>
رَمُوا				رَمُو	<i>iecerunt.</i>

CANONES IE.

I. ى in medio dictionis, mobile per fatham, post damma, interdum in و mutatur: ut

رَمِيَانٌ pro رَمَوَانٌ *proiectio, iaculatio.*

II. ى in medio dictionis, habens post se aliud ى quiescens, saepe id expellit: ut

رَيْبِسٌ pro رَيْبِسٌ *praefectus.*

III. ى finale post fatham nequit moveri, sed abiecta sua vocali, et reiecto ad fatham nun vocali, si quod adsit, instar *elif* quiescit: ut

أُولَى		pro		أُولَى	أُولَى	أُولَى	أُولَى	<i>prima, ae, am.</i>
فُتَى				فُتَى	فُتَى	فُتَى	<i>vir, i, um.</i>	

Si aliud ى praecedat, mutatur in ا: ut

هُدَايَا pro هُدَايَى *res oblatae, munera.*

Excipiuntur يَكْبَى et رَبَى *nomina propria virorum.*

IV. ى finale post kesram, non fert damma, vel kesram; sed, iis abiectis, quiescit: ut

حَافَى pro حَافَى et حَافَى *nudipes, is.*

Si adsit nun vocale, id retrocedit, et ى excidit: ut

رَامَى pro رَامَى et رَامَى *iaculator, is.*

V. ى finale post damma, id in kesram mutat; ipsum non mutatur: ut

تَمْنَى		pro		تَمْنَى	<i>optatio.</i>
أَيْدَى				أَيْدَى	<i>manus plur.</i>

Etiam intercedente و: quod in ى vertitur: ut

مَرْمُوى pro مَرْمُوى *iacus.*

CANONES WAW ET IE.

I. و et ى mobiles, ante و et ى quiescentes excidunt, vocali sua abiecta, si praecedat fatha; (cum qua quiescens di-

phthongescit,) aut reiecta, in locum praecedentis vocalis, si ea sit damma vel kesra: ut

رَمُوا		رَمِيُوا	iecerunt.
تَغْزِبِينَ		تَغْزُوبِينَ	oppugnaberis faem.
أَغْزِي	pro	أَغْزُوي	tu faemina oppugna.
غَازُونَ		غَازُونَ	oppugnantes.
يَرْمُونَ		يَرْمِيُونَ	iacient.

II. et ى mobiles, ante litteram mobilem, post fatham, saepe in *elif* quiescens mutantur: ut

فَامٌ		فُومٌ	stetit.
سَارٌ	pro	سِيرٌ	profectus fuit.

III. et ى ita concurrentibus, ut prior vocalem non habeat, mutatur و in ى, duoque ى per tesdid coalescunt: ut

أَيَّامٌ pro أَيَّوَامٌ dies plur.

IV. et ى finales, post *elif* servile, in hamzam mutantur: ut

رَدَاءٌ		رَدَائِ	pallium.
سَمَاءٌ	pro	سَمَائِ	coelum.

Observatio I.

Cum in hisce canonibus, litterae أَوِي vocali alicui postpositae dicuntur, immediata intelligitur postpositio, non intercedente scilicet gjezma, aut littera quiescente expressa, vel latente in tesdid: ut fit in

سَطْوٌ insultatio, سَطْوِ insultationis.

عَدُوٌّ	<i>inimicus</i> ,	عَدُوٌّ	<i>inimici</i> .
أَتَى	<i>perditio</i> ,	أَتَى	<i>perditionis</i> .
رُكِي	<i>putei</i> , vel <i>infirmus</i> .	رُكِي	<i>puteorum</i> , vel <i>infirmi</i> .
تُحَوَّلُ	<i>mutatio</i> .	مُرْمِيُونَ	<i>iacti</i> , <i>petiti</i> . plur.

Observatio II.

Affixa censentur *elif* in medium collocare, non و et ی: ut

مَاءٌ	مَآءٌ	non	مَآءٌ	<i>aqua eius</i> .
مَاءٌ	مَآءَهُ		مَآءَهُ	<i>aquae eius</i> .
رَمَى	رَمِيَهُ		رَمِيَهُ	<i>iecit illum</i> .
غَزَا	غَزَاهُ		غَزَاهُ	<i>oppugnavit eum</i> .

Finis libri primi.

THOMAE ERPENII
GRAMMATICAE ARABICAE

LIBER SECUNDUS

DE VERBO.

CAPUT PRIMUM

De verbo in genere.

Prima verbi vox seu thema apud Arabes vocatur **أَصْلٌ**, id est, *radix*; et litterae eius **أَصْلِيَّةٌ** id est, *radicales*: ad quas quae accedunt ad formationem coniugationis, temporis, personae, numeri, generis, et nominis, quales sunt septem, quas comprehendit vox **يَتَسَمَّنُوا** *pinguefient*; vel ad consignificationem, quales insuper quatuor, contentae voce **بِفُلْكِ** *in navi*, accidentales seu serviles vocantur, ut dictum est cap. 2. lib. 1. Estque radix tertia praeteriti persona singularis masculina: quae paucioribus quam tribus, ut in **نَصَرَ** *adiuvit*, **مَدَّ** *extendit*, pluribus quam quatuor, ut in **دَحْرَجَ** *volvit*, **غَرَّغَرَ** *fefellit*, nequit constare litteris: quarum prima *fe* dicitur, penultima *ain*, et ultima *lam*: quod eum singulae obtineant locum, quem litterae istae in usitato paradi-gmate **فَعَّلَ** *fecit*.

In verbo autem consideranda sunt sex. 1. qualitas. 2. coniugatio. 3. tempus. 4. numerus. 5. persona. 6. genus.

1. Qualitate aliud est *ἀνάλογον* seu regulare, quod scilicet regulam communem seu typum coniugationum (qui est verbum **فَعَّلَ**) sequitur; qualia omnia illa sunt quae nec secun-

dam tertiae similem habent, nec aliquam litterarum اوى radicale: vel *ἀνώμαλον* seu irregulare, quod ab ea regula recedit, qualia sunt reliqua fere omnia. Illud perfectum, hoc imperfectum vulgo solet appellari.

II. Coniugatio genus significationis activum aut passivum continet. Deducuntur autem trilittera per tredecim coniugationes, denominatas a forma quam in singulis habet paradigma

فعل: in quibus omnibus observanda sunt character et significatio.

Prima nuda et simplex est, omnique caractere destituta: ut

فعل 1.

Reliquae certis litteris characteristicis affectae, et in tres classes divisae: quarum prima continet formata a radice adiectione unius, secunda duarum, tertia trium litterarum: hoc modo,

III.		II.		I.
استفعل 10		تفعل 5		فعل 2
افعال 11		تفاعل 6		فَاعِل 3
افعول 12		انفعل 7		افْعَل 4
افْعول 13		افتعل 8		
		افْعَل 9		

Ubi quaecumque litterae accedunt ad فعل characteris vice funguntur.

Sed observandum est in octava افتعل, ت epentheticon mutari interdum in ط vel د.

In ط quidem, cum prima radice est una litterarum مضطط: ut اصطبغ *intingi*, pro اصنْبِغ; اضطرم *accendi*, pro اصنْبِغ; اطبع *imprimi*, pro اصنْبِغ; اظلم *iniuria affici*, pro اصنْبِغ.

اطَّئِمَّ , ubi ط insuper in ط mutatur, et cum priori per tesdid coalescit .

In د vero, cum prima radices est una litterarum د ذ ز : ut pro اذَّتْرَأ dicitur اذْرَأ propelli, pro اذْكَرْ recordari, اذْكَرْ, ut د radicale etiam in د mutetur, et cum sequenti contrahatur; vel اذْكَرْ, ut e contrario posterior priori assimiletur; vel اذْذْكَرْ utraque salva manente: pro اذْذَلَّقْ, اذْذَلَّقْ prolabi; et د interdum in ز conversa اذْذَلَّقْ .

At ipsum illud ت mutat primam radices in sui similem cum qua per tesdid unitur, cum ea est ا, ت, و, aut ي : ut اذْذَخْدُ incipere, pro اذْذَخْدُ; اذْذَبْ firmari, pro اذْذَبْ; اذْذَبْ: اذْذَبْ: اذْذَبْ: اذْذَبْ: اذْذَبْ: اذْذَبْ: اذْذَبْ: اذْذَبْ: اذْذَبْ: اذْذَبْ: auztransfigi, pro اذْذَبْ; اذْذَبْ ludere aleis, pro اذْذَبْ: si autem sit ت, absque ulla mutatione cum illo coalescit.

In prima autem coniugatione verba significationem habent simplicem et activam, quam a prima sua origine possident; eamque vel transitivam, ut اذْذَبْ scripsit; vel intransitivam, ut اذْذَبْ tristatus est: in reliquis vero intentam, seu auctam, vel alio modo mutatam: etsi et in plerisque earum primitivam significationem obtinere possint, maxime ea quae in prima coniugatione sunt inusitata .

Secunda autem اذْذَبْ, et quarta اذْذَبْ, ex absolutis formant transitiva; ut اذْذَبْ et اذْذَبْ contristavit: ex transitivis transitiva in secundum; ut اذْذَبْ et اذْذَبْ verberare fecit .

Tertia اذْذَبْ significat actionem in id a quo similis actio recipitur: اذْذَبْ بَطْرُسْ ضَارِبْ بُولُسْ Petrus verberavit Paulum; sed ita, ut a Paulo reverberatus fuerit, adeoque mutuo se verberaverint, at Petrus tamen prior Paulum. Et sic neu-

tra ; ut *بَطْرُسُ قَاعِدُ بَوَّلِسُ* *Petrus sedet cum Paulo , considet illi .*

Sexta *تَفَاعَلُ* cooperationem et mutuam actionem , ut Latinorum composita per *con* et Graecorum per *σύν* : ut *تَضَارَبُ* *alter alterum verberavit ; تَلَاعَبُ غُلَمَانُ* *colluserunt pueri : تَصَارَعُ بَطْرُسُ وَبَوَّلِسُ* *Petrus et Paulus collutati sunt .*

Quinta *تَفَعَّلُ* , septima *اِنْفَعَلَ* , et octava *اِفْتَعَلَ* formant absoluta et passiva : quinta quidem et septima a secunda , ut *دَعَوْتُهُ وَهُوَ تَعَلَّمَ* *docui eum et ipse doctus fuit , seu didicit . كَسَرْتُ الْاِنَاءَ فَانْكَسَرَ* *fregi vas et fractum est , id est , sivit se frangi nec restitit actioni meae , octava vero a prima , ut قَصَّرْتُ ذَلِكَ فَاقْتَصَرَ* *abbreviavi hoc et abbreviatum est .*

Nona *اَفْعَلَ* et undecima *اَفْعَالُ* formant absoluta colorum cum intensione : mediocri quidem prior , vehementiori vero posterior ; ut *اَصْفَرَّ* *valde flavus fuit , اَصْفَرَّ* *multo flavissimus fuit : et deformitatum verba ; ut اَضْحَمَّ* et *اَضْحَمَّ* *ore distorto fuit .*

Decima *اِسْتَفْعَلَ* petitionem designat : ut *اِسْتَفْعَرُ* *veniam delicti petiit , اَغْفَرُ* *remisit , اِسْتَطْعَمُ* *cibum petiit , اَطْعَمُ* *gustavit , edit .*

Duae ultimae , quae rarissimae sunt , significationem intendunt , ut *اَخْشَوْشُ* *valde asper fuit , اَخْشَنُ* *asper fuit , اَعْلَوَطُ* *fortiter adhaesit , اَعْلَطُ* *adhaesit .*

Non raro tamen coniugationes derivativae , maxime quar-

ta, quinta, octava, et decima aliter accipiuntur, quod usu discendum, et ex dictionariis: sicut et in quibus coniugationibus quodque verbum usitatum sit: non enim quaelibet radix in qualibet coniugatione occurrit: multae, ut apud Hebraeos, in una solum coniugatione usurpantur; multae in pluribus; nulla in omnibus.

Quadrilittera autem quatuor solum agnoscunt coniugationes, quarum prima primae, secunda quintae, tertia septimae, quarta nonae trilitterorum respondet: suntque huiusmodi,

3 أَفْعَلُّ 1 فَعَلُّ

4 أَفْعَلَّ 2 تَفَعَّلَ

ut ^{أرسلني} *inclinavit caput*, ^{ترعوك} *superbivit*, ^{أحزنهم} *tumultuatus fuit*, ^{أقشعر} *horripilavit*.

Ad tertiam أَفْعَلُّ malo cum nonnullis Arabum grammaticis reducere ^{أقطنس} *pectus egrediens habuit* et ^{أسلني} *pronus cubavit*, quam cum aliis eorum causa particulares trilitterorum constituere coniugationes.

Est autem cuiusque coniugationis forma duplex, activa et passiva; quarum eadem ratio quae in lingua hebraea et aliis: unde verba intransitiva cuiuscumque tandem sint coniugationis convenienter naturae suae passivam non agnoscunt.

III. In coniugatione quinque sunt partes, quae tempora et modi vulgo dicuntur, praeteritum, 2. futurum, 3. imperativus, 4. participium, 5. infinitivus.

In quibus omnibus tria consideranda sunt. 1. significatio, 2. litterae serviles, 3. vocales litterarum radicalium.

1. Significationem quod attinet,

Praeteritum respondet nostro praeterito perfecto indicatiivi modi: ut ^{سقط} *cecidit*, ^{مات} *e vita excessit*.

Sed verbum substantivum ^{كان} *fuit*, itemque particu-

lae *لو* *si*, *ان* *si*, *اذا* *cum*, ei praepositae hanc significationem solent immutare.

Praeteritum enim eiusdem verbi *كَانَ* importat ei significationem praeteriti plusquam perfecti indicativi: ut *كَانَ ضَرَبَ* *verberaverat*, quasi dicas, *fuit verberavit*; sic *كَانُوا قَالُوا* *dixerant*; *كَانَ قَدْ اَمْسَكَ* *iam prehenderat*, etc.

لو *si* id vertit in optativi praesens vel praeteritum perfectum; et quod sequitur praeteritum, eodem tempore exponendum est, habetque *ل* in capite praefixum: ut *لَوْ عَلِمْتُ* *لو scirem hoc monerem te*, vel *لو كُنْتُ هَاهُنَا* *si scivissem hoc, monuissem te*. Sed si secunda enuntiationis pars neganda est, usurpatur futurum cum *لَمْ* (quod id in praeterito vertit; ut post dicetur) nec *ل* ullum adsciscitur: ut *لَوْ كُنْتُ هَاهُنَا لَمْ يَمُتْ اَخِي* *si fuisses hic, non mortuus esset frater meus*.

ان *si* id vertit in subiunctivi futurum, cum aliud praeteritum (aut huius loco futurum conversum) ei subiungitur; quo casu secundum vertendum est per futurum indicativi: ut *اِنْ قُلْتُمْ لِي قُلْتُمْ لَكُمْ* *si dicatis mihi, dicam vobis*; *اِنْ مَا قُلْتُمْ لِي لَمْ اَقُلْ لَكُمْ* *si non dicatis mihi, non dicam vobis*. Puto tamen hac etiam forma efferi praeteritum conditionatum: *اِنْ كُنْتُمْ لِي لَمْ اَقُلْ لَكُمْ* *si dixistis mihi, dixi vobis; si non dixistis mihi non dixi vobis*. Vel in subiunctivi aut indicativi praesens, si aliud praeteritum non subiungitur: ut *اِنْ كُنْتَ اَبْنُ اللهِ فَقُلْ* *si es filius Dei, dic*, etc.

اذا et *اذا* *cum* id saepe vertit in subiunctivi futuro-praeteritum, seu futurum in *ro*: ut *اِذَا كَتَبْتَ ذَلِكَ اَحْمَدَكَ* *Ubi scripseris illud, laudabo te*.

Venit et aliis quibusdam casibus iam memoratorum temporum et modorum loco; quin et interdum pro praesente, praeterito imperfecto, et futuro indicativi: quae usus docebit; et ego alibi, ubi fusius de significatione et usu temporum disseram, prolixum enim ea res exigit sermonem, quem hic inserere molestum esset.

2. Futurum, indicativi nostri praesens et futurum complectitur; quomodo autem exponendum sit, contextus ut plurimum indicat: restringitur tamen non raro ad futurum nostrum, praefixa littera س, aut praemissa vocula سوف, vel huius loco سو, سي, سف; ut يَنْصُرُ adiuvat vel adiuvabit; at سوف يَنْصُرُ et سَيَنْصُرُ vel سو يَنْصُرُ etc. adiuvabit, tantum. Sic cum particula negativa لَنْ nequaquam futurum quoque significat: ut لَنْ يَنْصُرُ nequaquam iuvabit: et ut plurimum etiam cum لَا non; ut لَا يَضْرِبُ non verberabit: sicuti cum مَا non frequentius praesens; ut مَا أَعْلَمُ non scio; cum كَيْسٌ utrumque.

At praemisso لَمْ non, et لَمَّا nondum, praeteriti notionem induit: ut لَمْ يَضْرِبْ non verberavit, لَمَّا يَخْرُجُ nondum egressus est.

Praeposito autem praeterito verbi substantivi, exprimit imperfectum indicativi: ut كَانَ يُجْلِسُ sedebat, nisi praecedat كَو; tunc enim optativi praesentis loco venit, et quod ei respondet futurum, cui verbum substantivum لُ praefixum habens praepositur: ut لَوْ كُنْتَ تَعْرِفُهُ لَكُنْتَ تَحِبُّهُ si nosceres eum, amares eum.

Cum particula أَنْ ut, et aliis idem significantibus, per subiunctivum exponitur: ut أُرِيدُ أَنْ تَكْتُبَ volo ut scribas.

III. Imperativus respondet nostro imperativo : sed usurpatur solum in praeceptis affirmativis , deprecationibus , et hortationibus : nam praecepta negativa , deprecationes , et dehortationes per fut. praeposito **לֹא** ne concipiuntur : ut **אַضְרִיב** *verbera* , **לֹא תִצְרִיב** *ne verbera* .

Participium nostro respondet : ut **מִצְרִיב** *verberans* , **מִצְרִיב** *verberatus* . At quia omissione temporis saepe fit nomen , futurum non raro pro eo usurpatur .

Infinitivus non aequipollet nostro , sed Hebraeorum absoluto : adiungitur enim solum verbo suo significationis augendae gratia ; et per gerundium in *do* verti utcumque potest , ut **וַיִּהְיֶה וַיִּקְרַח וַיִּפְּסֵם וַיִּשְׁחָט וַיִּבְרֹךְ וַיִּשְׁבַּח וַיִּתְפַּלֵּץ וַיִּתְפַּלֵּץ וַיִּתְפַּלֵּץ וַיִּתְפַּלֵּץ וַיִּתְפַּלֵּץ וַיִּתְפַּלֵּץ** *occidendo occidit eum* .

Litterae autem serviles , et vocales radicalium manifestae fient in paradigmate .

IV. Numeri in tempore (excepto infinitivo) tres sunt : singularis , dualis , pluralis .

V. In numero tres personae ; quarum tertia secundam praecedit , secunda primam : sed haec ultima dualis destituitur .

VI. In persona duplex genus , masculinum et faemininum , quorum quodque suam habet terminationem : sed in singulari et plurali , prima ; in duali , secunda communis est generis .

C A P U T S E C U N D U M

De prima trilitteri coniugatione .

Primam trilitteri coniugationem reliquae per omnia fere sequuntur : quocirca paradigma eius perfectum distincte hic proponam ; deinde quatenus quadrilittera , et derivativae coniugationes , item verba imperfecta ab eo discedant , paucis ostendam . Paradigma nobis esto **נָצַר** *adiuvit* : cuius forma activa est huiusmodi .

Praeteritum .

pluralis.	dualis.	singularis.	num.
faem.com.masc.	faem.com.masc.	faem. com. masc.	genus.
نَصَرُوا نَصَرْتُمْ نَصَرْنَا	نَصَرَا نَصَرْتُمَا	نَصَرْتُ نَصَرْتِ نَصَرْتُ	3. 3. 1.
			per- sona.

Futurum .

pluralis.	dualis.	singularis.
faem. com. masc.	faem. com. masc.	faem. com. masc.
يَنْصُرُونَ تَنْصُرُونَ نَنْصُرُ	يَنْصُرَانِ تَنْصُرَانِ	يَنْصُرُ تَنْصُرُ أَنْصُرُ
		3 2 1

Imperativus .

pluralis.	dualis.	singularis.
faem.	com.	faem.
مَنْصُرُوا	مَنْصُرَا	مَنْصُرْ
مَنْصُرُوا	مَنْصُرَا	مَنْصُرْ
		2.

Participium .

pluralis.	dualis.	singularis.
faem. masc.	faem masc.	faem. masc.
نَاصِرُونَ نَاصِرَاتُ	نَاصِرَانِ نَاصِرَتَانِ	نَاصِرٌ نَاصِرَةٌ

Infinitivus .

نَصْرًا

De praeterito .

Prima et ultima radice perpetuo fatha habent : media saepissime quoque fatha , significatione vel intransitiva , ut *قَعَدُ* *sedit* , vel transitiva , ut *ضَرَبَ* *verberavit* ; rarius kesre , significatione quoque vel intransitiva , ut *فَرِحَ* *gavisus est* , vel transitiva , ut *عَلِمَ* *scivit* ; rarissime damma , significatione tantum intransitiva , ut *حَسُنَ* *bonus fuit* . Ac primae quidem duae vocales inter flectendum constanter manent , ultima excidit ; ut in pradigmate , in quo serviles , quae in fine ad formationem numerorum , personarum et generum assumuntur , satis sunt manifestae .

De futuro .

Futurum formatur adscitis litteris *أَتَيْنَ* in principio , et *يُونَا* in fine , eodem fere modo quo apud Hebraeos servientibus : *elif* enim *أَتَيْنَ* format primam singularem , ut *nun* pluralem : *te* secundam ubique personam , et tertiam quoque faeminam in singulari et duali . *Ie* tertiam masculinam ; et faeminam quoque in plurali . In fine autem *nun* solum , plurale faemininum format ; ut cum و masculinum ; cum ا autem duale , et cum *ie* singul. faem. secundae personae . Habent autem litterae *أَتَيْنَ* perpetuo fatha , et prima radicalis giezma : at secunda , si habet in praeterito damma , id hic retinet : ut *قُبِحَ* *turpis fuit* , *يُقْبِحُ* . Si kesre , id in phatha mutat ; ut *فَرِحَ* *gavisus est* , *يُفْرِحُ* ; sed in *نَعِمَ* *iucundus fuit* , *حَسِبَ* *putavit* , *يَيْسُ* *desperavit* , *يَيْسُ* *aruit* , et secundum doctissimos grammaticos etiam in *فُضِّلَ* *excelluit* ,

قَنَطُ desperavit, et عَرَضُ recessit, kesre non raro manet, diciturque. يَنْعَمُ et يَنْعَمُ, يَكْسِبُ et يَكْسِبُ etc. reperies quoque يَنْعَمُ et يَفْضَلُ cum dsham; sed ea sunt a praeteritis نَعَمُ et فَضْلُ. Si autem secunda radice in praeterito phata habeat, id hic mutatur in damma: ut كَتَبَ scripsit, يَكْتُبُ, vel in kesre: ut ضَرَبَ verberavit, يَضْرِبُ; nisi ipsa aut tertia radice sit gutturalis; tunc enim etsi saepe quoque mutetur, ut نَبَحَ latravit, يَنْبَحُ; دَخَلَ intravit, يَدْخُلُ; non raro tamen manet, ut شَغَلَ laboravit, يَشْغَلُ; مَنَحَ donavit, يَمْنَحُ. Sic quoque a رَكُنَ associatus fuit, sine gutturali, est يَرْكُنُ (quamquam quidam volunt etiam رَكُنُ in praeterito dici) et ab أَبَى noluit, يَأْبَى; sed hoc imperfectum est.

Ultima radicalis habet dsham, quod accedentibus litteris يُونَا cadit, ut patet in paradiamte. Sed naturalis ista futuri terminatio variatur interdum apocope, antithesi, et paragoge.

Apocope tollit damma finale, et نُونَا, praeter id quod format faemina pluralis: ut haec sit futuri forma, prorsus hebraica:

plural.	dual.	singular.
يَنْصُرُونَ	يَنْصُرَانِ	يَنْصُرُ
تَنْصُرُونَ	تَنْصُرَانِ	تَنْصُرُ
نَنْصُرُ		أَنْصُرُ

Ubi vides in plurali masculino abiecto نُونَا assumi otiosum, secundum sextum canonem و.

Accidit autem futuro haec apocope ob influentiam parti-

cularium quarundam ei praepositorum, scilicet ^{لَمْ} non, ^{لَمْ} nondum, ^{لَا} ne, et ^{لِ} imperativum: ut ^{لَمْ} ^{يُضْرَبْ} non verberavit, ^{لَمْ} ^{يَدْخُلْ} nondum ingressus est, ^{لَا} ^{تَذْهَبْ} ne abi, ^{لِيَكْشِفْ} detegat. Item ^{أَنْ} si, ^{مَا} id quod quidquid, ^{مَنْ} quicumque, ^{أَيُّ} idem, ^{مَهْمَا} quotiescunque, ^{كَيْفَمَا} (et apud nonnullos etiam ^{كَيْفُ}) quomocunque, ^{أَيْنُ} ubicunque, ^{أَيْنُ} idem, ^{أَيُّ} idem, ^{أَيُّ} idem, ^{أَيُّ} idem, et in car-

mine quoque ^{أَيُّ} idem. Sed ea lege, ut aliud verbum in eodem orationis contextu tanquam retributive illis respondeat: ut si dicas: *quidquid facies faciam*, aut *feci*, *quocunque ibis*, *ibo*, *quicumque me amabit*, *amabo illum*. Ac tum, si utrumque futurum est, in utrumque influunt: ut ^{أَنْ} ^{تَخْرُجَ} ^{أَخْرَجَ} ^{مَعَكَ},

si egrediaris egrediar tecum, ^{مَتَى} ^{يَجْلِسَ} ^{أَجْلَسَ} ^{مَعَهُ} *quum sedebit sedebo cum illo*, si prius tantum, in illud: *ut tunc* ^{مَا} ^{تُصْنَعُ} ^{مَا} ^{صَنَعْتَ} *quidquid facies feci*: si posterius, liber est influxus: ut si dicas: ^{مَا} ^{صَنَعْتَ} ^{أَصْنَعُ} vel ^{مَا} ^{صَنَعْتَ} ^{أَصْنَعُ} *quidquid fecisti faciam*.

Accidit quoque haec apocope, cum praecedat imperativus, cui futurum respondet: ut ^{أَنْصُرْ} ^{أَنْصُرْ} *adiuva me*, *adiuvabo te* id est, *si adiuves me*, *adiuvabo te*.

Antithesin similiter inducunt influentiae particularum quarundam, quae damma tertiae radicalis in fatha mutant, et ^{نُونَ} quoque tollunt: ut haec sit futuri forma,

plur.	dual.	sing.
^{يَنْصُرُونَ} يَنْصُرُوا	^{يَنْصُرَانِ} يَنْصُرَا	^{يَنْصُرُ} يَنْصُرُ
^{تَنْصُرُونَ} تَنْصُرُوا	^{تَنْصُرَانِ} تَنْصُرَا	^{تَنْصُرُ} تَنْصُرُ
^{أَنْصُرُونَ} أَنْصُرُوا		^{أَنْصُرُ} أَنْصُرُ

Particulae autem, quae hanc mutationem causant, sunt
 لَنْ nequaquam : ut يَضْرِبُ لَنْ nequaquam verberabit, لَنْ
 يُضْرَبُوا nequaquam verberabunt.

لِ Ut, Coniunctio : e. g. لَأَنْصُرُ جِيْتٌ لَأَنْصُرُ veni ut adiuvem.

أَنْ idem : ut أَنْ أَحِبُّ أَنْ تَنْصُرَ cupio ut adiuves. Cum autem
 significat quod, nihil mutat : ut أَنْ يَنْصُرَ أَنْ أَعْلَمُ scio quod adiu-
 vabit : nisi praecedat verbum opinandi ; qualia sunt, حَسِبُ, ظَنُّ,
 زَعَمُ, etc. tunc enim antithesin inducit, sed libere : ut أَحْسِبُ
 أَنْ يَنْصُرَ et أَحْسِبُ أَنْ يَنْصُرَ, puto quod iuvabit.

كَيْ idem : ut كَيْ يَضْرِبَكَ كَيْ جَاءَ كَيْ venit ut verberet te. Sic
 horum composita, لَنْ لَكَيْ et لَكَيْ لَكَيْ ut, أَلَا, لَيْكَ ne.

أَنْ (quidam أَدْ scribunt) respensionis et retributionis par-
 ticula, bene, age, cum ponitur initio sententiae et immediate
 (vel intercedente solum iuramento, vocatione, aut negatione,) ante futurum rem futuram significante : ut si quis dicenti ; أَلْتَنْجِي
 إِلَيْكَ confugiam ad te, respondeat, أَنْ أَنْصُرَكَ bene, iuvabo
 te ; vel أَنْ وَأَلَّهَ أَنْصُرَكَ أَنْ bene, per Deum, iuvabo te, vel أَنْ
 أَنْ لَا أَنْصُرَكَ أَنْ يَا حَبِيبِي أَنْصُرَكَ bene, amice mi, iuvabo te, vel لَا أَنْصُرَكَ
 أَنْ يَا حَبِيبِي أَنْصُرَكَ bene, non iuvabo te. Si quid aliud intercedit, non influit :
 ut أَنْ أَنَا أَنْصُرَكَ أَنْ bene, ego iuvabo te. Ut nec si futurum pro
 praesenti ponitur, nec si initio sententiae non collocetur : ut
 يَا حَبِيبِي أَنْصُرَكَ يَا حَبِيبِي أَنْصُرَكَ o amice mi, bene, iuvabo te. Si tamen
 solum و vel ف copulativum ei praefigitur, libere influit : ut

وَأَذِّنْ أَنْصُرْكَ *et bene, (et bien Gall.) adiuuabo te, et وَأَذِّنْ أَنْصُرْكَ; quanquam hoc rarius.*

حَتَّى, cum significat *ut*: e. g. يَنْصُرْكَ حَتَّى جَاءَ venit ut *adiuuet te, vel donec*: تَغِيْبُ الشَّمْسُ اِبُو donec *occidat sol.*

أَوْ eadem significatione: *ut* أَرْغَبُ إِلَهًا أَوْ يَغْفِرْ لِي rogabo *Deum ut parcat mihi, et أَنْتَظِرُهُ أَوْ يَخْرُجُ expectabo eum donec egrediatur.*

ف, cum praefigitur futuro, quod dependet a praecedente enuntiationis parte, includente imperium, petitionem, optationem, interrogationem, aut negationem; adeoque causalis potius quam copulativa coniunctio est: *ut* أَنْصُرْكَ فَأَنْصُرْكَ

لَا تَصْرَبْ بِطَرَسْ; *adiuua me, et (vel equidem) adiuuabo te; لا تَصْرَبْ بِطَرَسْ* فِيغْضَبُ *ne verbera Petrum et irascetur, id est, ne irascatur, أَيْنَ بَيْتِكَ فَأَزُورُكَ ubi est domus tua? et invisam te, id est, ut invisam te.*

و, cum futuro praepositum, iungit illud cum praecedente enuntiationis parte, includente similiter imperium, petitionem, optationem, interrogationem, aut negationem, significatque *et simul*: *ut* تَأْكُلُ السَّمَكُ وَتَشْرَبُ اللَّبْنَ *an pisces edes simulq; lac bibes? لا تَأْكُلُ السَّمَكُ وَتَشْرَبُ اللَّبْنَ ne comedes pisces et simul bibe lac, alio sensu acceptum nihil mutat; ut* تَأْكُلُ السَّمَكُ وَتَشْرَبُ اللَّبْنَ *an comedes pisces, et bibes lac? Idem de praecedentibus particulis habendum.*

Paragoge adiicit futuro nun phathatum cum tesdid; hoc modo.

plural.	dual.	sing.
يَنْصُرُونَ / يَنْصُرُونَ / يَنْصُرُونَ	يَنْصُرَانِ / يَنْصُرَانِ / يَنْصُرَانِ	يَنْصُرُ / يَنْصُرُ / يَنْصُرُ
تَنْصُرُونَ / تَنْصُرُونَ / تَنْصُرُونَ	تَنْصُرَانِ / تَنْصُرَانِ / تَنْصُرَانِ	تَنْصُرُ / تَنْصُرُ / تَنْصُرُ
أَنْصُرُونَ / أَنْصُرُونَ / أَنْصُرُونَ		أَنْصُرُ / أَنْصُرُ / أَنْصُرُ

aut giezmatum sine tesdid : sed in singulari solum , ac plurali masculino et communi ; in hunc modum ,

plur.	sing.
يَنْصُرُونَ / يَنْصُرُونَ / يَنْصُرُونَ	يَنْصُرُ / يَنْصُرُ / يَنْصُرُ
تَنْصُرُونَ / تَنْصُرُونَ / تَنْصُرُونَ	تَنْصُرُ / تَنْصُرُ / تَنْصُرُ
أَنْصُرُونَ / أَنْصُرُونَ / أَنْصُرُونَ	أَنْصُرُ / أَنْصُرُ / أَنْصُرُ

Illud *nun* paragogicum grave , hoc leve vocatur .

Vides autem , ut ante *nun* damma tertiae radicalis in phatha mutetur ; itemque و et ي serviles in fine excidant ; et in plurali faeminino ا inseratur , ne tria *nun* concurrant .

Adhibetur autem fere solum haec utraq; paragoge , cum futurum rem futura quodammodo petit ut fit interrogando , imperando , vel optando : ut هَلْ تَنْصُرُ et هَلْ تَنْصُرِينَ *an adiuvabis ?* لَيْتَ تَنْصُرُ et لَيْتَ تَنْصُرِينَ *adiuvet* : لَا تَنْصُرُ et لَا تَنْصُرِينَ *ne adiuva* , لَيْتَ تَنْصُرُ et لَيْتَ تَنْصُرِينَ *utinam adiuvet* , etc. Et cum praecedat iuramentum : ut وَاللَّهِ يَنْصُرُ *per Deum* , iuvabit .

De imperativo .

Imperativus formatur praeposito *elif* unionis cum kesra : ut اَعْلَمُ *scito* , اَضْرِبْ *verbera* , nisi penultima vocalis , quae talis semper est qualis in futuro , sit damma : tunc enim et

elif damma habet, ut ^{و و}أَنْصِرُ *iuva*. Prima radice giezma possidet; ut et ultima, quamdiu augmenti vocalem nullam recipit. Exciditque interdum ل imperativum post و et ف . Formationi autem generum et numerorum hic inserviunt litterae ^{و و}يُونَا, ut in futuro; cuius *nun* paragogicum hic locum quoque habet: sic,

plural.		dual.	singul.	
^{و و} أَنْصِرْنَا	^{و و} أَنْصِرُونَ	^{و و} أَنْصِرَانِ	^{و و} أَنْصِرْ	^{و و} أَنْصِرِي
et sine tesdid.				
	^{و و} أَنْصِرُونَ		^{و و} أَنْصِرْ	^{و و} أَنْصِرِي

Secundam autem personam tantum agnoscit imperativus: reliquae per futurum giezmatum exprimuntur, praefixo ل cum *kesra*: ut ^{و و}لِيَنْصِرْ *adiuuet*, ^{و و}لِنَنْصِرْ *adiuueamus*; quod et secundae interdum contingit, ut ^{و و}لَتَنْصِرْ *adiuua*. Sed excidit *kesra* ل , cum praefigitur و vel ف ; ut ^{و و}فَلْيَنْصِرْ et ^{و و}وَلْيَنْصِرْ *adiuuet*: quin et tum ل etiam interdum omittitur, sed influit tamen.

Prohibitiones quoque per futurum, praeposita giezmate particula لَا *ne* concipi, iam supra dictum est.

De participio.

Huius prima radicalis habet *fatha*, in quo *elif* quiescit; secunda *kesra*; ultima damma nunatum, ut in nominibus, quorum more etiam faemininum et numeros format.

De infinitivo.

Verborum transitivorum infinitivus regularis est ^{و و}نُصِرًا, ut ^{و و}ضَرْبًا *verberando verberavit*, ^{و و}فَهُمَا *intelligendo intellexit*: intransitivorum autem, si media radicalis in praeterito

habet fatha, نُصُورًا; ut نُصُورًا قَعُدَ قَعُودًا *sedet*: si damma, نُصُورَةٌ; ut نُصُورَةٌ جَزَلٌ جَزَالَةٌ *abundavit*; si kesra, نُصُرًا; ut نُصُرًا فَرِحَ فَرِحًا *gavisus est*. Sed innumera excipiuntur, quae aliter infinitivum formant: adduntque grammatici hisce quinque formis alias 28; ut 33 sint in univ-
ersum; nempe,

25 نُصِيرًا	17 نُصْرَى	9 نُصَارًا	1 نُصْرًا
26 نُصْرًا	18 نُصْرَى	10 نُصْرَةٌ	2 نُصْرًا
27 نُصْرَةٌ	19 نُصْرَى	11 نُصْرَةٌ	3 نُصْرًا
28 نُصُورًا	20 نُصْرَانًا	12 نُصْرَةٌ	4 نُصْرًا
29 نُصُورَةٌ	21 نُصْرَانًا	13 نُصْرَةٌ	5 نُصْرًا
30 مُنْصِرًا	22 نُصْرَانًا	14 نُصَارَةٌ	6 نُصْرًا
31 مُنْصِرَةٌ	23 نُصْرَانًا	15 نُصَارَةٌ	7 نُصَارًا
32 مُنْصِرًا	24 نُصُورًا	16 نُصَارَةٌ	8 نُصَارًا
33 مُنْصِرَةٌ			

Paradigma passivi.

Praeteritum.

plur.		dual.		sing.	
نُصِرْنَا	نُصِرْتُمْ	نُصِرْتُمَا	نُصِرْتُمَا	نُصِرْتُ	نُصِرْتَ
نُصِرْنَا	نُصِرْتُمْ	نُصِرْتُمَا	نُصِرْتُمَا	نُصِرْتُ	نُصِرْتَ
نُصِرْنَا	نُصِرْتُمْ	نُصِرْتُمَا	نُصِرْتُمَا	نُصِرْتُ	نُصِرْتَ

Futurum .

pluralis.		dualis.		singularis.	
faem.com.masc.		faem.com.masc.		faem.com.masc.	
يُنصرون	يُنصرون	تَنْصِرَانِ	يَنْصِرَانِ	تَنْصِرُ	يَنْصِرُ 3
تَنْصِرُونَ	تَنْصِرُونَ	تَنْصِرَانِ		تَنْصِرِينَ	تَنْصِرُ 2
	تَنْصِرُونَ			أَنْصِرُ	1

Participium .

pluralis.		dualis.		singularis.	
faem.	masc.	faem.	masc.	faem.	masc.
مَنْصُورَاتٌ	مَنْصُورُونَ	مَنْصُورَاتَانِ	مَنْصُورَانِ	مَنْصُورَةٌ	مَنْصُورٌ

Praeteritum et futurum vocalibus tantum ab activis differunt : habetque praeteriti prima perpetuo damma, et secunda kesre. Futuri اتين similiter damma, et secunda radices fatha. In reliquis cum activo conveniunt. Participium initio assumit م cum fatha, et و quiescens post damma ante ultimam.

Sunt et participia quaedam formae نُصِيرٌ et نُصُورٌ : quae nunc activa sunt ; nunc passiva.

Imperativus hic nullus est ; sed pro eo venit futurum cum ل imperativo giezmate : ut لِيَنْصِرْ adiuvetur, لَتَنْصِرْ adiuvere, لَنْصِرْ adiuvemur .

CAPUT TERTIUM .

De quadrilitteris et coniugationibus derivativis primae classis .

Quadrilittera, et verba derivativa primae classis eodem fere modo flectuntur ; et in eo solum a praecedenti differunt, quod,

1. Penultima radicalis in activi praeterito perpetuo fatha, in futuro vero kesra habet: اتين autem non minus in activo quam in passivo damma afficiuntur: ut يُدَحْرَجٌ *volvitur*, دَحْرَجٌ *voluit*; يَكْسِرُ *fregit*, كَسَرَ *fregit*; يُدْحِرُ *exhilaratur*, دَحْرَجٌ *exhilaratus fuit*.

2. Imperativus formatur a futuro, sola abiiectione اتين, et ultimae vocalis; ut دَحْرَجْ *olve*, كَسِرْ *frange*.

3. Participium utrumque a suo formatur futuro, م pro اتين posito, et nunnata vocali ultima; ut مُدْحِرٌ *volvens*, مُكْسِرٌ *frangens*; et in passivo مُدْحَرَجٌ *volutus*, مُدْحَرَجٌ *exhilaratus*.

4. Infinitivos habent speciales; دَحْرَجًا *scilicet دَحْرَجٌ* et دَحْرَجَةً.

تَفْعَالًا, تَفْعِلَةٌ; et interdum quoque تَفْعَيْكُ, فَعَّلُ, فَعَّالًا, فَعَّالًا vel فَعَّالًا.

فِيْعَالًا, فَعَّالًا et مَفْعَلَةٌ, فَعَّلُ.

فَعَّالَةٌ aut فَعَّالًا, اَفْعَلُ.

5. اتين abiiicit اَفْعَلُ, secundum regulam: (ا iniziale formans verba derivativa, characteristica temporis praefixa, cum sua vocali abiiicitur.) ut يَأْنَصِرُ pro يَنْصِرُ, ab اَنْصِرُ: unde in imperativo, ubi اتين recedunt, *elif* cum vocali sua redit, ut اَنْصِرْ; ubi non est putandum formare imperativum, et unionis esse.

6. فَعَلٌ mutat | in و in praeterito passivo : ut نَوَصِرُ pro نَاصِرٌ ; iuxta secundum canonem generalem .

Quae omnia initialibus paradigmatis vocibus breviter hoc modo visum est proponere .

Activum .

infin.	part.	imp.	fut.	praet.
فَعَلًا	مُفَعَّلٌ	فَعِّلْ	يُفَعِّلُ	فَعَّلَ
تَفْعِيلاً	مُفَعَّلٌ	فَعِّلْ	يُفَعِّلُ	فَعَّلَ 2
مُفَاعَلَةً	مُفَاعَلٌ	فَاعِلْ	يُفَاعِلُ	فَاعَلَ 3
أَفْعَالًا	مُفَعَّلٌ	أَفْعِلْ	يُفَعِّلُ	أَفْعَلَ 4

Passivum .

part.	fut.	praet.
مُفَعَّلٌ	يُفَعِّلُ	فَعَّلَ
مُفَعَّلٌ	يُفَعِّلُ	فَعَّلَ 2
مُفَاعَلٌ	يُفَاعِلُ	فُوعَلَ 3
مُفَعَّلٌ	يُفَعِّلُ	أَفْعَلَ 4

CAPUT QUARTUM

De reliquis derivativis .

In reliquis coniugationibus derivativis activi praeteriti penultima semper quoque fatha habet .

Futurum autem fit a praeterito , praefixis أَتَيْنُ cum fatha ; *elif* initiali , si quod sit , cadente , secundum regulam abiectio-

nis: et fatha ultimo in regulare damma mutato; penultimo autem in kesra, praeterquam in ^{تُفَعِّلُ} ^{تُفَاعِلُ}, et ^{تُفَعِّلُ}, quae id retinent: ut ^{اجْتَمَعَ} *congregatus est*, ^{يُجْتَمِعُ} ^{اسْتَعْمَلَ} *usurpavit*, ^{يُسْتَعْمَلُ} ^{تُكْسِرُ} *fractus fuit*, ^{يَتَكَسَّرُ} ^{تَبَاعَدُ} *recessit*, ^{يَتَبَاعَدُ}. Ac formae istae duae a ت inchoatae id compendii causa interdum abiiciunt, cum اَتَيْنَ ت praefigitur: ut ^{تُكْسِرُ} pro ^{تُكْسِرُ} ^{تَبَاعَدُ} ^{تَبَاعَدُ} pro ^{تَبَاعَدُ}: quae ne arbitreris esse futura a ^{فَاعِلُ} et ^{فُعِّلُ}, facile impediunt vocales; nam eorum futura activa, sunt ^{يُفَعِّلُ} et ^{يُفَاعِلُ}; passiva; ^{يُفَعِّلُ} et ^{يُفَاعِلُ}.

Imperativus fit sicut in quadrilitteris; ut ^{يَتَكْسِرُ} *frangetur*, ^{تُكْسِرُ} *frangitor*: ا abiecto, si quod est, redeunte, sed cum kesra; ut ^{يُسْتَعْمَلُ} *usurpabit*, ^{اسْتَعْمَلَ} *usurpa*.

Participium assumit م cum damma, et penultimam vocalem kesra perpetuo habet: ut ^{مُسْتَعْمَلٌ} *usurpans*, ^{مُتَبَاعِدٌ} *recedens*.

Infinitivus autem cuiusque coniugationis, mox patebit.

Passivum nona et undecima non agnoscunt: reliquae formant praeteritum ab activo, primis duabus vocalibus in damma mutatis, et penultima in kesra, ut ^{تُفَعِّلُ} a ^{تُفَعِّلُ}: et futurum quoque a futuro activo, fatha litterarum اَتَيْنَ in damma, et kesra penultimo in fatha converso; ut ^{يُسْتَفْعَلُ} ^{يُسْتَفْعَلُ}.

Participium autem a futuro fit, م pro اَتَيْنَ posito: ut ^{مُسْتَفْعَلٌ}.

Itaque huiusque est paradigma:

Activum .

infin.	part.	imp.	fut.	praet.
تَفَعَّلَ	مُتَفَعَّلٌ	تَفَعَّلْ	يَتَفَعَّلُ	تَفَعَّلَ 5
تَفَاعَلَ	مُتَفَاعِلٌ	تَفَاعَلْ	يَتَفَاعَلُ	تَفَاعَلَ 6
انْفَعَلَا	مُنْفَعِلٌ	انْفَعَلْ	يَنْفَعِلُ	انْفَعَلَ 7
اِفْتَعَلَا	مِفْتَعِلٌ	اِفْتَعَلْ	يِفْتَعِلُ	اِفْتَعَلَ 8
اَفْعَلَلَا	مُفْعَلٌ	اَفْعَلَلْ	يَفْعَلُّ	اَفْعَلَّلَ 9
اسْتَفْعَلَا	مُسْتَفْعِلٌ	اسْتَفْعَلْ	يَسْتَفْعِلُ	اسْتَفْعَلَ 10
اَفْعِيَلَا	مُفْعَالٌ	اَفْعَالٌ	يَفْعَالٌ	اَفْعَالَ 11
اَفْعِيَعَلَا	مُفْعَوِعٌ	اَفْعَوِعٌ	يَفْعَوِعٌ	اَفْعَوِعَلٌ 12
اَفْعَوَلَا	مُفْعَوِلٌ	اَفْعَوِلٌ	يَفْعَوِلٌ	اَفْعَوِلٌ 13

Passivum .

part.	fut.	praet.
مُتَفَعَّلٌ	يَتَفَعَّلُ	تَفَعَّلَ 5
مُتَفَاعِلٌ	يَتَفَاعَلُ	تَفَاعَلَ 6
مُنْفَعِلٌ	يَنْفَعِلُ	انْفَعَلَ 7
مِفْتَعِلٌ	يِفْتَعِلُ	اِفْتَعَلَ 8
مُسْتَفْعِلٌ	يَسْتَفْعِلُ	اسْتَفْعَلَ 10
مُفْعَوِعٌ	يَفْعَوِعُ	اَفْعَوِعَلٌ 12
مُفْعَوِلٌ	يَفْعَوِلُ	اَفْعَوِلٌ 13

Et sic quoque quadrilittera .

Activum .

infin.	part.	imp.	fut.	praet.
تَفَعَّلَاد	مُتَفَعَّلٌ	تَفَعَّلْ	يَتَفَعَّلُ	تَفَعَّلَ
أَفَعَّلَادًا	مُفَعَّلٌ	أَفَعَّلْ	يَفَعَّلُ	أَفَعَّلَ
أَفَعَّلَا	مُفَعَّلٌ	أَفَعَّلْ	يَفَعَّلُ	أَفَعَّلَ

Passivum .

مُتَفَعَّلٌ	يَتَفَعَّلُ	تَفَعَّلُ
مُفَعَّلٌ	يَفَعَّلُ	أَفَعَّلُ
مُفَعَّلٌ	يَفَعَّلُ	أَفَعَّلُ

CAPUT QUINTUM .

De verbo surdo , seu geminante secundam radicalem .

Hactenus , de verbo perfecto : imperfectum est triplex : surdum , hamzatum , et quiescens .

Surdum est quod ultimam radicalem penultimaem similem habet , quarum prior posteriori vocalem habenti per tesdid inseritur , propria vocali vel abiecta , si praecedens vocalem habeat , ut *مد* pro *مدد* *extendit* , *مد* pro *مدد* *extensus est* ; vel in praecedentem reiecta , si ea giezma habeat , ut *يمد* pro *يمدد* *extendet* , *يمد* pro *يمدد* *extendetur* . Dixi posteriori vocalem habenti : nam cum ea giezma habet nequit fieri con-tractio , ut *مددت* *extendisti* . Itaque huiusmodi est eius coniugatio .

Praeteritum .

plural.	dual.	singul.
مَدُّوا مَدُّنَا	مَدَّا مَدَّتَا	مَدَّ مَدَّتْ
مَدَدْتُمْ مَدَدْنَا	مَدَدْتُمَا	مَدَدْتُ مَدَدْتَ
مَدَدْنَا		مَدَدْتُ

Futurum .

plural.	dual.	singul.
يَمْدُونَ يَمْدُونَ	يَمْدَانِ يَمْدَانِ	يَمْدُ يَمْدُ
تَمْدُونَ تَمْدُونَ	تَمْدَانِ	تَمْدُ تَمْدِينَ
تَمْدُ		أَمْدُ

Imperativus .

plur.	dual.	sing.
أَمْدُوا أَمْدُوا	أَمْدَا	أَمْدُ أَمْدِي

Participium .

plural.	dual.	sing.
مَادُونَ مَادَاتُ	مَادَانِ مَادَانِ	مَادُ مَادَةٌ

Infinitivus .

مَدَّ

De Praeterito .

Similis ratio est eorum , quorum media radicalis habet damma vel kesra , ut مَدَّ tetigit pro مَدَّس , مَدَّسَتْ , مَدَّسْتِ , etc.

De futuro.

Sic cum penultima radicalis habet fatha vel kesra, ut *يَعُضُّ* mordebit, pro *يُعَضُّ*, *يُفِرُّ* fugiet pro *يُفَرُّ*. Si particula giez-
mans seu apocopen inducens praeponitur, ultimaque radicis
giezma recipit, omnia regularia sunt: ut *لَمْ يَمُدِّ* non exten-
dit, *لَمْ يَعْضُ* non momordit, *لَمْ يَفِرَّ* non fugit: vel, ut
contractio fieri possit, loco giezmae inducitur fatha vel kesra,
ut *لَمْ يَعْضِ*, *لَمْ يَفِرَّ*, *لَمْ يَمُدَّ* vel *لَمْ يَعْضِ* etc. Interdum etiam
manet damma, cum penultima radicalis damma quoque ha-
bet: ut *لَمْ يَمُدِّ*.

De imperativo.

Imperativus ut vides, regulariter flectitur, sed et (excepto plur. faem.) non raro contractionem patitur, hoc modo:

plural.	dual.	sing.
مُدُّوا أَمْدُنْ	مُدَّا	مُدِّ مَدِّ

Ubi *ا* imperativum omittitur secundum regulam: *elif* im-
perativum non praefigitur litterae vocalem habenti. In singul.
masc. tertia, quo tesdid recipere possit, accipit fatha ut *مُدِّ*
vel kesra; ut *مُدِّ* extende.

De participio et infinitivo.

Participium et infinitivus perpetuo contrahuntur, eo mo-
do, quo in paradigmate.

Similis est ratio passivi ut

Praeteritum .

	dual.		sing.	
	مَدَّتَا	مَدَّا	مَدَّتْ	مَدَّ
&c.		مَدَدْتُمَا	مَدَدَتْ	مَدَدْتُ
			مَدَدْتُ	مَدَدْتُ

Futurum .

	dual.		sing.	
	يَمَدَّانِ	يَمَدَّانِ	يَمَدُّ	يَمَدُّ
&c.		يَمَدَّانِ	يَمَدُّونَ	يَمَدُّ
			أَمَدُّ	

Participium .

	dual.		sing.	
&c.	مَمْدُودَانِ	مَمْدُودَانِ	مَمْدُودٌ	مَمْدُودٌ

مَدَّ est pro مَدَدُ : abiiciturque kesra , quia littera praecedens habet vocalem . يَمَدُّ autem pro يَمَدُّ retrocedente fatha , quia praecedit giezma . Participium regulare est , ob illud quiescens insertum .

Derivatvarum coniugationum eadem est ratio : ut

Activum .

Praeteritum .		Futurum .	
أَمَدَّ	أَمَدَّ	يَمَدُّ	يَمَدُّ
أَمَدَّتْ	pro أَمَدَّتْ	يَمَدُّونَ	pro يَمَدُّونَ
أَمَدَّتُمْ	أَمَدَّتُمْ	يَسْتَمَدُّونَ	يَسْتَمَدُّونَ

et sic caeterae, exceptis iis quae tesdid habent: eae enim perfecte flectuntur; (quia unum tesdid duas compensare literas nequit, aut una littera duo sustinere tesdid: ut

&c.	<table style="border-collapse: collapse; width: 100%;"> <tr> <td style="text-align: center;">تَمَدَّدَتْ</td> <td style="text-align: center;">تَمَدَّدُ</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">تَمَدَّدَتْ</td> <td style="text-align: center;">تَمَدَّدَتْ</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">تَمَدَّدَتْ</td> </tr> </table>	تَمَدَّدَتْ	تَمَدَّدُ	تَمَدَّدَتْ	تَمَدَّدَتْ	تَمَدَّدَتْ		<table style="border-collapse: collapse; width: 100%;"> <tr> <td style="text-align: center;">مَدَّدَتْ</td> <td style="text-align: center;">مَدَّدُ</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">مَدَّدَتْ</td> <td style="text-align: center;">مَدَّدَتْ</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">مَدَّدَتْ</td> </tr> </table>	مَدَّدَتْ	مَدَّدُ	مَدَّدَتْ	مَدَّدَتْ	مَدَّدَتْ	
تَمَدَّدَتْ	تَمَدَّدُ													
تَمَدَّدَتْ	تَمَدَّدَتْ													
تَمَدَّدَتْ														
مَدَّدَتْ	مَدَّدُ													
مَدَّدَتْ	مَدَّدَتْ													
مَدَّدَتْ														

Observatio I.

Observandum autem est verba perfecta trilittera nonae et undecimae coniugationis, et quadrilittera quartae, id est, quae ultimam radicis afficiunt tesdid, eandem hanc rationem sequi: dicitur enim

in praeterito .

in futuro .

أَصْفَرُ	<table style="border-collapse: collapse; width: 100%;"> <tr> <td style="text-align: center;">أَصْفَرَرُ</td> <td style="text-align: center;">يَصْفَرُ</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">أَصْفَارُ</td> <td style="text-align: center;">يَصْفَارُ</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">أَقْمَطُرُ</td> <td style="text-align: center;">يَقْمَطُرُ</td> </tr> </table>	أَصْفَرَرُ	يَصْفَرُ	أَصْفَارُ	يَصْفَارُ	أَقْمَطُرُ	يَقْمَطُرُ	<table style="border-collapse: collapse; width: 100%;"> <tr> <td style="text-align: center;">يَصْفَرُ</td> <td style="text-align: center;">يَصْفَرُ</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">يَصْفَارُ</td> <td style="text-align: center;">يَصْفَارُ</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">يَقْمَطُرُ</td> <td style="text-align: center;">يَقْمَطُرُ</td> </tr> </table>	يَصْفَرُ	يَصْفَرُ	يَصْفَارُ	يَصْفَارُ	يَقْمَطُرُ	يَقْمَطُرُ
أَصْفَرَرُ	يَصْفَرُ													
أَصْفَارُ	يَصْفَارُ													
أَقْمَطُرُ	يَقْمَطُرُ													
يَصْفَرُ	يَصْفَرُ													
يَصْفَارُ	يَصْفَارُ													
يَقْمَطُرُ	يَقْمَطُرُ													

unde cum secunda germinatorum requirit giezma, separatim utraque scribitur, ut أَصْفَرَّتْ أَصْفَرَّتْ, أَقْمَطَرَتْ أَقْمَطَرَتْ: et sic in futuro giezmato, et imperativo: ubi tamen et contractio adhiberi potest fatata vel kesrata vocali ultima, quemadmodum in surdis, hoc modo.

Futurum giezmatum.

يَصْفَرُ	<table style="border-collapse: collapse; width: 100%;"> <tr> <td style="text-align: center;">يَصْفَرُ</td> <td style="text-align: center;">يَصْفَرُ</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">يَصْفَارُ</td> <td style="text-align: center;">يَصْفَارُ</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">يَقْمَطُرُ</td> <td style="text-align: center;">يَقْمَطُرُ</td> </tr> </table>	يَصْفَرُ	يَصْفَرُ	يَصْفَارُ	يَصْفَارُ	يَقْمَطُرُ	يَقْمَطُرُ	<table style="border-collapse: collapse; width: 100%;"> <tr> <td style="text-align: center;">يَصْفَرُ</td> <td style="text-align: center;">يَصْفَرُ</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">يَصْفَارُ</td> <td style="text-align: center;">يَصْفَارُ</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">يَقْمَطُرُ</td> <td style="text-align: center;">يَقْمَطُرُ</td> </tr> </table>	يَصْفَرُ	يَصْفَرُ	يَصْفَارُ	يَصْفَارُ	يَقْمَطُرُ	يَقْمَطُرُ
يَصْفَرُ	يَصْفَرُ													
يَصْفَارُ	يَصْفَارُ													
يَقْمَطُرُ	يَقْمَطُرُ													
يَصْفَرُ	يَصْفَرُ													
يَصْفَارُ	يَصْفَارُ													
يَقْمَطُرُ	يَقْمَطُرُ													

Imperativus .

اَصْفُرْ اَصْفَارْ اَقْمِطْ	&	اَصْفُرْ اَصْفَارْ اَقْمِطْ	&	اَصْفُرْ اَصْفَارْ اَقْمِطْ
-----------------------------------	---	-----------------------------------	---	-----------------------------------

Ubi vides, in nona et undecima penultimam futuri kesra quoque habere; etsi id in contractione excidit, quia littera antecedens vocalem possidet.

Observatio II.

Verba terminata litteris ن et ت hic quoque, ut apud Hebraeos, illas, cum giezma habent ante ن vel ت servile, sequenti inserunt, secundum canonem de secunda syllabae mixtae littera, ut زِينَا ornāvimus pro زِينَا, تَاحْتِ tacuisti pro تَاحْتِ. Sed non videntur propterea imperfectis annumeranda esse: sicut nec quae a ن vel ت inchoantur, quod ن et ت characteristicae coniugationum in iis delitescant; ut أَنْقَبُ perfossus est, pro أَنْقَبُ; اتَّجَرَ negotiatus est, pro اتَّجَرَ. Vide caput primum huius libri.

CAPUT SEXTUM.

De verbo hamzato .

Verbum hamzatum est cuius radicalium aliqua est hamza, seu elif mobile: ut اَثْرٌ maluit, اَسْأَلَ interrogavit, اِهْتَأَمَّ concoxit: flectiturque eodem modo quo verbum perfectum, observatis solum canonibus de elif.

Itaque huiusmodi est flexio hamzati phe sive prima radicali.

Activum.

Praet. ^{أثر}, regulariter. Fut. ^{يأثر}, regulariter.

Imp. ^{أبثر} pro ^{أثر}, iuxta can. 2. generalem.

Part. ^{أثر} pro ^{أثر}, iuxta can. 5. *elif*.

Inf. ^{أثر}, regulariter.

Cum ^أ imperativum damma habet, mutatur hamza in ^و, iuxta can. secund. generalem: ut ^{أومل} pro ^{أمل}: sed ^{أخذ} accepit, ^{أكل} comedit, ^{أمر} praecepit, abiciunt hamza cum ^أ imperativo habentque ^{أخذ} accipe, ^{أكل} ede et ^{أمر} iube: reperias tamen etiam, quanquam rarissime, ^{أوكل}, ac ^{أومر}, et ab hoc, cum ^و copulativo ^{وأمر}, sic ^{فأمر}; excidente ^أ imperativo et redeunte radicali.

Passivum.

Praet. ^{أثر}, regulariter.

Fut. ^{يؤثر} pro ^{يأثر}, iuxta can. sec. de ^أ quiescente.

Part. ^{مأثور}, regulariter.

Sic in secunda coniugatione.

^{يؤثر}		^{يأثر}		^{ينصر}	
^{مؤثر}		^{مأثر}		^{منصر}	
^{يؤثر}	pro	^{يأثر}	instar	^{ينصر}	iuxta canon.
^{مؤثر}		^{مأثر}		^{منصر}	2. <i>elif</i> .
^{يؤثر}		^{يأثر}		^{يناصر}	

مَوَاتِرٌ	pro	مَأْتِرٌ	instar	مُنَاصِرٌ	iuxta canon. 2. <i>elif.</i>
يَوَاتِرٌ		يَأْتِرٌ		يُنَاصِرٌ	
مَوَاتِرٌ		مَأْتِرٌ		مُنَاصِرٌ	
مَوَاتِرَةٌ		مَأْتِرَةٌ		مُنَاصِرَةٌ	

In tertia et quarta,
 مَوَاتِرٌ vel مَاتِرٌ, pro مَأْتِرٌ et مَاتِرٌ, instar مُنَاصِرٌ et مَنَاصِرٌ, iuxta canon.
 5. *elif.*

يَوَاتِرٌ	pro	يَأْتِرٌ	instar	يُنَاصِرٌ	iuxta secun- dum canon. 2. gener.
مَوَاتِرٌ		مَأْتِرٌ		مُنَاصِرٌ	
يَوَاتِرٌ		يَأْتِرٌ		يُنَاصِرٌ	
مَوَاتِرٌ		مَأْتِرٌ		مُنَاصِرٌ	
أَيَاتِرًا		أَيَاتِرًا		أَيَاتِرًا	

Ita et in caeteris coniugationibus hamza ob damma, kesra, aut aliud hamza mutatur, aut excidit, secundum canones memoratos: reliqua omnia perfecta sunt.

Hamzata aut *ain* et *lam* eandem quoque rationem sequuntur: ut,

سَائِلٌ	pro	سَأَلَ	iuxta canon. 1. <i>elif.</i>
سَيْلٌ		سَالَ	
هَائِي	pro	هَانَأ	iuxta canon. 3. <i>elif.</i>
هَيْي		هَنَاأ	

Sed observandum est, hamzata *ain* interdum etiam, etsi rarius, coniugari more quiescentium; ita ut hamza vocali sua

abjecta, vel ad litteram praecedentem giezma habentem re-
 iecta, quiescat: ut سأل pro سأل, يسأل pro يسأل: سأل pro
 أسأل, ubi utrumque *elif* excidit: radicale quidem, secundum
 tertium can. generalem; imperativum vero, secundum cano-
 nem imperii.

CAPUT SEPTIMUM.

De verbo quiescente *phe* و et ی.

Verba quiescentia sunt, quae radicalem aliquam habent
 و vel ی; sive prima ea sit, ut وجد invenit, يسر alea lusit;
 sive secunda, ut قول dixit, سير ivit; sive ultima, ut رمى
 iecit, غزو oppugnavit.

Quiescentia *phe*, hoc est, quae primam radicalem و vel
 ی habent, similia proprie Arabibus dicuntur. Quiescentia و
 exiguam habent anomaliam; quae in eo potissimum consistit,
 quod و excidit in futuro activo primae coniugationis, cum pe-
 nultima eius littera habet kesra (quod hic plerisque etiam il-
 lis verbis contingit, quorum secunda radicalis in praeterito
 kesra habet:) ut,

وعد assignavit.		يُعد		يُوعد	
ورث haereditavit.	fut.	يرث	pro	يرث	ut يضرب
وامق amavit.		يمق		يومق	

Quod etiam imperativo tunc accidit: ut أوعد pro وعد,
 أمق pro امق: et infinitivo, cum est formae فَعْلَةٌ: ut عِدَّة pro
 وعدَّة, ومقَّة pro مقَّة: si vero alius formae est, regulariter for-
 matur; ut وعدًا, نصراً.

Cum autem penultima rad. in futuro kesra non habet, regulare est; ut ^{وَجَّهٌ} tendit ^{يُوجِّهُ}; ^{وَجَلٌ} timuit ^{يُوجَلُ} (quidam tamen tunc euphoniae causa و in ا mutant, dicuntque ^{يُاجَلُ}; alii in ى mobile, ^{يُيَجَلُ}; alii in ى quiescens post kesra, quod ponitur loco fatha litterarum اتين ^{يُيَجَلُ}): sic et imperativus, ut ^{أُوجِّهْ}; at si ا habet kesra, و mutantur in ى secundum canon. 2. gen. ut ^{أُوجَلْ} pro ^{أُيَجَلْ} instar ^{أَعْلَمْ}.

Sed ^{وُطِيَ} pro ^{وُطِئَ} subiecit, ^{وَسِعٌ} *amplius fuit*, ^{وَقَعٌ} *cecidit*, ^{وَدِعٌ} *sivit*, ^{وَهَبٌ} *donavit*, et ^{وَضَعٌ} *posuit*; etsi forment futurum cum fatha ad penultimam; و tamen, non secus ac si penultimam kesra haberet, abiiiciunt: quia fatha illud habent pro kesra, ob ultimam vel penultimam gutturalem, diciturque, ^{يُطَأُ}, ^{يُسَعُّ}, ^{يُقَعُّ} etc. et in imp. ^{طَأْ}, ^{سَعْ}, ^{قَعْ}, etc.

Sic et sine gutturali ^{يُنْزِرُ} *sinit*, ab insinuato in praeterito et participio ^{وَذَرٌ}.

Quiescentia autem *phe* ى, mutant illud in و, cum giezma habet post damma, iuxta canon. 2. generalem: ut ^{أَبْسَرٌ} *dives fuit*, habet in Futuro ^{يُوسِرُ} pro ^{يُبْسِرُ}, instar ^{يُنْصِرُ}: et in participio ^{مُوسِرٌ} pro ^{مُبْسِرٌ}, ut ^{مُنْصِرٌ}.

In reliquis omnibus utraque perfecta sunt; nisi quod in coniugatione octava ^{أَفْتَعَلُ} et ى in ت mutant, idque characteristico per tesdid inserunt; uti dictum est huius libri cap. primo, ut

أُنْعِدُ	pro	أَوْنَعِدُ	أَيْسِرُ	pro	أَيْتَسِرُ
يُنْعِدُ		يَوْنَعِدُ	يَيْتَسِرُ		يَيْتَسِرُ
مُنْعِدٌ		مَوْنَعِدٌ	مَيْتَسِرٌ		مَيْتَسِرٌ
أَنْعَادًا		أَوْتَعَادًا	أَتَسَارًا		أَيْتَسَارًا

Manent tamen interdum, et accommodant sese vocali praecedenti; cui, si non sunt, fiunt homogeneae, ut

أَيْتَعِدُ	pro	أَوْتَعِدُ	أَيْتَسِرُ	pro	يَيْتَسِرُ
يَأْتَعِدُ		يَوْتَعِدُ	يَأْتَسِرُ		يَيْتَسِرُ
مَوْتَعِدٌ			مَوْتَسِرٌ		مَيْتَسِرٌ
أَيْتَعَادًا	pro	أَوْتَعَادًا	أَيْتَسَارًا		

CAPUT OCTAVUM

De quiescente ain.

Quiescentia *ain* ab arabibus vacantur concava: suntque ea quae habent mediam radicalem و vel ي; quae in litterae prima, quarta, septima, octava et decima coniugatione aut excidunt, aut vocali sua amissa quiescunt; unde maximam in iis haec verba habent irregularitatem.

Paradigmata primae coniugationis sunt huiusmodi:

Concavum و.

Praeteritum.

plural.	dual.	singul.	
قُلْنَا	قَالَا	قَالَتْ	3
قُلْتُمْ	قُلْتُمَا	قُلْتِ	2
قُلْنَا		قُلْتُ	1

Futurum .

plural.	dual.	singular.	
يَقُولُونَ	يَقُولَانِ	يَقُولُ	3
تَقُولُونَ	تَقُولَانِ	تَقُولُ	2
نَقُولُ		أَقُولُ	1

Imperativus .

plural.	dual.	sing.
قُولُوا	قُولَا	قُولِ
قُلْ		قُولِي

Participium .

plural.	dual.	singul.
قَائِلُونَ	قَائِلَانِ	قَائِلٌ
قَائِلَاتٌ	قَائِلَتَانِ	قَائِلَةٌ

Infinitivus .

قَوْلًا .

Concavum ى .

Praeteritum .

pluralis.	dualis.	singularis.
faem. com. masc.	faem. com. masc.	faem. com. masc.
سَرُوا	سَارَا	سَارَتْ
سَرَتْنَا	سَارَا	سَارَتْ
سَرْتُمْ	سَرْتُمَا	سَرَتْ
سَرْنَا		سَرَتْ
		3
		2
		1

Futurum .

plural.		dual.		singul.	
faem.com.masc.		faem.com.masc.		faem.com.masc.	
يُسِرُّونَ	يُسِرُّونَ	تُسِيرَانِ	تُسِيرَانِ	تُسِيرُ	يُسِيرُ 3
تُسِرُّونَ	تُسِرُّونَ	تُسِيرَانِ	تُسِيرَانِ	تُسِيرُ	تُسِيرُ 2
تُسِيرُ				أُسِيرُ	1

Imperativus .

plural.		dual.		singul.	
faem.	masc.	com.		faem.	masc.
سِرِّ	سِرُّوا	سِرِّا		سِرِّ	سِرِّ

Participium .

سَائِرَاتُ	سَائِرُونَ	سَائِرَتَانِ	سَائِرَانِ	سَائِرَةٌ	سَائِرٌ
------------	------------	--------------	------------	-----------	---------

Infinitivus .

سِيرًا

De Praeterito .

In tertiis personis (excepta plurali faem.) و et ی vocali sua abiecta mutantur in | quiescens post fatha primae radicalis , ut sint pro

قُولُوا	قُولْتَا	قُولَا	قُولْتِ	قُولُ
سِيرُوا	سِيرْتَا	سِيرَا	سِيرْتِ	سِيرُ

et sic quoque cum media habet kesra vel damma ; ut خَافٌ *timuit* pro خُوفٌ , طَالَ *longus fuit* , pro طُوْلٌ , هَابٌ *pavit* pro هَيْبٌ .

In reliquis ipsae excidentēs (iuxta canonem tertium general.) vocalem suam ad litteram praecedentem, cuius vocalis perit, reiiciunt, immutatam quidem si est kesra vel damma, ut

&c.	خَفَّتْ	خَفَّتْ	خَفَّتْ		خَوَّفَتْ	خَوَّفَتْ	خَوَّفَتْ
&c.	طَلَّتْ	طَلَّتْ	طَلَّتْ	pro	طَوَّلَتْ	طَوَّلَتْ	طَوَّلَتْ
&c.	هَبَّتْ	هَبَّتْ	هَبَّتْ		هَيَّبَتْ	هَيَّبَتْ	هَيَّبَتْ

at mutatam, si est fatha, in damma quidem cum quiescens est و, ut

&c.	قَلَّتْ	قَلَّتْ	قَلَّتْ	pro	قَوَّلَتْ	قَوَّلَتْ	قَوَّلَتْ
-----	---------	---------	---------	-----	-----------	-----------	-----------

in kesra vero cum est ى, ut

&c.	سَرَّتْ	سَرَّتْ	سَرَّتْ	pro	سَيَّرَتْ	سَيَّرَتْ	سَيَّرَتْ
-----	---------	---------	---------	-----	-----------	-----------	-----------

Itaque prima radicalis concavorum ى in istis personis kesra perpetuo habet: nam formam فَعَلْ inveniri in iis non puto: at in concavis و, damma, a formis فَعَلْ et فَعُلْ; vel kesra a فَعُلْ.

De futuro.

Penultima radice si in praeterito fatha habet, id hic quiescentia و in damma, quiescentia ى in kesra mutant, ut يَقُولُ; بِسِيرٍ, si kesra, in fatha, ut يَخَافُ, يَهَابُ; si damma, id regulariter manet, ut يَطُولُ. Reiicitur autem ea vocalis ad primam radicalem, ut secunda in ea quiescat: quod fit absque ulla mutatione, si sit damma vel kesra; at conversione quiescentis in ا, si fatha; ut in exemplis allatis; ponuntur enim pro يَقُولُ, بِسِيرٍ, يَخَافُ, يَهَابُ, et يَطُولُ. At in plurali faem. ob giezma litterae sequentis (iuxta can. 3. general.)

quiescens excidit, diciturque يُقْلِنُ, يُسِرُّ, يُخْفِنُ pro
 يُقُولُنْ, يُسِيرُنْ, يُخْفِنُنْ, quod et eadem de causa in apocope
 iis personis accidit, quarum tertia radicalis giezma recipit: ut

نُقِلْ	أَقِلْ	تُقِلْ	يُقِلْ	لم
نُسِرْ	أَسِرْ	تُسِرْ	يُسِرْ	
نُخِفْ	أَخِفْ	تُخِفْ	يُخِفْ	

De imperativo.

Elif hic non praefigitur ob canonem imperii; accipit enim
 prima vocalem secundae, quae quiescit expressa; praeterquam
 in singulari masculino et plurali faem. ubi excidit ob giezma
 tertiae radicalis. Unde in singul. mascul. cum ن paragogico,
 quod tertiae dat fatha, redit: ut قُولُنْ dic, سِيرُنْ vende,
 خَافُنْ time.

De participio.

Hic secunda ob *elif* quiescens, quod primae post poni-
 tur, cogitur ad motum (duae enim quiescentes concurrere
 nequeunt) a quo abhorrens in locum suum substituit hamza
 seu *elif* mobile; quod secundum canonem primum *elif* in ء
 mutatur: itaque قَائِلٌ est pro قَالٌ, et hoc pro قَاوِلٌ; سَائِرٌ
 pro سَارٌ, et hoc pro سَائِرٌ.

De infinitivo.

Infinitivus regularis est.

Passivum concavi و.

Praeteritum .

plural.	dual.	sing.
قِيلُوا قِلْنَ	قِيلَا قِيلْتَا	قِيلْتُ قِيلْتَ
قِيلْتُمْ قِلْتُنَّ	قِيلْتُمَا قِلْتُنِي	قِيلْتِ قِيلْتِي
قِيلْنَا		قِيلْتِ

Futurum .

plural.	dual.	sing.
يُقَالُونَ يُقَلْنَ	يُقَالَانِ يُقَلَانِ	يُقَالُ يُقَلُّ
يُقَالُونَّ يُقَلْنِي	يُقَالَانِي يُقَلْنِي	يُقَالِينَ يُقَلِّي
يُقَالُونَا		يُقَالُ

Participium .

مُقُولُونَ	مُقُولَانِ	مُقُولٌ
مُقُولُونَ	مُقُولَانِي	مُقُولِينَ
مُقُولُونَا		مُقُولٌ

Passivum concavi ی.

plural.	dual.	sing.
سِيرُوا سِرْنَ	سِيرَا سِيرْتَا	سِيرْتُ سِيرْتَ
سِيرْتُمْ سِرْتُنَّ	سِيرْتُمَا سِرْتُنِي	سِيرْتِ سِيرْتِي
سِيرْنَا		سِيرْتِ

Futurum .

plural.	dual.	sing.
يُسَارُونَ يُسِرْنَ	يُسَارَانِ يُسِرَانِ	يُسَارُ يُسَرُّ
يُسَارُونَّ يُسِرْنِي	يُسَارَانِي يُسِرْنِي	يُسَارِينَ يُسَرِّي
يُسَارُونَا		يُسَارُ

Participium .

plural.	dual.	sing.
مَسِيرَاتُ	مَسِيرَتَانِ	مَسِيرَةٌ
مَسِيرُونَ	مَسِيرَانِ	مَسِيرٌ

De praeterito .

Kesra mediae radicalis reiicitur ad primam , cuius vocalis perit ; ut pro سِيرُ sit سِيرٌ , et pro قَوْلٌ , قِيلٌ waw in *ie* mutato , iuxta can. 2. generalem . Secundae et primae personae concavorum *ie* coincidunt cum activo , sed sensu orationis facile distinguuntur .

De futuro .

Fatha mediae radicalis ad primam retrocedente , و et ى mutantur in ا quiescens , iuxta can. 2. gen. quo ا regulariter in plur. faem. excidit : est itaque يُقَالُ pro يُقَوَّلُ pro يُسَارُ , يُسِيرُ .

De participio .

Damma secundae radicalis ad primam reiecto , و participiale (etsi quidam malunt radicale) excidit ; quia duae litterae simul in una vocali nequeunt quiescere : estque مَقُولٌ pro مَقْوُولٌ : et ى quiescens non accommodat se more solito vocali praecedenti damma ; sed contra , discriminis ergo , eam sibi accommodat , vertitque in kesra , ut dicatur مَسِيرٌ , non مَسِيرٌ , pro مَسِيرٌ .

Reperies tamen etiam apud auctores probatos , maxime apud poetas , participia haec regulariter formata , potissimum in concavis ى ; مَصْرُوقٌ *custoditus* , مَخْبُوطٌ *consutus* , مَكْبُورٌ *mensuratus* .

Similis est ratio coniugationum quartae , septimae , octavae , et decimae : in his enim و et ى moveri quoque nolunt ,

sed abiecta vocali sua vel ad praecedentem reiecta quiescunt, expressae ante vocalem, abiectae ante giezma, hoc modo :

Activa.

infin.	part.	imp.	fut.	praet.	
أَقَالُ	مُقِيلٌ	أَقُلْ	يُقِيلُ	أَقَلُّ	4
أَسَارُ	مَسِيرٌ	أَسِرْ	يَسِيرُ	أَسَارُ	
أَنْقِيلاً	مَنْقَالٌ	أَنْقُلْ	يَنْقَالُ	أَنْقَالُ	7
أَنْسِيَاراً	مَنْسَارٌ	أَنْسِرْ	يَنْسَارُ	أَنْسَارُ	
أَقْتِيلاً	مَقْتَالٌ	أَقْتُلْ	يَقْتَالُ	أَقْتَالُ	8
أَسْتِيَاراً	مَسْتَارٌ	أَسْتِرْ	يَسْتَارُ	أَسْتَارُ	
أَسْتَقَالَةً	مَسْتَقِيلٌ	أَسْتَقُلْ	يَسْتَقِيلُ	أَسْتَقَالُ	10
أَسْتَسَارَةً	مَسْتَسِيرٌ	أَسْتَسِرْ	يَسْتَسِيرُ	أَسْتَسَارُ	

Passiva.

مُسَارٌ	يُسَارُ	أُسِيرُ	مُقَالٌ	يُقَالُ	أَقِيلُ	4
مَنْسَارٌ	يَنْسَارُ	أَنْسِيرُ	مَنْقَالٌ	يَنْقَالُ	أَنْقِيلُ	7
مَسْتَارٌ	يَسْتَارُ	أَسْتِيرُ	مَقْتَالٌ	يَقْتَالُ	أَقْتِيلُ	8
مَسْتَسَارٌ	يَسْتَسَارُ	أَسْتَسِيرُ	مَسْتَقَالٌ	يَسْتَقَالُ	أَسْتَقِيلُ	10

Vides hic non differre concava و a concavis ى : et participia quoque passiva septimae et octavae coniugat. coincidere cum activis : sed usus et circumstantia textus ea discernunt. In infinitivis quartae et decimae coniugationis و et ى fatha suo ad praecedentem giezmatam reiecto, in *elif* quiescens mutat-

tur ; post quod illud quiescens quod ad formationem infinitivi ultimae praeponitur in أَنْصَارًا et اسْتَنْصَارًا , excidit , ob causam in participio allatam ; sed ad compensationem eius ۛ in fine accedit , diciturque أَقَالَةً pro اقوالاً , اسْتَنْقُولًا pro اسْتَنْقُولًا .
Septimae et octavae coniugationis infinitivi mediam regulariter movent ; sed concava و eam insuper in ى mutant , ut patet in paradigmate .

Reliquae coniugationes perfectae inflectuntur ; ut

قَوْلٌ	يَقُولُ	قَوْلٌ	مَقُولٌ	تَقْوِيَاءٌ
قَاوُلٌ	يَقَاوُلُ	قَاوِلٌ	مَقَاوِلٌ	مَقَاوِلَةٌ
سَيْرٌ	يَسِيرُ	سَيْرٌ	مَسِيرٌ	تَسْيِيرًا
سَائِرٌ	يَسَائِرُ	سَائِرٌ	مَسَائِرٌ	مَسَائِرَةٌ

et sic quoque تَقُولُ , تَقَاوُلُ , اسْوَدَّ , اَبْيَضَ , et caet.

Quin et verba quaedam mediam و vel ى habentia in primis illis coniugationibus regulariter etiam inflecti reperies : ut

عَاوِرٌ	أَعْوِرُ	يَعْوِرُ	عَوِرٌ	<i>monoculus fuit .</i>
صَائِدٌ	أَصِيدُ	يَصِيدُ	صِيدٌ	<i>venatus est .</i>

et sic quoque اسْتَعْوِرُ اسْتَعْوِرُ اسْتَعْوِرُ اسْتَعْوِرُ
اسْتَصِيدُ اسْتَصِيدُ اسْتَصِيدُ اسْتَصِيدُ

quaedam etiam in prima coniugatione imperfecta esse ; in quarta vero , modo perfecta , modo imperfecta : ut ,

رَاحٌ <i>quievit .</i>	in اِفْعَلٍ habet	أَرَّاحٌ et أَرَّاحٌ
غَامٌ <i>exhalavit .</i>		أَغِيمٌ et أَغِيمٌ

Sic concava و in decima coniug. saepissime perfecte etiam

coniugantur : ut اسْتَجَابَ et اسْتَجَابَ exaudivit, اسْتَصَابَ et اسْتَصَابَ approbavit, quin non nemo grammaticorum id perpetuo ait liberum esse ; quod non probo .

CAPUT NONUM.

De verbo quiescente ج .

Quiescentia ج, hoc est, quae ultimam radicalem habent و vel ى defectiva proprie vocantur ab Arabum grammaticis ; et hoc modo flectuntur in prima coniugatione .

Activum defectivi و .

Praeteritum .

plural.	dual.	singul.
غَزَوْنَا غَزَوْتُمْ غَزَوْنَا	غَزَوْتَا غَزَوْتُمَا غَزَوْتُمَا	غَزَا غَزَوْتَ غَزَوْتُ

Futurum .

plural.	dual.	sing.
يَغْزُونَ تَغْزُونَ نَغْزُو	يَغْزَوَانِ تَغْزَوَانِ تَغْزَوَانِ	يَغْزُو تَغْزُو أَغْزُو

Imperativus .

plural.	dual.	singul.
أَغْزُوا أَغْزُوا	أَغْزُوا	أَغْزِ أَغْزِ

Participium .

plural.	dual.	singul.
غَازُونَ غَازِيَاتُ	غَازِيَانِ غَازِيَتَانِ	غَازٍ غَازِيَةٌ

Infinitivus .

غَزَوْا

Activum defectivi .

Praeteritum .

plur.	dual.	sing.
رَمَوْا رَمِينُ	رَمِيَا رَمِيَتَا	رَمَى رَمِيَتْ
رَمَيْتُمْ رَمِيْتُمْ	رَمَيْتُمَا	رَمَيْتَ رَمَيْتِ
رَمَيْنَا		رَمَيْتُ

Futurum .

plural.	dual.	singul.
يَرْمُونَ يَرْمِينُ	يَرْمِيَانِ يَرْمِيَانِ	يَرْمِيُ يَرْمِيُ
يَرْمُونُ يَرْمِينُ	يَرْمِيَانِ	يَرْمِيْ يَرْمِيْ
يَرْمِيْنَا		يَرْمِيْ

Imperativus .

plural.	dual.	sing.
ارْمُوا ارْمِينُ	ارْمِيَا	ارْمِ ارْمِيْ

Participium .

plural.	dual.	singul.
رَامُونَ رَامِيَاتُ	رَامِيَانِ رَامِيَتَانِ	رَامٍ رَامِيَةٌ

Infinitivus .

رَمِيَ

De praeterito .

رَمِيَ *oppugnavit* est pro رَمِيَ و, in *elif* quiescens converso , iuxta canonem tertium و ; et رَمِيَ *proiecit* , pro رَمِيَ , abiecta vocali τ̄ ى , quod quiescit instar *elif* , iuxta canonem tertium ى : et excidit , utraque cum vocali sua in tertia persona faemin. singularis ac dualis , et masc. pluralis . Dicitur enim

رَمِيَ	pro	رَمِيَ	رَمِيَ	رَمِيَ	pro	رَمِيَ	رَمِيَ	رَمِيَ	pro	رَمِيَ	رَمِيَ
رَمِيَ	pro	رَمِيَ	رَمِيَ	رَمِيَ	pro	رَمِيَ	رَمِيَ	رَمِيَ	pro	رَمِيَ	رَمِيَ

Cum media radice habet damma , non mutatur و radicale , ut رَمِيَ *potitus fuit* : cum vero kesra possidet , convertitur ubique in ى , ut رَمِيَ , pro رَمِيَ , iuxta canon. quintum و ; ut رَمِيَ , رَمِيَ , pro رَمِيَ رَمِيَ , iuxta can. 2. gen. At tunc etiam in tertia faem. sing. et dualis non excidit ; ut رَمِيَ رَمِيَ , رَمِيَ : secus in plurali masculino , ubi dicitur رَمِيَ , رَمِيَ , iuxta canon. 1. و et ى .

De futuro .

Ultima radicalis , abiecto damma suo : quiescit . Penultima , si in praet. fatha habet , id hic (ut in concavis) quiescentia و in damma , quiescentia ى in kesra mutant ut رَمِيَ , رَمِيَ ; sed et ob gutturalem manet , sicut in perfectis , ut رَمِيَ رَمِيَ *pavit pascet* ; si damma , id regulariter manet , ut رَمِيَ *noctu ibit* , quod flectitur ut رَمِيَ , si kesra , id in fatha muta-

	تَرْمِيْ	يَرْمِيْ		تَغْزُوْ	يَغْزُوْ	
etc.	تَرْمِيْ	تَرْمِيْ	لَنْ	تَغْزِيْ	تَغْزُوْ	لَنْ
	أَرْمِيْ			أَعْزُوْ		

Nisi penultima habeat fatha; tunc enim obstat canon tertius ی; ut لَنْ يَرْمِيْ تَرْمِيْ etc. Sic et و interdum manet quiescens post damma, sed rarissime; ut لَنْ نَعْفُوْ *neutiquam condonabimus*.

De imperativo.

Imperativus, ut in perfectis, fit a futuro giezmato, praefixo | imperativo, ut أَرْمِ, أَرْمِ, أَرْمِ: reditque cum *nun* paragogico tertia radicalis abiecta in singulari masc. ut أَعْزُوْ, أَرْضِيْ, أَرْضِيْ. In singul. faeminino et plur. masculino adhibetur contractio, eo prorsus modo quo in futuro.

De participio.

In singulari masc. و finale post kesra mutatur in ی, iuxta canonem quintum و, fitque غَازِيْ pro غَازُوْ: et quia je finale post kesra nequit habere damma, iuxta quartum canonem ی, id abiicit, eiusque *nun* ad praecedentem reiecto, ipsa etiam excidit, ut غَازِيْ pro غَازِيْ; sicut eo amisso redit, ut أَلْغَازِيْ pro أَلْغَازِيْ (nam articulum tollere *nun* ultimae vocalis post discas:) eadem est ratio defectivi ی, ut رَامِيْ pro رَامِيْ, أَلْرَامِيْ pro أَلْرَامِيْ: et quia ی finale post kesra etiam respuit kesra, iuxta eundem canonem quartum, dicitur etiam in genitivo

غَازِي et رَامِي pro غَازِي et رَامِي. At accusativus est regularis , غَازِيَا , رَامِيَا , pugnantes , غَازِيَّة et رَامِيَّة redit ى abiectum ; quia extra finem dictionis collocatur , et in غَازُون fit contractio , ut in futuro .

De infinitivo .

Infinitivus est regularis .

De passivo .

Passivi similis est ratio : ut ,

Praeteritum .

Defectivum ى .		Defectivum و .	
رُمِيْتُ	رُمِيْتُ	عُزِيْتُ	عُزِيْتُ
رُمِيْتُ	رُمِيْتُ	عُزِيْتُ	عُزِيْتُ
رُمِيْتُ		عُزِيْتُ	
etc.		etc.	

Futurum .

تُرْمِي	يُرْمِي	تُعْزِي	يُعْزِي
تُرْمِي	تُرْمِي	تُعْزِي	تُعْزِي
أُرْمِي		أُعْزِي	
etc.		etc.	

Participium .

مُرْمِيَّة	مُرْمِي	مُعْزُوَّة	مُعْزُو
etc.		etc.	

غزى est pro غزوى iuxta canonem quintum. و in يغزى mutatur و in ى quiescens instar *elif*; iuxta tertium canonem و .
 ى autem est pro ىرمى , secundum tertium canonem ى .
 مغزو est pro مغزوى per contractionem : et مرمى pro مرموى ,
 iuxta quintum canonem ى . Atque huius coniugationis normam derivativae omnes sequuntur , ut ,

Passivum .

futur.	praet.
يغزى	غزى
يغازى	غزى
يغزى	اغزى
يبتغزى	تغزى
يغتزى	أغتزى
يستغزى	أستغزى

Activum .

futur.	praet.
يغزى	غزى
يغازى	غازى
يغزى	اغزى
يبتغزى	تغزى
يغتزى	أغتزى
يستغزى	أستغزى

Passivum .

futur.	praet.
يرمى	رمى
يرامى	رومى
يرمى	أرمى
يبرمى	ترمى
يرتمى	أرتمى
يسترمى	أسترمى

Activum .

futur.	praet.
يرمى	رمى
يرامى	رامى
يرمى	أرمى
يبرمى	ترمى
يرتمى	أرتمى
يسترمى	أسترمى

Et sic in caeteris coniugationibus et temporibus primae coniugationis regulae observantur : solumque notandum est, ى illud quod in praeteritis defectivi و ponitur loco و, iuxta posteriorius membrum canonis tertii و, in primis et secundis personis manere, et diptongescere cum fatha, dicitur, ^{أعزبت} أعزبت etc. secus atque in prima coniugatione, ubi و redit و.

CAPUT DECIMUM.

De verbo dupliciter imperfecto.

Verba dupliciter imperfecta, simpliciter imperfecta per omnia sequuntur. Classes autem eorum duae sunt; quarum prima continet ea quae hamzata sunt et simul quiescentia: quorum quatuor sunt species.

1. Hamzatum *fe* et quiescens *ain*: ut ^{أب} *أب* reversus est; quod coniugatur sicutي ^{أثر} *أثر* et ^{قال} *قال*: ut

infin.	part.	imp.	fut.	praet.
^{أوباً} <i>أوباً</i>	^{أيب} <i>أيب</i>	^{أب} <i>أب</i>	^{أوب} <i>أوب</i>	^{أب} <i>أب</i>

2. Hamzatum *lam* et quiescens *ain*: ut ^{ساء} *ساء* contristavit, ^{جاء} *جاء* venit, quorum illud coniugatur ut ^{قال} *قال* et ^{هنا} *هنا*; hoc ut ^{سار} *سار* et ^{هنا} *هنا*: exempli gratia,

infin.	part.	imp.	fut.	praet.
^{سواء} <i>سواء</i>	^{سأى} <i>سأى</i>	^{سو} <i>سو</i>	^{يسو} <i>يسو</i>	^{ساء} <i>ساء</i>
^{مجيئاً} <i>مجيئاً</i> et ^{جاية} <i>جاية</i>	^{جأى} <i>جأى</i>	^{جى} <i>جى</i>	^{يجى} <i>يجى</i>	^{جاء} <i>جاء</i>

3. Hamzatum *fe* et quiescens *lam*: ut ^{أتى} *أتى* venit; quod coniugatur sicutي ^{أثر} *أثر* et ^{رمى} *رمى*, ut

inf. part. imp. fut. praet.

اتَّبِعْ أَتٍ اِبْتِ يَا تِي أَتَيْتَ

Dicitur tamen et تَتَّ in imperativi sing. masculino .

4. Hamzatum *ain* et quiescens *lam* : ut نَأَى recessit ; quod coniugatur sicut سَأَلَ et رَمَى , ut

part. imp. fut. praet.

نَاءٌ اِنَأَ يِنَأَى نَأَى

Fatha penultima manet in futuro et imperativo , quia *elif* est littera gutturalis . Et sic quoque regulariter coniugaretur رَأَى *vidit* : sed ob frequentem usum hamza abiicit , vocali eius ad praecedentem reiecta quoties ر giezma habet ; ideoque in futuro et imperativo primae coniugationis sic habet :

Futurum .

plural.		dual.		singul.	
يُرُونَ	يُرِينِ	يُرِيَانِ	يُرِيَانِ	يُرِي	يُرِي
تُرُونَ	تُرِينِ	تُرِيَانِ	تُرِيَانِ	تُرِي	تُرِي
نُرُونَ	نُرِينِ	نُرِيَانِ	نُرِيَانِ	نُرِي	نُرِي

pro يَرَى , etc. ; sicuti et apud poetas interdum , versu id exigente , occurrit .

Imperativus .

plural.		dual.	singul.
رُوا	رُونِ	رِيَا	رُ رٌ vel رُ
رُونِ	رِينِ	رِيَانِ	رِي رِي

vel cum *nun* paragogico ,

Invenitur tamen etiam non raro regulariter formatus, ut
 اَرَى , etc.

Et in tota coniugatione quarta أَفْعَلٌ , ut

Praeteritum .

أَرَى أَرَيْتُ أَرَيْتَ أَرَيْتُ أَرَيْتُ

Futurum .

يُرَى تُرَى تُرَى تُرَى تُرَى
 etc. أَرَى تُرَى تُرَى تُرَى تُرَى

Imperativus .

plural. dual. singular.

أَرُوا أَرِيَا أَرِ

et cum *nun.* paragogico ,

أَرِينَا أَرِينَا أَرِينَا أَرِينَا أَرِينَا

Participium .

مَرِيءٌ مَرِيءٌ مَرِيءٌ مَرِيءٌ مَرِيءٌ

Infinitivus .

أَرَاءٌ أَرَاءٌ أَرَاءٌ

Quin reliqua etiam verba omnia huius ordinis in coniugatione hac quarta hamza etiam posse abiicere doctissimi tradunt grammatici ; ac proinde dici non solum أَنَا يُنَىٰ مِنَّا , sed et أَنِي يُنَىٰ مِنِي .

Cum رَءٌ giezma non habet , regulariter coniugatur رَأَى , neq̄ amittit hamza ; ut

Praeteritum .

رَأَى رَأَتْ رَأَيْتُ رَأَيْتِ رَأَيْتُمْ رَأَيْتُنَّ

Participium .

رَأٍ &c. رَأِيَّةٌ رَأِيَانٌ رَأِيْتَانٌ

Infinitivus .

رَأِيَا

Et sic quoque in participio passivi est *مرئى* ut *مرئى* ; licet ر habeat giezma .

Secunda verborum dupliciter imperfectorum classis continet dupliciter quiescentia , quae ab arabibus vocantur involuta ; suntque duum generum , separata et coniuncta . Involutum separatum est quod quiescit prima et ultima , ut *وقى* *custodivit* , *وجى* *ungulam attritam habuit* (*equus scilicet*) quorum illud flectitur , ut *وعد* et *رمى* , hoc vero ut *وجل* et *رضى* ; exempli gratia ,

part.	imp.	fut.	praet.	part.	imp.	fut.	praet.
واج	أوج	يوجى	وجى	واق	بقى	ق vel قه	وقى

Imperativus ق in reliquis personis resumit ي , adhibita tamen contractione in sing. et plur. masc. ut

plural.	dual.	sing.
---------	-------	-------

ق قى قيا قوا قين

Sic cum ن paragogico in singul. masc. قين dicitur .

Involutum coniunctum , quod quiescit media et ultima , ut *شوى* *assavit* , *قوى* *valuit* , *حوى* *vixit* : quae perfecte con-

اسْتَحْيَا / مُسْتَحْيِي / اسْتَحْيَ / يَسْتَحْيِي / اسْتَحْيَا
 اسْتَحْيَا / مُسْتَحْيِي / اسْتَحْيَ / يَسْتَحْيِي / اسْتَحْيَا
 & اسْتَحْيَا / مُسْتَحْيِي / اسْتَحْيَ / يَسْتَحْيِي / اسْتَحْيَا

Verba tripliciter imperfecta paucissima reperiuntur : sunt-
 que hamzata *fe* et involuta coniuncta : ut *أوى* *recepit* ; vel
 hamzata *ain* et involuta separata , ut *وأى* *stetit promissis* : quo-
 rum illud coniugatur ut *أثر* et *شوى* , hoc ut *وفى* et *سأل* : ut

infin. part. imp. fut. praet.

أيا أو أوى يَأوى أوى

وأيا وأه أ & أه يأي وأى

Verba tribus radicalibus aut primis duabus quiescentia nul-
 la dantur . Itaque haec de imperfectis , et de verbis in uni-
 versum sufficiant .

Finis libri secundi.

T H O M A E E R P E N I I
G R A M M A T I C A E A R A B I C A E

L I B E R T E R T I U S

D E N O M I N E .

In nomine considerata sunt qualitas , species , forma ,
genus , motio , numerus , casus , declinatio ,
et comparatio .

C A P U T P R I M U M .

De qualitate .

Qualitate nomen aliud est substantivum , idque proprium , ut مُحَمَّدٌ *Muhammad* , مَكَّةُ *Mecca* , أَيْخَانٌ *Oxus fluv.* aut appellativum ; ut نَبِيٌّ *propheta* , مَدِينَةٌ *civitas* , نَهْرٌ *fluvius* : vel adiectivum , ut صَغِيرٌ *parvus* , أَبْيَضٌ *albus* . Quorum proprium natura sua restrictum et determinatum est : appellativum vero et adiectiva late patentia et vaga ; sed restringuntur praefixo articulo الِ *o' n' to'* , ut النَّبِيُّ *o' prophētēs* , الْمَدِينَةُ *h' pólēs* , الصَّغِيرُ *o' mikrós* , الْأَبْيَضُ *o' leukós* . Cuius articuli litteram J ante solarem inter pronunciandum perire , solari in compensationem eius duplicata , dictum est cap. 4. libri primi : I autem eius unionis esse , vocalemque suam fatha in fluxu sententiae abiicere , et consonam sequentem cum praecedentis dictionis aut litterae servilis vocali unire , constat ex eiusdem libri capite quinto .

Appellativum autem restringitur quoque constructione , seu

regimine genitivi ; separati quidem , ut in عَبْدُ اللَّهِ *servus Dei* ; coniuncti vero , ut عَبْدُهُ *servus eius* , unde articulum tunc non admittit : sicuti nec unquam proprium , quippe natura sua determinatum . Multa tamen virorum nomina ex appellativis facta possident articulum , sed ut essentialem , non ut accessorium ; ex. gr. الْقَلْبُ ، الْخَلِيلُ : quae tamen et brevitas causa interdum eum amittunt . Sic et particularum quarundam compositionem articulus post dicitur ingredi .

CAPUT SECUNDUM .

De specie .

Species duplex est , primitiva et derivativa : nomen primitivum est quod non derivatur aliunde ; ut رَأْسٌ *caput* , لَحْمٌ *caro* : derivativum vero quod ab alio derivatur ; estque verbale vel nominale . Verbale est quod derivatur a verbo : quaelia fere sunt adiectiva , ut عَظِيمٌ *magnus* , ab عَظُمَ *magnus fuit* , صَغِيرٌ *parvus* , a صَغُرَ *parvus fuit* ; أَصْفَرٌ *flavus* , a صَفَرَ *flavus fuit* ; طَيِّبٌ *bonus* , a طَابَ *bonus fuit* ; نَاصِرٌ *adiuvans* , a نَصَرَ *adiuvit* , atque sic reliqua participia adiective accepta : et substantiva significantia actorem , locum vel tempus actionis , instrumentum actionis , aut denique actionem ipsam .

Nomen actoris .

Actorem significant participia activa , substantive accepta : ut نَاصِرٌ *adiutor* , مَالِكٌ *rex* , دَائِمٌ *dominator* , قَاعِدٌ *essor* , etc.

Nomen loci et temporis .

Locus et tempus actionis eadem nominis voce significantur : ut مَكْتَبٌ *locus et tempus scriptionis* , مَجْلِسٌ *locus et*

tempus sessionis : fiuntque in prima trilateri coniugatione a futuro activo, م pro اتين posito, et vocali penultima manente, cum est fatha, ut مشغل locus et tempus laboris, a يشغل; vel kesra, ut مضرب locus et tempus verberationis, a يضرب; مبيع locus et tempus emptionis, a يبيع: at in fatha converso, cum est damma, ut مدخل locus et tempus introitus, a يدخل; يسقام locus et tempus stationis, a يقوم. Duodecim tamen haec nomina damma in kesra mutant,

مشرق locus ortus oriens	منخر locus spirationis, id est, nares.
مغرب locus occasus, occidens.	منسك locus sacrificandi.
مرفق locus innitendi cubitui.	مطلع locus ascensus.
منبت locus cretionis herbarum.	مفرق locus separationis capillorum.
مسقط locus casus.	مسكن locus habitationis.
مبزر locus iugulaudi camelum.	مسجد locus adorationis.

quorum postrema quinque etiam regulariter cum fatha scribuntur: quod et, ex sententia quorundam, primis etiam sex accidere potest. Septimum quoque interdum irregulariter kesra sub م habet, et منخر effertur.

Si autem verbum est simile و, penultima perpetuo kesra habet, et و si abiectum est redit: ut موضع locus et tempus positionis, a يضع; موعد locus, et tempus promissionis, a يعد; موجة locus et tempus eundi, a يوجه, si vero est defectivum, penultima perpetuo habet fatha: ut مرمى (pro مرمى secundum can. tertium ي) locus et tempus projectionis, a

مَرْضَى; يُدْعَى; locus et tempus vocationis, a يَدْعُو; مَرْصَى; locus et tempus complacentiae, a يَرْضَى: a يَأْوِي tamen reperitur مَأْوَى, et cum kesra مَأْوِي pro مَأْوَى (iuxta canonem quintum) locus et tempus mansionis.

Assumitur interdum in locorum nominibus ة in fine ut مَقْبِرَةٌ locus sepelitionis, coemiterium, a يَقْبِرُ, مَشْرِقَةٌ locus ortus, oriens, a يَشْرِقُ, ac tum penultima radicalis subinde damma habet; ut مَقْبِرَةٌ, مَشْرِقَةٌ, a يَظُنُّ autem, existimat, fit مَظْنَةٌ cum kesra, locus existimationis.

In verbis autem quadrilitteris et coniugationibus omnibus derivativis, formatur nomen loci et temporis a futur. passivo, posito م pro أَتَيْنَ; ita ut omnino conveniat cum participio passivo: ut مَكْزَنٌ locus et tempus contristationis, a يُكْزَنُ; مَقَامٌ locus et tempus constitutionis, a يُقَامُ: sic مَنْقَطَعٌ locus et tempus abscissionis, مَدْحَرَجٌ locus et tempus volutationis, مَكْرَنْجِمٌ locus et tempus tumultuationis.

Nomen instrumenti.

Nomen instrumenti fit praeposito م cum kesra; estque formae مَنصَارٌ vel مَنصَرٌ aut مَنصَرَةٌ; ut مَفْتَلِحٌ quo quid aperitur, clavis, a فَتَحَ aperuit; مَحْلَبٌ mulctra, ab حَلَبٌ mulsit; مَكْسَكَةٌ verriculum, a كَسَحَ verrit. Sed مَنخَلٌ cribrum, a نَخَلَ cribravit, habet damma super م et media radicali; ut مَدْقٌ (contracte pro مَدْقُقٌ) instrumentum quo contunduntur vestes, a دَقَّ contudit. Dicitur tamen etiam regulariter

مدق^٤ et مدقة^٤. His adiungunt etiam مدفن^٤ *vasculum in quo asservatur unguentum*, مسعط^٤ *vasculum in quo asservatur medicina caput purgans*, مكحلة^٤ *vasculum in quo asservatur stibium*, et nonnulli etiam مكرضة^٤ (pro quo tamen doctissimi grammatici مكرضة^٤ scribunt) *clavae theca*. Sed haec mihi non videntur actionum significare instrumenta: nulla certe ratione hoc postremum, quod ne verbale quidem est.

Nomen actionis.

Actionem ipsam significat infinitivus, reliquorum nominum more casibus variabilis: ut ضرب^٤ *verberatio*, احزان^٤ *contristatio*, تصارع^٤ *colluctatio*, استخراج^٤ *eductio*, etc. quin proprie nihil aliud est infinitivus quam nomen verbale adverbiascens, quod elegantiae, et significationis intendendae causa verbo apponitur.

Nomen vicis.

Ab infinitivo autem non terminato ة formatur etiam nomen ة terminatum significans actionem unam et solitariam, ac repudians proinde adiectivum واحدة^٤ *una*; vocaturque ab Arabibus nomen vicis. Et est a trilitteris primae coniug. perpetuo formae نصر^٤: ut ضرب^٤ *una sola verberatio*, فعدة^٤ *una sola sessio*, قومة^٤ *una sola statio*; quorum infinitivi sunt ضرباً^٤, قومًا^٤: a quadrilitteris vero et coniugationibus derivativis, eiusdem formae cum infinitivo apposito solum ة, ut دحرجة^٤ *una sola volutatio*, احزانة^٤ *una sola contristatio*; استخراجة^٤ *una sola eductio*, ab infinitivis دحرجًا^٤, احزانًا^٤, استخراجًا^٤, et

sic quoque a duobus hisce infinitivis primae coniugationis trilitterae اِتْيَانًا et لِقَاءً fiunt اِتْيَانَةٌ unus solus accessus, et لِقَاءَةٌ unus solus occursum; non اَتْيَانَةٌ, لِقِيَةٌ. Ex. gr. ضَرْبَتُهُ ضَرْبَةً verberavi eum verberatione una, seu verberando semel, vel semel eum verberavi: قَعْدَتُ قَعْدَةً sedi sessione una, semel sedi: at ضَرْبًا ضَرْبًا est verberavi eum verberando, قَعْدَتُ قَعْدَةً sedi sedendo, indeterminate. Cum autem infinitivus terminatur ة, non formatur ab eo nomen vicis; sed ut unitas actionis significetur, adiicitur ei adiectivum وَاحِدَةٌ, ut رَحْمَةٌ رَحْمَةً una sola miserescentia, اِقَامَةٌ اِقَامَةً una sola constitutio.

Simili prorsus modo formatur nomen specificationis, ut aiunt Arabes, id est, quo specificatur seu determinatur actio generalis; (ut cum dicimus, hic excellit scriptio, seu in scriptura, vel cum scribit, ubi excellere determinatur et specificatur vocabulo actionis, scriptio scilicet) fit enim additione litterae ة ad infinitivum destitutum ة, nec in quadrilitteris et coniugationibus derivativis differt a nomine vicis; ut اِسْتَحْرَاجَةٌ اِسْتَحْرَاجَةً ipse bonus est eductione, seu in eductione: sed in trilitteris primae coniugationis prima radicalis perpetuo habet kesra, et est formae نَصْرَةٌ, ut هُوَ حَسَنٌ ضَرْبَةً ipse bonus est verberatione seu in verberatione; هُوَ حَسَنٌ قَعْدَةً ipse bonus est sessione, seu in sessione. Apud poetas tamen hanc formam interdum cum praecedente نَصْرَةً confundi videas, ut مَنَصْرٌ formam instrumenti cum مَنَصْرٌ forma loci et temporis.

Derivativum nominale est quod derivatur ab alio nomine: estque possessivum, diminutivum, augmentativum, et locale-

Possessivum .

Possessivum est nomen adiectivum significans possessionem, et formatur a quovis substantivo adiectione *ي*; ut *أَنسَانٌ* homo, *أَنسَانِيٌّ* *humanus*; *أَرْضٌ* terra, *أَرْضِيٌّ* *terrenus*: sed *ة* terminata id abiiciunt, ut *مَائِدَةٌ* mensa, *مَائِدِيٌّ* *mensalis*: *حُبْلَى* *gravida mulier*, *حُبْلَى* *ad gravidam pertinens*; *ي* tamen interdum in *و* mutatur, ut dicatur *حُبْلَوِيٌّ*. A propriis regionum nominibus formata saepe fiunt substantiva, et gentilia vocantur; ut *أَلشَّامُ* *Syria*, *أَلشَّامِيٌّ* *Syriacus*, et *Syrus*; *مِصْرٌ* *Aegyptus*, *مِصْرِيٌّ* *Aegyptiacus et Aegyptius*: *أَفْرِيْقِيَّةٌ* *Africa*, *أَفْرِيْقِيٌّ* *Africanus et Afer*; ubi et *ي* cum *ة* perit, quod in terminatis per *يَّة*, perpetuum est.

Diminutivum .

Diminutivum significat diminutionem sui primitivi; estque in trillitteris formae *نُصَيْرٌ*, in quadrilitteris *قُمَيْطَرٌ*: ut *عَبِيدٌ* *servulus*, ab *عَبْدٌ* *servus*; *قَمِيْرٌ* *lunula*, a *قَمْرٌ* *luna*; *ضَرِيْبٌ* *lente et perfunctorie verberans*, a *ضَارِبٌ* *verberans*; *جَعِيْفَرٌ* *rivulus*; a *جَعْفَرٌ* *rivus*, *عَصِيْفِيْرٌ* *passerculus*, ab *عَصْفُوْرٌ* *passer*

Augmentativum .

Augmentativum intendit significationem sui primitivi; estque participiale ut plurimum, formaeque variae, scilicet *مَنْصَرٌ*, *نُصْرٌ*, *نُصُوْرٌ*, *نُصَارٌ*, et *نُصِيْرٌ*; quae si immediate a verbis derivari dicantur, verbalia erunt actorem significantia: ut *ضَرَابٌ*,

مَضْرَابٌ , ضَرْبٌ , ضَرْوَبٌ et ضَرْيَبٌ bene et diligenter seu vehementer verberans , vel vehemens verberator . De نُصَيْرٌ vide ad particip. passivum primae coniug. ubi videbis id interdum passivum esse ; quod et نَصُورٌ interdum accidit , sed in faeminino tantum .

Locale .

Locale denotat locum sui primitivi : estque collectivum vel singulare . Collectivum significat locum in quo res copiosae sunt et abundanter , estque formae مَنَصْرَةٌ ; ut مَأْسَدَةٌ locus leonibus refertus , ab أَسَدٌ leo ; مَبْطَخَةٌ locus melonibus refertus , a بَطِيخٌ melo . Nec formari potest a nominibus quatuor litteras radicales habentibus , ut sunt ضَفْدَعٌ rana , نَعْلَبٌ vulpes . Singulare significat locum seu instrumentum in quo quid reponitur , aut asservatur vel asservari solet ; estque eiusdem formae cum verbali significante instrumentum actionis , id est مَنَصْرٌ vel مَنَصْرٌ aut مَنَصْرَةٌ : ut مَقْلَمٌ calamarium , a قَلَمٌ calamus ; مَبْوَلٌ et مَبْوَالٌ urinarium , a بَوْلٌ urina ; مَشْمَعَةٌ vasculum in quo ponitur cera , a شَمْعٌ cera ; مَبْيَرٌ et مَسْبَرَةٌ theca in qua asservantur acus , ab أِبْرَةٌ acus . Huc enim referenda sunt haec et similia , non ad verbalia significantia instrumentum actionis , ut supra monui : ubi quatuor attuli per duplex damma scripta , huc quoque transferenda .

CAPUT TERTIUM .

De forma nominum .

Forma nominum duplex est , nuda et aucta . Nuda est quae solis radicalibus litteris constat , ut عَبْدٌ servus , رَجُلٌ vir ,

خَرِبُ *liber*, بَطُولٌ *inanitas*, otium; عَظِيمٌ *magnus*; خَرِبُ

helleborus, خَزْرَقٌ *aranea*, صَرَافٌ *nummularius*: aucta, quae praeter radicales habet unam aut plures ex litteris servilibus يَتَسَمَّنَا, quae formationi nominum inserviunt.

سَمَوِيٌّ quidem in fine; ut فَرَسِيٌّ *Persa et Persicus*, سَمَوِيٌّ *caelestis*; ذِكْرِيٌّ *recordatio*: vel in medio; ut حَكِيمِيٌّ *lapillus*: aut in principio; ut يَنْبُوعٌ *fons*.

ت in principio; ut تَطْوِيلٌ *prolongatio*, تَكْبِيرٌ *superbia*: vel in medio; ut in octava coniugatione, ut اعْتَرَايٌ *confessio*: aut in fine, sed per ة scriptum; ut رَحْمَةٌ *misericordia*.

س solum hic non servit, sed cum aliis duabus, sicut in decima coniugatione; ut اسْتَعْفَارٌ *petitio veniae*, مُسْتَخْرَجٌ *eductor*.

م in initio; ut مَضْرِبٌ *fustis*, مِثْقَالٌ *pondus*, مَوْضِعٌ *locus*, مَمْلُكَةٌ *regnum*: raro in fine; ut اِبْنٌ *filius*, دَرَمٌ *camela edentula*.

ن in principio: sicuti in septima coniugatione; ut انْقِطَاعٌ *abstinentia*, فَنِيْسٌ: et in fine; ut غَفْرَانٌ *remissio*.

ا in principio; ut اَسْوَدٌ *niger*, اِغْفَالٌ *negligentia*, اَلْزَمُ *breves habens digitos*: et in fine; quo casu elif aliud, sed quiescens, ante se habet, ut كِبْرِيَاءٌ *superbia*, عَاشُورَاءٌ *dies decimus mensis ramadan*.

De genere nominum.

Genus duplex est, masculinum et faemininum. Faemina sunt ex significatione,

1. Nomina mulierum, et quae mulieribus tantum conveniunt; ut هند *Hinda*, مريم *Maria*; أم *mater*, عروب *mulier amans maritum suum*.

2. Nomina regionum et urbium; ut مصر *Aegyptus*, قبرس *Cyprus*; مكة *Mecca*, عدن *Aden*.

3. Nomina geminorum membrorum; ut يد *manus*, كتف *humerus*, عين *oculus*.

Ex terminatione vero,

1. Terminata ة; ut قسعة *scutella*, خالدة *amicitia*, جنة *hortus*, ظلمة *tenebrae*, صغيرة *parva*, طيبة *bona*.

2. Terminata ا servili; ut مشيخاء *multitudo senum*, senes, كبرياء *superbia*, حمراء *rubra*.

3. Terminata ي servili quiescente instar elif; ut ذكرى *recordatio*, أولى *prior*, prima, طولى *longissima*.

His addenda أرض *terra*, خمر *vinum*, بئر *puteus*, نار *ignis*, ربح *ventus*, نفس *anima*, شمس *sol*; et alia quaedam usu discenda.

Reliqua masculina sunt; ut محمد *Mahommad*, رجل *vir*, أب *pater*, بيت *domus*, نهر *fluvius*, صغير *parvus*, طيب *bonus*, et sic in paucissima in ة terminata; ut خليفة *summus imperator*, علامة *vir valde doctus*.

Sed utrumque genus habent, et dubia sunt litterarum nomina : ut *أَلْفٌ بَاءٌ*, etc. quae saepius tamen faeminina sunt : communia vero, adiectiva quaedam sunt in sequentibus indicanda.

CAPUT QUINTUM.

De motione nominum.

Motio est nominis masculini in faemininum conversio : fitq; additione terminationis faemininae ; ut *عَمٌّ* *patruus*, *عَمَّةٌ* *amita* ; *كُرَيْمٌ* *honorandus*, *liberalis*, *كُرَيْمَةٌ* *honoranda*, *liberalis*.

Accidit autem motio substantivis quibusdam masculinis res potissimum sexum habentes significantibus ; ut *رَجُلٌ* *vir*, *رَجُلَةٌ* *mulier* ; *فَتًى* *puellus*, *فَتْنَةٌ* *puella* ; *مَالِكٌ* *Rex*, *مَالِكَةٌ* *Regina* ; *جَدٌّ* *avus*, *جَدَّةٌ* *avia* etc. et adiectivis, ut *كَبِيرٌ* *magnus*, *كَبِيرَةٌ* *magna*, *فُرِحٌ* *laetus*, *فُرِحَةٌ* *laeta* ; *ضَارِبٌ* *verberans* masc. *ضَارِبَةٌ* *verberans* faem. Assumiturque ut plurimum prima terminatio faeminina ة, absque ulteriori mutatione ; ut apparet in exemplis allatis. Excipiuntur adiectiva formae *أَفْعَلٌ* ; quae cum sunt positiva, secundam assumere solent terminationem, nempe *elif* servile, et faemininum habere *فَعَالَةٌ* : ut *أَصْفَرٌ* *flavus*, *أَصْفَرَةٌ* *flava* ; *أَهْدَبٌ* *longa habens cilia*, *أَهْدَبَةٌ* faem. cum vero comparativa sunt aut superlativa, tertiam adsciscunt terminationem, *ى* scilicet servile quiescens post *fa*tha, habentq; faemininum ut *فُعْلَى* : sic *أَطْوَلٌ* *longior* vel *lon-*

gissimus, طَوَّلِيّ *longior f. vel longissima*; أَكْبَرُ *maior vel maximus*, كَبْرِيّ *maior f. vel maxima*.

Hanc quoque terminationem tertiam assumunt adiectiva non pauca formae نَصِيرٌ; ut سَكْرٌ *ebrius*, سَكْرِيّ *ebria*, quo pertinent أَوْلٌ *primus*, أَوْلِيّ *prima*, et sic أُخْرٌ *alius*, habet أُخْرِيّ.

Eandem terminationem adsciscunt, sed forma نَصْرِيّ, adiectiva quaedam formae نَصْرَانٌ; ut غَضَبَانٌ *iratus*, غَضَبِيّ *irata* أَحَدٌ autem *unus* habet أَحَدِيّ cum kesra.

Quinque tamen adiectivorum formae communis fere sunt generis, et sub eadem terminatione nunc masculine nunc faemine usurpantur: suntque 1. نَصْرٌ active sumpta, ut صَبُورٌ *hic et haec patiens*. 2. مَنَصْرٌ, ut مَعْطَرٌ *hic et haec condians aromatibus*. 3. مَنَصِيرٌ, ut مَسْكِينٌ *hic et haec pauper*. 4. مَنَصْرٌ ut مَغْشَمٌ *temerarius, temeraria*. 5. نَصِيرٌ passive sumpta, ut قَتِيلٌ *hic occisus, et haec occisa*. Invenies tamen etiam has formas in faeminino interdum assumere ة, ut عدُوّ *inimicus*, عَدُوَّةٌ *inimica*; مَسْكِينٌ *pauper masc.* مَسْكِينَةٌ *faem.* et sic perpetuo ultima, cum substantive usurpatur: ut قَتِيلَةٌ *ea quae occisa est*.

Neutrum genus Arabes non agnoscunt: unde adiectiva neutra substantive usurpata exprimunt per faeminina, ut وَاحِدَةٌ *unum deest tibi*.

Caeterum observatu quoque dignum est, a nominibus substantivis masculinis significantibus res habentes partes homogeneas, formari saepe faeminina primae terminationis significantia partem aliquam illarum: ut تَبِينٌ *stramen*, تَبِينَةٌ *par-*

ticula straminis; ذُهَبٌ *aurum*, ذُهَبَةٌ *particula auri*, ماسا *auri*.

CAPUT SEXTUM.

De numero.

Numeri nominum tres sunt: singularis, ut سَارِقٌ *fur*, رَجُلٌ *vir*; dualis, ut سَارِقَانِ *duo fures*, رَجُلَانِ *duo viri*; et pluralis, ut سَارِقُونَ *complures fures*, رَجَالٌ *complures viri*.

Formatur autem dualis a singulari, adiecto اُنْ absque ulla mutatione, ut patet in exemplis allatis, ة tamen faemininum in ا mutatur, ut مَدِينَةٌ *civitas*, مَدِينَتَانِ *duae civitates*, كَبِيرَةٌ *magna*, كَبِيرَتَانِ *duae magnae*, و et ى autem finales in singulari post fatha quiescentes, iuxta canonem suum tertium, hic fiunt mobiles: ut فُتًى *puer*, فُتَيَانِ *duo pueri*; ذِكْرًى *commemoratio*, ذِكْرَيَانِ *duae commemoraciones*; مَسْمًى *nominatus*, مَسْمَيَانِ *duo nominati*; عَصًا *fustes*, عَصَوَانِ *duo fustes*. *Elif* servili terminata mutant id in و, ut صَفْرَاءٌ *flava*, صَفْرَاوَانِ *duae flavae*, at radicale ا manet, ut جِزًا *pars*, جِزَانِ *duae partes*: nisi ponatur pro و vel ى; iuxta ultimum canonem و et ى; tunc enim libere manet, vel mutatur in و, ut رِدَاءٌ *vestis*, رِدَايَانِ et رِدَاوَانِ *duae vestes*.

Pluralis fit a singulari dupliciter, perfecte scilicet aut imperfecte: unde plurale aliud est perfectum, quod sanum vocant Arabes, aliud imperfectum, quod fractum appellant. Sanum formant potissimum nomina propria rationalium, et adiectiva formantia faemininum adiecto ة, cum de rationalibus

praedicantur: masculina quidem adiecto ^{وُن}, ut ^{مُحَمَّدٌ} *Mohammad*, ^{مُحَمَّدُونَ} *Mohamedes*; ^{نَاصِرٌ} *adjuvans*, ^{نَاصِرُونَ} *adiuvantes*; ^{فَرِحٌ} *laetus*, ^{فَرِحُونَ} *laeti* ^{نَبِيٌّ} *propheta*, ^{نَبِيُونَ} *prophetae*: faeminina vero adiecto ^{أَت}, ut ^{مَرْيَمٌ} *Maria*, ^{مَرْيَمَاتٌ} *Mariae*; ^{نَاصِرَةٌ} *adiuvans* faem. ^{نَاصِرَاتٌ} *adiuvantes*; ^{فَرِحَةٌ} *laeta*, ^{فَرِحَاتٌ} *laetae*; ^{نَبِيَّةٌ} *prophetissa*, ^{نَبِيَّاتٌ} *prophetissae*.

Nulla quoque adhibita singularis mutatione, nisi quod $\text{\textcircled{e}}$ faemininum excidit; ut manifestum est in exemplis allatis. Sed masculina terminata $\text{\textcircled{y}}$ quiescente post kesra id una cum kesra abiiciunt: ut ^{القَاضِي} *iudex*, ^{القَاضُونَ} *iudices*, non ^{القَاضِيُونَ}; iuxta can. primum $\text{\textcircled{y}}$ et $\text{\textcircled{y}}$, at finita $\text{\textcircled{y}}$ quiescente post fatha, solum $\text{\textcircled{y}}$ amittunt, manente in eius indicium fatha, cum quo plurale diphtongescit: ut ^{مُوسَى} *Moses*, in plur. habet ^{مُوسُونَ},

non ^{مُوسِيُونَ}; et ^{مُصْطَفَى} *Mustapha*, ^{مُصْطَفُونَ} non ^{مُصْطَفِيُونَ}, iuxta eundem canonem. Substantiva autem faeminina perfecta (id est, non derivata a verbis imperfectis) nuda, vel sola $\text{\textcircled{e}}$ aucta; quorum media radicalis habet giezma, illud in plurali mutant in vocalem talem, qualem possidet prima radicalis: ut ^{دَعْدٌ} *Daado*, nomen mulieris, ^{دَعْدَاتٌ} *Gjumra*, nomen mulieris quoque, ^{هِنْدٌ} *Hinda*, nomen mulieris, ^{قُصْعَةٌ} *scutella*, ^{قُصْعَاتٌ} *lotus arbor*, ^{سِدْرَةٌ} *ventus*, ^{جُلْبَاتٌ} *ventus*, ea tamen quorum prima habet damma vel kesra, giezma etiam retinere possunt, vel in fatha mutare: ut,

^{جُمْرٌ} *Gjumra*, ^{جُمْرَاتٌ}, ^{جُمْرَانٌ}, ^{جُمْرَاتٌ}.

هِنْدَاتٌ , هِنْدَاتٌ , هِنْدَاتٌ , هِنْدَاٌ *Hinda* ,

جَلْبَاتٌ , جَلْبَاتٌ , جَلْبَاتٌ , جَلْبَاتٌ *ventus* ,

سَدْرَاتٌ *lot. arb.* , سَدْرَاتٌ , سَدْرَاتٌ , سَدْرَاتٌ .

Plurale fractum est quod formatur imperfecte , seu non adiectis وُنْ et : اَتْ et fit a plerisque singularibus tam rationalibus , quam irrationalibus . Formae autem eius praecipuae : a nudis trilitteris et faemininis eorum potissimum ortae , sunt viginti duo : videlicet ,

1 نُصْرٌ	7 نُصْرٌ	13 أَنْصَارٌ	19 نُصْرَاءٌ
2 نُصْرٌ	8 نُصْرَةٌ	14 أَنْصَرَةٌ	20 أَنْصَرَاءٌ
3 نُصْرٌ	9 نُصْرَةٌ	15 نُوْأَصِرٌ	21 نُصْرَى
4 نُصْرٌ	10 نُصْرَةٌ	16 نُصَايِرٌ	22 نُصْرَايَ
5 نُصَارٌ	11 نُصْرَةٌ	17 نُصْرَانٌ	
6 نُصُورٌ	12 أَنْصُرٌ	18 نُصْرَانٌ	

Quarum rationem analytice , evidentioris doctrinae ergo , visum est proponere , in hunc modum .

Prima نُصْرٌ

fit a singularibus نُصْرَةٌ et نُصْرَى ; ut غَرْفَةٌ *coenaculum* , غَرْفٌ *coenacula* ; كُبْرَى *maxima* , كُبْرٌ *maximae* , raro a نُصْرَةٌ et نُصْرَى : ut قَرْيَةٌ *pagus* , قَرْيٌ *pagi* ; لَحْيَةٌ *barba* , لَحْيٌ *maxilla* , لَحْيَةٌ *barbae* , لَحْيَةٌ *maxillae* .

Secunda نُصْرٌ

fit a substantivis quatuor litterarum , quarum ultima non est وِ vel يِ , penultima autem اوى quiescens : ut جِدَارٌ *paries* , جِدْرٌ

parietes; *قُصْبٌ* columnna, *عُمْدٌ* columnnae; *قُصْبٌ* virga, *قُصْبٌ*; *ذُلُّلٌ* obsequens iumentum, *حُبْحُجٌّ* os supercilii, *حُبْحُجٌّ*; *سُرُرٌ* lectica, *سُرُرٌ* solium, sed duplicantia secundam interposito | quiescente, ut *حُبْحُجٌّ*, saepius decimam quartam formam obtinent.

Tertia *نُصْرٌ*

fit ab adiectivis masculinis formae *أَنْصُرٌ*, et faemininis eorum *نُصْرَاءٌ*: ut *أَحْمَرٌ* ruber, et *حَمْرَاءٌ* rubra, *حُمْرٌ* rubri, et *رُحْبَاءٌ*.

Quarta *نُصْرٌ*

fit a singulari *نُصْرَةٌ*: ut *قَرِيْبَةٌ* uter, *وَتْرِيْسٌ* utris, *قَرِيْبٌ*; *حَيْجَةٌ* annus, *سَكَّةٌ* moneta, *سَكَّةٌ*; *حُبْحُجٌّ*.

Quinta *نُصَارٌ*

fit 1. a *نُصْرٌ* et *نُصْرَةٌ*: ut *قَدْحٌ* telum absque cuspidē, *قَدْحٌ*; *رُمَحٌ* hasta, *رُمَحٌ*; *رُجَالٌ* viri, *رُجَالٌ*.

2. a *نُصْرٌ* et *نُصْرَةٌ*: ut *كَعْبٌ* calcaneus, *كَعَابٌ*; *قِصْعَةٌ* scutella, *قِصْعَةٌ*; *صَعْبٌ* difficilis, *صَعَابٌ*; *تِيَابٌ* vestis, *تِيَابٌ*; *فِيَاْفٌ* desertum, *فِيَاْفٌ* mutato و post kesra in ي.

3. a substantivis *نُصْرٌ* et *نُصْرَةٌ* non habentibus tertiam radicalem secundae similem, aut و vel ي: ut *جِبَالٌ* mons, *جِبَالٌ* montes; *رُقَابٌ* collum, *رُقَابٌ*.

4. ab activis *نُصِيْرٌ* et *نُصِيْرَةٌ*: ut *شَرِيْفٌ* et *شَرِيْفَةٌ* nobilis,

شُرَافٍ, non tamen a participiis formae نُصِيرٌ passive sumptis, ut قَتِيلٌ *occisus*.

5. ab adiectivis نَصْرَانٌ et نَصْرَانَةٌ: ut نُدْمَانٌ et نُدْمَانَةٌ *paenitens*, نُدَامٌ.

6. ab adiectivis نَصْرَانٌ et نَصْرَانَةٌ: ut خُمَصَانٌ et خُمَصَانَةٌ *esuriens*, خُمَاصٌ.

Sexta نُصُورٌ

fit a substantivis نَصْرٌ, نَصْرٌ, نَصْرٌ, نَصْرٌ, et نَصْرٌ: ut بَزْرٌ *semen*, بُزُورٌ, جُنْدٌ *exercitus*; جُنُودٌ, ضَرْسٌ *dens*; ضُرُوسٌ, أَسَدٌ *leo*, أَسُودٌ, كَبِدٌ *iecur*, كُبُودٌ. Et interdum quoque a نَاصِرٌ: ut شُهُودٌ *testis*, شَاهِدٌ.

Septima نُصْرٌ

fit ab adiectivo نَاصِرٌ et نَاصِرَةٌ, cuius ultima radicalis non est و vel ى: ut ضَارِبٌ et ضَارِبَةٌ *verberans*, ضُرْبٌ *verberantes*, mascul. et faem. Sed differentiae causa masculinum interdum assumit ا ante ultimam radicalem, hoc modo; ضَرَابٌ *verberantes*, masc.

Octava نُصْرَةٌ

fit ab adiectivo rationali (seu quod de rationali praedicatur,) formae نَاصِرٌ non habentis ultimam و vel ى; ut كَامِلٌ *perfectus*, كُمَّلَةٌ; وَارِثٌ *haereditans*, وَرَثَةٌ; قَائِمٌ *stans*, قَوْمَةٌ; بَارٌ *iustus*, بَرَرَةٌ.

Nona نصرَة

fit ab adiectivo rationali formae ناصِرٌ quiescentis ultima : ut رامٌ *proiciens*, رَمَاةٌ ; غَارٌ *oppugnans*, غُرَاةٌ : in quibus ultima radicalis in l̄ quiescens convertitur iuxta secundum can. و et ی .

Decima نصرَة

fit a substantivo نُصْرٌ : ut كُوزٌ *urceus*, كُوزَةٌ ; دُبٌ *ursus*, دُبَةٌ , et a paucis formae نُصْرٌ et نُصْرٌ : ut زَوْجٌ *maritus*, زَوْجَةٌ ; قَرْدٌ *simia*, قَرْدَةٌ .

Undecima نصرَة

fit a nominibus نُصْرٌ, نُصْرٌ, نُصْرٌ, نُصَارٌ, نُصَارٌ, et نُصِيرٌ : ut اُخْوَةٌ *frater*, اُخٌّ ; شَيْخَةٌ *senex*, شَيْخٌ ; فَتِيَةٌ *puer*, فَتَى ; اُخْوَةٌ *ramus*, اُخٌّ ; غُصْنٌ *infans*, غُصْنَةٌ ; غُزَالٌ *puer*, غُزَالَةٌ ; صَبِيٌّ *صبيّة*, صَبِيَّةٌ .

Duodecima انْصَرٌ

fit a substantivo انْصَرٌ non habente mediam و vel ی : ut وَجْهٌ *facies*, اَوْجَةٌ ; اَدْلٌ *situla*, اَدْلَةٌ ; اَيْدٌ *mamma mulieris*, اَيْدٌ ; اَيْدٌ *manus*, اَيْدٌ .

et a substantivis faemininis quae non terminantur ة faeminino, et quatuor constant litteris quarum penultima est اوى quiescens : ut اذْرُعٌ *brachium*, اذْرُعٌ ; اَيْمِنٌ *iuramentum*, اَيْمِنٌ .

Decima tertia أَنْصَارٌ

fit a substantivis trium litterarum, cuiusvis formae (praeter نَصْرٌ, non habentis mediam و vel ی aut ultimam penultima similem): ut مَطْرٌ *pluvia*, اَمْطَارٌ; مَرَضٌ *morbus*, اَمْرَاضٌ; كَتِفٌ *humerus*, اَكْتِافٌ; اَبَالٌ *camelus*, اَبَالٌ; ubi ا radicale excidit, iuxta can. quintum *elif*: عَيْنٌ *oculus*, اَعْيَانٌ; يَوْمٌ *dies*, اَيَّامٌ pro اَيَّوَامٌ, iuxta can. tertium و et ی: طُرْبٌ *gaudium*, اَطْرَابٌ, ab hac tamen forma نَصْرٌ saepius venit plurale decimum septimum نَصْرَانٌ; رَحَاٌ *mola*, اَرْحَاءٌ; خَتْمٌ *fimus bovis*, اَخْتَاءٌ: in quibus ultima radicalis mutatur in hamza, secundum can. quartum و et ی: اَسْمٌ *nomen*, اَسْمَاءٌ; اَبْنٌ *filius*, اَبْنَاءٌ: ubi redit ultima radicalis quae in singulari exciderat, mutaturque in hamza, iuxta eundem canonem.

Decima quarta أَنْصَرَةٌ

fit a multis substantivis masculinis quatuor constantibus litteris, quarum penultima est اوى quiescens: ut قَلَادٌ *torques*, اَقْلَادٌ; اَلٌ *Deus*, (quod compendii causa sic scribitur pro اَلِهَةٌ) اَلِهَةٌ; ubi ا radicale excidit, iuxta canonem quintum *elif*: اَرْغَفَةٌ *libum*, رَغِيفٌ; اَعْمِدَةٌ *columna*, عَمُودٌ; نَصْرٌ et نَصَارٌ: ut اَيْمَةٌ *antistes*, اِمَامٌ; اَبْتَةٌ *supellex*, بَتَاتٌ; اَوْلَاةٌ *aula*, فَنَاةٌ; اَقْبِيَةٌ *tunica*, قُبَاءَةٌ; اَفْنِيَةٌ.

Decima quinta نُؤَاصِرُ

fit a singulari نَاصِرٌ : ut طَابِقُ sartago , طَوَابِقُ , et ab adiectivo نَاصِرٌ ac faeminino eius نَاصِرَةٌ : ut ضَارِبٌ verberans masc. ضَارِبَةٌ verberans faem. ضَوَارِبٌ verberantes masc. et faem. a masculino tamen rationali نَاصِرٌ rarius haec forma venit .

Decima sexta نَصَائِرُ

fit a faemininis harum decem formarum :

نَصَارٌ نَصَارٌ نَصَارٌ نَصُورٌ نَصِيرٌ

نَصَارَةٌ نَصَارَةٌ نَصَارَةٌ نَصُورَةٌ نَصِيرَةٌ

ut شَمَالٌ septentrio , شَمَائِلٌ ; سَحَابَةٌ nubes , سَحَابِيٌّ ;
 عُقَابٌ aquila , عُقَابِيٌّ ; ذَوَابَةٌ antiae , ذَوَابِيٌّ ;
 شَمَالٌ sinistra , شَمَائِلٌ ; رِسَالَةٌ epistola , رِسَائِلٌ ;
 عَجُوزٌ vetula , عَجَائِزٌ ; حُمُولَةٌ iumentum onerarium ,
 حُمَائِلٌ ; أَصِيلٌ tempus ante vesperam , أَصَائِلٌ ; صَحِيفَةٌ lamina , صَحَائِفٌ ;
 سَعِيدٌ felix faem. سَعَائِدٌ ; كَرِيمٌ nobilis faem. كَرَائِمٌ .

Decima septima نَصْرَانٌ

fit a singulari نَصْرَانٌ et نَصْرٌ : ut غُلَامٌ puer , غُلَمَانٌ ; صُرْدٌ aesalo , صُرْدَانٌ , et saepe etiam a concavis و formarum نَصْرٌ et نَصْرٌ :
 ut قَبِيعَانٌ , قَبِيعَانٌ ; قَلْعٌ , قَلْعَانٌ , عَيْدَانٌ , عَيْدَانٌ ; حَيْتَانٌ , حَيْتَانٌ ; حُوتٌ piscis ,
 تَاجٌ corona , تَيْجَانٌ , et a paucis aliis : ut ظَلِيمٌ struthiocamelus mas , ظَلِمَانٌ , صَبِيٌّ , صَبِيَانٌ .

Decima octava نَصْرَانٌ

fit a substantivis نَصْرٌ, نُصْرٌ, et نُصِيرٌ, quorum media radicalis non est و vel ی : ut سَقْفٌ *tectum*, سَقْفَانٌ; بُلْدٌ *regio*, بُلْدَانٌ; رُغْفَانٌ *libum*, رُغْفَانٌ.

Decima nona نَصْرَاءٌ

fit ab adiectivo rationali نُصِيرٌ, cuius tertia radicalis non est secundae similis, aut و vel ی : ut شَرِيفٌ *nobilis*, شُرَفَاءٌ; كَرِيمٌ *honorabilis*, كُرَمَاءٌ; بُخَالٌ *avarus*, بُخَالَةٌ.

Vigesima أَنْصَرَاءٌ

fit ab adiectivo rationali formae نُصِيرٌ, cuius tertia radicalis est secundae similis, aut و vel ی : ut

حَبِيبٌ <i>dilectus</i> ,	أَحْبَاءٌ	contracte pro	أَحْبَاءٌ
شَدِيدٌ <i>vehemens</i> ,	أَشْدَاءٌ		

et in paucissimis perfectis: ut صَدِيقٌ *verax*, أَصْدِقَاءٌ, sicut contra imperfecta quaedam habent نَصْرَاءٌ: ut تَقِيٌّ *pious*, تَقْوَاءٌ.

Vigesima prima نَجْرِيٌّ

fit ab adiectivis formae نُصِيرٌ; et interdum quoque نَجْرٌ vel نَجْرٌ significantibus dolorem aut destructionem, ut كَرِيمٌ *ulneratus*, جَرْحِيٌّ; قَتِيلٌ *occisus*, قَتْلِيٌّ; هَالِكٌ *periens*, هَلَكِيٌّ.

Vigesima secunda نُصَارِي

fit a singulari نُصْرَاءُ : ut نُصْحْرَاءُ *ager* , نُصْحَارِي ; نُصْرَاءُ *virgo* , عُنْدَارِي .

Si quae autem harum formarum ab aliis etiam singularibus trilitteris et nudis aut faemininis eorum veniunt , id speciale est et notandum , sicuti et observanda sunt illiusmodi singularia , quorum pluralia diversa habent formas a nominatis : qualia non usque adeo multa occurrunt .

Ea autem singularia quarum formae in diversis hic comparent classibus , diversa quoque ut plurimum habent pluralia : sic a نَفْسٌ *anima* , fit نَفُوسٌ et أَنْفُسٌ *animae* ; غُلَامٌ *puer* , رُغِيْفٌ et عُيُونٌ *oculi* , أَعْيَانٌ et عُيُونٌ *oculi* ; رُغِيْفٌ *libum* , رُغْفَانٌ et أَرْغِفَةٌ *liba* ; سُورٌ *murus* . أُسْوَارٌ et سَيْرَانٌ *muri* ; عَبَادٌ , عِبَادٌ , عِبَادٌ *servus* , عَبَدٌ , عِبَادٌ et quoque عِبِيدٌ *servi* ; بَحْرٌ , بِحَارٌ , بِحَارٌ *mare* , بَحْرٌ , بِحَارٌ et بَحْرٌ *mare* , شَاهِدٌ , شَاهِدُونَ , شَاهِدٌ , شَاهِدٌ *testis* , شَاهِدٌ , شَاهِدُونَ , شَاهِدٌ , شَاهِدٌ *testes* .

Non tamen perpetuo omnia illa quae a talibus formis derivari possunt : sic a نَفْسٌ non dicitur نَفَاسٌ , نَفْسَةٌ , نَفْسَةٌ ; نَفْسَانٌ , نَفْسَانٌ ;

nec ab عَبَدٌ dicitur عَبِيدَةٌ , عَبِيدَةٌ , عَبِيدَةٌ , etc. interdum vero unum tantum ; ut a رَجُلٌ *vir* , solum fit رَجَالٌ ; ab أَمْرٌ *negotium* , solum أُمُورٌ : quod usus docebit .

Observandum autem est formas undecimam , duodecimam , decimam tertiam et decimam quartam , pluralia paucitatis vocari et usurpari cum numeralibus tantum , si videlicet aliud eiusdem singularis plurale extet ; si minus , etiam has generaliter usurpari , ut solent reliquae .

sed ob frequentem usum *ى* excidit : quidam tamen putant poni pro plurali regulariter formato ab *أَنسَانٌ*, nempe *أَنسَانِينَ*, abiecto *ين* ; et sic pauca alia, de quibus alias. Atque haec de pluralibus nunc sufficiant.

CAPUT SEPTIMUM.

De casu.

In numero tres sunt casus, nominativus, genitivus (sub quo dativus etiam noster et ab ablativus continetur) et accusativus. Horum ratione nomina alia sunt triptota; alia diptota. Triptota sunt, in quibus casus isti tres tribus distinctis terminationibus discernuntur. Diptota; in quibus casus obliqui una terminatione continentur, atque adeo quae duas tantum terminationes agnoscunt.

Triptota autem sunt,

Omnia fere singularia, et pluralia fracta, terminantque nominativum per *on*, genitivum per *en*, accusativum per *an*: ut nominat. *رَجُلٌ* vir, genit. *رَجُلٍ* viri vel viro, accus. *رَجُلًا* virum; *رَجَالٍ* viri, *رَجَالٍ* virorum, et viris, *رَجَالًا* viros.

Diptota sunt,

1. Dualia omnia, habentque nominativum in *ان*, genitivum et accusat. in *ين*: ut *رَجَاوَانٌ* duo viri, *رَجَاوَانِينَ* duorum virorum, duobus viris, duos viros: *مَدِينَتَانِ* duae urbes, *مَدِينَتَيْنِ* duarum urbium, duabus urbibus, duas urbes.

2. Pluralia sana masculina, habentque nominativum in *ون*, genitivum et accusat. in *ين*: ut *مُؤْمِنُونَ* credentes, *مُؤْمِنِينَ* credentium, *مُؤْمِنِينَ* credentibus, credentes.

3. Pluralia sana faeminina, habentque nominativum in

'^ات', genitivum et accusativum 'ا^ب: ut أمهات^ا *matres*, أمهات^ا *matrum, matribus, matres*.

4. Nomina invariabilia quae vocant Arabes, seu quorum ultima vocalis non admittit nunnationem: habetque nominativum in ' , genitivum et accusativum ' , ut عثمان^ا *Othmanus*, عثمان^ا *Othmani, Othmano, Othmanum*: مساجد^ا *templa, مساجد^ا templorum, templis, templa*; أسود^ا *niger, أسود^ا nigri, nigro, nigrum*.

Sunt autem nomina invariabilia.

1. Adiectiva posita et comparativa formae أفعل^ا: ut أحمر^ا *ruber*, أكبر^ا *maior, maximus*, nisi quod rarius accidit, faeminum per ة forment; sicuti أرمل^ا *viduus*, أرملة^ا *vidua*.

2. Adiectiva terminata ان^ا servili, quae non formant faemin. addito ة ut غضبان^ا *iratus*, cuius faemin. est غضبي^ا; sic enim etiam huius formae quaedam adiectiva moventur.

3. Terminata elif^ا servili, ut صفراء^ا *flava*: vel ي servili quiescente instar elif; ut ذكرى^ا *recordatio*, pro ذكرى^ا iuxta can. tertium ي; sic etiam غضبي^ا *irata*, قتلى^ا *occisi*.

4. Pluralia fracta formae نواصر^ا et قماطر^ا vel قماطير^ا: ut صوارب^ا *verberantes*, صقاع^ا *ranae*, قناديل^ا *lucernae*, مداخل^ا *vestibula*, خزار^ا vel خزارق^ا *araneae*. Sed ea quarum ultima radicalis est littera quiescens, triptota sunt, ut reliqua pluralia fracta: quaedam tamen kesra penultimam in fatha mutant, et ea huius quoque loci sunt; ut عذارى^ا *virgines*, pro عذارى^ا in nominativo, عذارى^ا in genit. et accus. sic نصارى^ا

christiani, pro نُصَارَى et نُصَارِي. Caeterum vox سُرَاوِيل *fermoralia*, aliis est plur. a سُرُوَال, et regulariter diptoton; aliis singulare per se, et diptoton ob similitudinem quam habet cum plurali formae نَصَارِير.

5. Regionum, insularum, urbium, pagorum, artium, montium, fluviorum, et locorum quaelibet nomina: ut مَصْر *Aegyptus*, قَبْرُس *Cyprus*, مَكَّة *Mecca*, حَبِيزَة *Gjize* عَكَّار *Acára*, دُرُن *Atlas mons*, دَجَلَة *Tygris*, غَوَطَة *Gota*.

6. Pleraque hominum propria; et inter caetera masculina omnia terminata اُن: ut اِمْرَان *Imran*, عَثْمَان *Othman*, et barbara pluribus quam tribus litteris constantia; ut اِبْرَاهِيم *Abraham*, اِسْحَاق *Isaac*, يَعْقُوب *Jacob*, اَدَم *Adam*, جَهَنَّم *Gehenna*, فَرْدُوس *Paradisus*, etc. nec non faeminina terminata ة faeminino, ut اَيْسَا *Aisja*; et constantia litteris quatuor, زَيْنَب *Zainab*; vel tribus quarum media movetur, ut سَقْر *Sakar*, aut damma ante se habet, ut جُور *Gjoero*, quae autem tribus constant litteris nec terminantur ة, nisi barbara sint, (nam haec sunt diptota) modo triptota sunt, modo diptota, ut nom. سَقْر genit. سَقْر acc. سَقْرًا, et nom. سَقْر gen. et accus. سَقْر, sic nom. لَعْد genit. لَعْد acc. لَعْدًا; et nom. لَعْد genit. et accus. لَعْد, quod et reliquis nominibus invariabilibus (in poesi potissimum) interdum contingit; sicut contra, variabilia seu triptota quaedam, invariabilia seu diptota subinde fiunt: sed utrumque rarum est.

Bene autem hic meminisse oportet canonis tertii و, nec non tertii et quarti ي: nam iuxta canonem tertium و dicitur,

عَصَا pro عُصْوٍ, عُصْوٍ, عُصْوًا, *baculum*, *baculi* vel *baculo*,
baculum: et iuxta tertium can. رَحِيًّا, رُحِيًّا, رُحِيًّا pro رُحِيٍّ, رُحِيٍّ,
mola, *molae*, *molam*; iuxta quartum vero eiusdem cano-
nem رَامٍ, pro رَامِيٍّ et رَامِيٍّ *proiciens*, *proicientis*; جَوَارِيٍّ, pro
جَوَارِيٍّ et جَوَارِيٍّ *puellae*, *puellarum*.

Consideranda autem in hisce casibus sunt apocope et per-
mutatio.

Apocope est § *nun* casualis: vocalis quidem, in nomini-
bus triptotis, et diptotis pluralibus faemininis perfectis: con-
soni vero in diptotis dualibus, et pluralibus masculinis per-
fectis, amittunt enim haec omnia *nun* ob constructionem, tum
regiminis, seu cum sequitur genitivus: ut كِتَابٌ *liber*, كِتَابٌ
مُوسَى *liber Mosis*, كِتَابٌ مُوسَى *libri* vel *libro Mosis*, كِتَابٌ
مُوسَى *librum Mosis*: كِتَابَانِ *libri duo*, كِتَابَا مُوسَى *libri*
duo Mosis, كِتَابَيْ مُوسَى *librorum duorum*, *libris duobus*,
vel *libros duos Mosis*: كُتُبٌ *libri*, كُتُبٌ مُوسَى *libri Mo-*
sis, كُتُبٌ مُوسَى *librorum*, vel *libris Mosis*, كُتُبٌ مُوسَى *li-*
bro Mosis: بَنُونَ *filii*, بَنُوا اللَّهَ *filii Dei*, بَنِي اللَّهَ *filiorum*,
filii vel *filios Dei*, tum affixi, seu cum annectitur prono-
men possessivum: ut كِتَابُهُ *liber eius*, كِتَابِهِ *libri* vel *li-*
bro eius, كِتَابُهُ *librum eius*; كِتَابَاهُ *libri duo eius*; كِتَابَيْهِ
librorum duorum, *libris duobus*, vel *libros duos eius*; كِتَابِهِ
كُتُبِهِ, كُتُبِهِ, *libri*, *librorum*, et *libros eius*. Et *nun* vocale
etiam excidit ob articulum ال *tum* praecedentem, ut الْكِتَابُ

liber , *الْكِتَابُ libri*, *الْكِتَابُ librum*; tum sequentem, ut
الَّذِي كِتَابُ الَّذِي liber qui, *الَّذِي كِتَابُ الَّذِي librum qui*, etc. *رَامٌ sa-*
gittarius, *رَامِي الْمَلِكِ sagittarius regis*: excidente enim *nun*
 redit *ي* abiectum.

Sed *أَبٌ pater*, *أَخٌ frater*, *حَمٌّ socer*, et interdum quoque
هُنَّ res, *muliebria*, *nun* ob constructionem abiicientes (nisi
 accedat *ي* affixum,) assumunt eius loco litteram quiescentem:
 in nominativo *و*, in gen. *ي*, in acc. *أ*: ut *هُوَ أَبُو دَاوُدَ is est*
پاتر Davidis, *رَأَيْتُ أَبَا دَاوُدَ a patre Davidis*, *رَأَيْتُ أَبَا دَاوُدَ*
vidi patrem Davidis; *أَبُوكَ pater tuus*, *أَبِيكَ patris tui*, *أَبَاكَ*
patrem tuum. Sic *ذُو possessor*, in regimine (nec aliter usur-
 patur) habet genitivum *ذِي*, accusativum *ذَا*, et *فَمُّ os, oris*,
 in gen. constructio *فِي* habet, (etiam cum affixo *ي*) et in ac-
 cusativo *فَا*.

Permutatio est nominativi cum accusativo: accipit enim il-
 le huius terminationem in subiecto enuntiationis, cum prae-
 cedunt particulae subiecti, quae sunt

أَنَّ etenim, utique: *أَنَّ quod*: *كَأَنَّ sicuti, ac si*:

لَعَلَّ fortassis: *لِيَتَّ utinam*: *لَأَكُنَّ et لَأَكُنَّ sed*:

ut *أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ; أَنَّ مُحَمَّدًا يَقُومُ etenim*
Deus est clemens; قَدِيرٌ; أَنَّ الْمَلِكُ عَلِمُوا أَنَّ الْمَلِكُ قَدِيرٌ sciunt quod rex est
potens; ubi *مُحَمَّدًا* est pro *مُحَمَّدَ*, *اللَّهِ* pro *اللَّهِ*, *الْمَلِكُ* pro
الْمَلِكِ.

Sed necesse est ut nihil intercedat; nisi forte praepositio

cum suo casu: ut *الْدَّارِ رَجَاكُ* *an* *utique in domo est homo*, *ان* quoque et *لَيْتَ* assumunt interdum *ما* in fine; et tunc *ان* semper, *لَيْتَ* ut plurimum, virtutem illam amittit.

Sic *لا* *non est*, immediate praepositum appellativo ei influxu suo pro nominativi dat accusativi terminationem, sed sine *nun* vocali; ut *لا رَيْبَ فِيهِ* *non est dubium in eo*; sed iteratum libere influit in alterutrum, et utrumque; ut

$\begin{array}{c} \text{لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ} \\ \text{لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ} \\ \text{لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ} \\ \text{لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ} \end{array}$	<i>non est virtus nec potentia nisi in Deo.</i>
---	---

De vocativo.

Vocativus per accusativum concipitur: ut *يَا رَجَاكُ* *o vir*, *يَا عَبْدَ اللَّهِ* *o serve Dei*: nisi sit nominis proprii aut appellativi possidentis articulum: vel absolute positi, quod significat rem quam vocans intuetur; tum enim concipitur per nominat. sed absque *nun* vocali: ut *يَا آدَمَ* *o Adam*, *يَا مُحَمَّدَ* *o Mohammad*, *يَا أَيُّهَا النَّاسُ* *o homines*, *يَا رَجُلُ* *o tu vir*, (quem scilicet aspicio) *يَا رَجُلَانِ* *o vos duo viri*, *يَا نَبِيِّنَ* *o vos prophetae*. Si quis ad opem invocetur, adhibetur non raro genitivus praefixo *لُ*: ut *يَا لَزِيدَ* *o Zaide*, (*adiuva scilicet*) vel accusat. cum *ا*, ut *يَا زَيْدَا*. Adiectivum vocativo appositum aut substantivum per copulativam coniunctionem ei adiunctum, indifferenter nominativi terminationem habet vel

accusativi ; nisi adsit affixum , tunc enim accusativi tantum .
 Cum autem vocativo addendum est *mi* , vel *mei* , id regula-
 riter fit per affixum *يَا* : ut *يَا غُلَامِي* o *puer mi* ; et fathato
يَا غُلَامِي ; vel eo omisso , ut *غُلَام* : raro per *أ* , ut *يَا*
غُلَامَا ; rarissime per simplex damma , ut *يَا غُلَامُ* , pro *أَبِي*
 autem *pater mi* , et *أُمِّي* *mater mea* , interdum dicitur , *أَبْت*
 vel *أَبْت* , et *أُمَّت* vel *أُمَّت* : quod speciale est .

CAPUT OCTAVUM .

De declinatione .

Ex numerorum et casuum supra memoratorum varietate
 declinationes exsurgunt quatuor .

Prima triptota est in singulari et plurali , (nam dualis ubi-
 que eadem est ratio :) ut

sing.	nom.	بَيْتٌ	gen.	بَيْتٍ	accus.	بَيْتًا
plur.	nom.	بُيُوتٌ	gen.	بُيُوتٍ	accus.	بُيُوتًا

Secunda triptota in siugulari et diptota in plurali : ut

sing.	nom.	نَاصِرٌ	gen.	نَاصِرٍ	accus.	نَاصِرًا
plur.	nom.	نَاصِرُونَ	gen. et acc.			نَاصِرِينَ
sing.	nom.	نَاصِرَةٌ	gen.	نَاصِرَةٍ	acc.	نَاصِرَةً
plur.	nom.	نَاصِرَاتٌ	gen. et acc.			نَاصِرَاتٍ
sing.	nom.	مَسْجِدٌ	gen.	مَسْجِدٍ	acc.	مَسْجِدًا
plur.	nom.	مَسَاجِدٌ	gen. et acc.			مَسَاجِدٍ

Tertia diptota in sing. et triptota in plurali, ut

sing.	nom.	أَحْمَرُ,	gen. et acc.	أَحْمَرٌ.
plur.	nom.	حُمُرٌ,	gen. حُمَيْرٍ,	acc. حُمَرًا.

Quarta diptota in sing. et plurali, ut

sing.	nom.	أَصْغَرُ,	gen. et acc.	أَصْغَرٌ.
plur.	nom.	أَصَاغِرُ,	gen. et acc.	أَصَاغِرٌ.

CAPUT NONUM.

. De comparatione .

Comparativus fit a positivo praefixo **أ** ; estque formae **أَفْعَلٌ** : ut **أَحْسَنٌ** *bonus*, **أَحْسَنُ** *melior*; **أَصْغَرٌ** *parvus*, **أَصْغَرٌ** *minor*; **أَحَبُّ** *charus*, **أَحَبُّ** (pro **أَحَبُّ**) *charior*, habetq; post se **مِنْ**, ut **أَعْظَمُ مِنْ الْمَلِكِ** *maior rege*, si absolute ponatur aut in regimine, superlativus est; ut **اللَّهُ أَعْلَمُ** *Deus est scientissimus*; **أَحْسَنُ النَّاسِ** *optimus hominum*.

CAPUT DECIMUM.

. De numeralibus .

Nominum numeralium, quia peculiariora quaedam habent, tractatum hic lubet adiciere: sunt autem duplicia: cardinalia, et ordinalia. Cardinalia sunt

faem.	masc.		faem.	masc.
سِتٌّ	سِتَّةٌ	6	vel وَاحِدَةٌ	وَاحِدٌ 1
سَبْعٌ	سَبْعَةٌ	7	أَحَدِي	أَحَدٌ

ثَمَانٍ	ثَمَانِيَةٌ	8	اِثْنَتَانِ	اِثْنَانِ	2
تَسْعٍ	تِسْعَةٌ	9	ثَلَاثٌ	ثَلَاثَةٌ	3
عَشْرٍ	عَشْرَةٌ	10	أَرْبَعٌ	أَرْبَعَةٌ	4
			خَمْسٌ	خَمْسَةٌ	5
مِائَتَانِ	ثَمَانُونَ	80	خَمْسُونَ	عِشْرُونَ	20
أَلْفٌ	تِسْعُونَ	90	سِتُونَ	ثَلَاثُونَ	30
أَلْفَانِ	مِائَةٌ	100	سَبْعُونَ	أَرْبَعُونَ	40

Quorum prima duo regulariter formant faemininum : sequentia octo masculina sunt sub terminatione faeminina , et viceversa : reliqua communia . Ea autem quae terminantur , diptota sunt , ut reliqua dualia , et perfecta ; caetera vero triptota .

Reliqua ex his componuntur , minori numero perpetuo praemisso , idque sine coniunctione copulativa usque ad viginti : ut

faem.	masc.		faem.	masc.
ثَلَاثُ عَشْرَةَ	ثَلَاثَةٌ عَشْرٌ	13	أَحَدِي عَشْرَةَ	أَحَدٌ عَشْرٌ
أَرْبَعٌ عَشْرَةٌ	أَرْبَعَةٌ عَشْرٌ	14	اِثْنَتَا عَشْرَةَ	اِثْنَتَانِ عَشْرٌ

et sic de caeteris : ita ut in hac compositione regulariter sit masculinum , et *عَشْرَةٌ* faem. et utrumque terminetur vocali fatha , idque in omni casu ; praeterquam *اِثْنَتَا عَشْرَةَ* et *اِثْنَتَى عَشْرٌ* , quorum casus obliquus et

In reliquis accedit coniunctio absque ulla mutatione : ut *أَحَدٌ وَعِشْرِينَ* , *أَحَدٌ وَعِشْرِينَ* , *أَحَدٌ وَعِشْرِينَ* ; et sic de caeteris .

Ordinalia sunt,

faem.	masc.		faem.	masc.	
سَادِسَةٌ	سَادِسٌ	6	أَوَّلَى	أَوَّلٌ	1. ^{us}
سَابِعَةٌ	سَابِعٌ	7	ثَانِيَةٌ	ثَانٍ	2
ثَامِنَةٌ	ثَامِنٌ	8	ثَالِثَةٌ	ثَالِثٌ	3
تِسَاعَةٌ	تِسَاعٌ	9	رَابِعَةٌ	رَابِعٌ	4
عَاشِرَةٌ	عَاشِرٌ	10	خَامِسَةٌ	خَامِسٌ	5

عِشْرُونَ *vigesimus*, *ma*; ثَلَاثُونَ *trigesimus*, *ma*: et sic de caeteris denariis: nam in his non differunt ordinalia a cardinalibus.

Reliqua ex his componuntur eodem fere modo, quo cardinalia: ut

faem.	masc.	
حَادِيَةٌ	حَادِيٌ	11
ثَانِيَةٌ	ثَانِيٌ	12
ثَالِثَةٌ	ثَالِثٌ	13

et sic caetera, ut aptota quoque sint per fatha:

حَادِيَةٌ	عِشْرُونَ	حَادِيٌ	عِشْرُونَ	21
-----------	-----------	---------	-----------	----

et ita reliqua.

Usurpatur autem pro ordinali numerus cardinalis, cum numeratum non est restrictum.

CAPUT UNDECIMUM.

De pronomine.

Nominis vicem subeunt pronomina; quae sunt separata, vel aliis vocibus affixa. Separata sunt triplicia, personalia,

demonstrativa, et relativa: quae generibus et numeris variantur ut nomina: sed casus non agnoscunt; nisi dualia demonstrativa et relativa, quae more nominum diptota sunt.

Personalia autem sunt haec;

plural.			dual.		singul.		
<i>illi</i>	<i>vos</i>	<i>nos</i>	<i>illi duo, vos duo</i>		<i>ille tu ego</i>		
هُم	أَنْتُمْ		هُمَا	أَنْتُمَا	هُوَ	أَنْتَ	masc.
		نَحْنُ				أَنَا	com.
<i>illae</i>					<i>illa</i>		
هِنَّ	أَنْتِنَّ				هِيَ	أَنْتِ	faem.

Quorum ea quae tertiae personae sunt pro verbo substantivo cuiusvis personae saepissime usurpantur.

Demonstrativum autem propinquum est *ذَا* *hic*; quod sic flectitur:

plural.		dual.		sing.			
	أَوْلَاءُ	ذَيْنِ	ذَانِ		ذَا	masc.	
أَوْلَى						com.	
		تَيْنِ	تَانِ	ذِي	ذَهِي	ذِي	faem.
				تِي	تَهِي	تِي	

fitque demonstrativum remoti addito *كَ*, in hunc modum;

plural.		dual.		sing.		
	أَوْلَاكُ	ذَيْنِكَ	ذَانِكَ		ذَاكَ	<i>ille</i>
أَوْلَاكَ	أَوْلَايِكَ					<i>illa</i>
		تَيْنِكَ	تَانِكَ		ذَاكَ	
				ذَاكَ	ذَاكَ	

ante quod *كَ* in singul. et plur. non raro assumitur *ل*, ut dicatur *ذَلِكَ*, et cum *م* paragogico *ذَالِكُمْ*, *تِلْكَ*, *أُولَئِكَ*, utri-

que autem, nisi \int illud assumatur, crebro praefigitur هـ : cuius tamen \int compendii causa non solet pingi; sed per fatha perpendicularare aut medda repraesentari, (quod et $\tau\theta$ \int ante \int , et aliis vocibus \int quiescens habentibus creberrime accidit) hoc modo:

هُوَ	هُذَيْنِ	هُذَانِ	هُذَا
هُوَ	هُنَيْنِ	هُنَانِ	هُنَا

Relativum est الذی *qui*, compositum ex articulo ال et ذی ; flectiturque hoc modo:

الذی	الذین	الذان	الذی
الذی	الذین	الذان	الذی
الذی	الذین	الذان	الذی

Nun duale hic et in demonstrativis interdum habet tesdid, in compensationem ultimae singularis excidentis.

Caeterum relativum hoc non patitur ante se litteras serviles praeter فکلو , ac rarissime usurpatur in casu obliquo, sed defectus hi suppletur per affixa vocum sequentium: sic pro بالذی *in quo*, dicitur الذی به ; et pro من الذی *a quo*, الذی رأیت ; pro الذی رأیت *quem vidi*, الذی رأیت .

Relativa quoque sunt sed antecedens includentia من *is qui*, et *ii qui, quicumque*; ما *id quod, quodcumque*, *ea quae, quaecumque*: illud de personis, hoc de rebus dicitur: et utrumque non raro interrogat.

أی autem *quis, qualis*, nomen est interrogativum et substantivum; unde aliud substantivum regit in genitivo: ut أی کتاب *qualis liber*, من أي کتاب *ex quo vel quali libro*?

Affixa cum nominibus significant possessionem, referunt-

minibus nun causale tollunt, ut supra dictum est: et *ى* in-
super ultimam vocalem; ut *كِتَابٌ liber*, *كِتَابِي liber meus*:
ac *ة* faemininum in *ا* mutant; ut *عَمَّةٌ amita*, *عَمَّتِكَ amita*
tua: nec non hamza ultimum in *و* vel *ى*, iuxta canonem pri-
mum *elif*. In verbis autem pellunt *ا* otiosum post *و* servile;
ut *نَصَرُوا adiuverunt*, *نَصَرُونَا adiuverunt nos*: et terminatio-
ni *تم* *adiuciant*, *و*, ut *نَصَرْتُمْ adiuvistis*, *نَصَرْتُمُوهُ adiuvi-*
stis eum.

In utrisque autem, tum nominibus tum verbis, *ie* finale
post fatha quiescens instar *elif*, libere in *elif* quiescens mu-
tant vel relinquunt: ut *رَمَى iecit*, *رَمَاهُ* et *رَمِيَهُ iecit eum*; et
فَتَى puer, *فَتَاهُ* et *فَتَيْهِ puer eius*. Nam in particulis *ى* hoc
diphthongescit; ut *أَلَى ad*, *أَلَيْهِ ad eum*.

Uni autem verbo duo interdum annectuntur affixa: ut
أَعْطَانِيهِ dedit mihi eum, *يَكْفِيكَهُمْ sufficere fecit tibi illos*.

Possunt quoque affixa separatim verbis apponi, sed prae-
fixo *أَيَّ*; ut *أَيَّاكَ te*, *أَيَّيَّ me*, etc. *ضَرَبَكَ*, atque etiam *ضَرَبَ*
أَيَّاكَ verberavit te.

Actiones autem reciprocae per nomen *نَفْسٍ* cum affixis ex-
primuntur: ut *أَحْبَبْتُ نَفْسِي dilexi me* (quasi dicat, *animam*
meam) *أَحْبَبْتُمْ أَنْفُسَكُمْ dilexistis vos ipsos*, etc. rarissime
per nudum affixum, ut *أَحْبَبْنِي diligo me*.

Finis libri tertii.

THOMAE ERPENII
GRAMMATICAE ARABICAE

LIBER QUARTUS

DE PARTICULIS.

CAPUT PRIMUM.

De particulis coniunctis.

Particularum orationis indeclinabilium aliae sunt coniunctae, quae perpetuo aliis vocibus praefiguntur; aliae separatae: coniunctae sunt octo litterae **أَبْتَسْ فُكَلُو**.

habet fatha, estque nota interrogationis: ut **أَمَاتُ** *an obiit?* **أَنْتُ** *an tu?* **أَفِي** *an in?* et vocandi articulus; ut **أَيُوسُفُ** o *Joseph*, vocatque propinquum.

semper possidet kesra, et

1. significat *in*: ut **بِالْمَسْجِدِ** *in templo*.
2. notat *instrumentum*: ut **بِقَلَمٍ** *scripsi calamo*.
3. valet *cum*; quando videlicet subiungitur verbis adventus et discessus, quae tum per *adducere*, *afferre*, *abducere*, *auferre*, exponuntur: ut **أَتَوْا بَكْتَابٍ** *attulerunt librum*; **ذَهَبُوا بِالْفَتَى** *abduxerunt puerum vel iuvenem*.
4. significat *per*: ut **بِأَبِي** *per patrem meum*.

5. valet *propter* : ut ^{بُدْخُولِكَ} *propter introitum tuum* .
6. est iurandi particula : ut ^{بِاللَّهِ} *per Deum* , ^{بِالْأَرْضِ} *per terram* .
7. nominativo praefigitur pleonastice : ut ^{بِقُدِيرِ} ^{اللَّهِ} *Deus est in potente* , id est , *potens* ; ^{أَنَا} ^{بِمُؤْمِنِينَ} *ego sum in credentibus* , id est , *credens* .
8. constructioni verborum peculiariter inservit : ut ^{مَرَبِي} *praeteriit me* .

ت

praefigitur nomini ^{اللَّهِ} cum fatha , estque iurandi particula : ut ^{تَاللَّهِ} *per Deum* .

س

cum fatha futuro praefigitur , et valet *post* , vide pag. 37.

ف

habet fatha , et significat *ac* , *dein* ; subiungitque praecedenti id quod re ipsa posterius est , et sequitur , sed sine mora ; quo differt a ^{تَمَّ} . Initio tamen sententiae , et post dictiones completivas saepe redundat , et completiva est . Emphasis egregiam importat , et per *igitur* commode saepe reddatur , cum imperativo praefigitur . Exempla passim sunt obvia .

ك

fatha quoque possidet , et significat *sicut* , *instar* , regitque genitivum , nec admittit affixa : ut ^{كَرَجُلٍ} *sicut vir* .

ل

1. est dativi nostri nota , regitque genitivum , ac obtinet *kesra* ; ut ^{لِرَبِّ} *domino* : cum affixis tamen habet fatha , ut ^{لَكَ} *tibi* .

2. significat *ob*, *propter*, cum kesra : ut ضَرَبْتَهُ لَكُذِبٍ *verberavi eum ob mendacium eius*.

3. denotat *ad* : ut ضَرَبْتَهُ لِلنَّادِيَةِ *verberavi eum ad erudiendum*.

4. iuramenti cum admiratione particula : et اللَّهُ *per Deum!*

5. cum fatha, est vocationis ad opem nota : ut يَا زَيْدُ *Zaide adiuva*.

6. per pleonasmum eleganter vocibus praefigitur cum fatha, nec mutationem ullam inducit ; cum alibi, tum maxime initio praedicati, cuius subiectum ante se habet أَنْ : ut أَنْ أَنْ اللَّهُ لَفِي السَّمَاءِ *etenim seu utique Deus est potens* ; أَنْ اللَّهُ لَقَدِيرٌ *etenim Deus est in caelo*, أَنْ اللَّهُ لِيُحِبُّ الْمُؤْمِنِينَ *namque, equidem, Deus amat fideles*.

7. praefigitur praeterito cum fatha, vertitque id in optativum, vide pag. 36.

8. praefigitur futuro cum kesra, et tunc aut format ex eo imperativum, inducitque apocopen ; aut significat *ut*, inducitque antithesin, vide pag. 41. et 43.

9. peculiariter inservit verbis : ut رَدَفْتُكُمْ رَدْفًا *pro رَدَفْتُكُمْ eiiecit vos*.

و

habet fatha, estque

1. Coniunctio copulativa, *et*, *etiam* ; sed non Includit ordinem, ut فَ ; de quo supra vide sis :

2. iurandi particula, regit genitivum : ut رَبِّ *per Dominum*.

3. Praepositio aequivalens *cum*, et regit accusativum : ut جَاءَ الْأَمِيرَ وَالْحَمِيرَ *venit Imperator cum exercitu*.

Appendix.

et ع videntur quoque serviles esse in مَّا et عَمَّا pro
عَنْ مَّا et مِنْ مَّا .

CAPUT SECUNDUM.

De particulis separatis .

Particulas separatas more nostro visum est distinguere in
adverbia, coniunctiones, praepositiones, et interiectiones: quae
omnes immutabiles sunt .

Adverbia loci .

إِلَى آيْنٍ *ubi*; et hinc مِنْ آيْنٍ *unde*; هُنَا *hic*; هُنَا *illinc*; هُنَا *illuc*; هُنَا *illuc*, etc.

Temporis .

مَتَى *quando*, cum: قَدْ *iam*, ante; cum praeterito; in-
terdum cum futuro, saepe etiam cum praet. vacat, aut indi-
cat praeteritum non venire loco futuri vel praesentis, aut em-
phasin solum aliquam importat; ut et لَقَدْ et قَدْ *un-*
quam; يَوْمَ: أَيَّامٍ *quum*; أَدَا، أَدَا، أَدَا *deinde*; ثُمَّ et تَمَّ *quam*;
مِنْ بَعْدِ مَا، بَعْدُ، أَدَا، لَمَّا *tunc*; حِينَئِذٍ، حِينَئِذٍ، حِينَئِذٍ *et* حِينَ
بَعْدِ هَذَا، قَبْلَ هَذَا *post*: سَبَّحَ، سَبَّحَ، سَبَّحَ *post*: قَبْلَ هَذَا، قَبْلَ هَذَا
et قَبْلَ *donec*: إِلَى أَنْ، حَتَّى أَنْ، حَتَّى أَدَا، حَتَّى *posthac*،

genitivi terminationem : اَدْنُ age : اَدَا idem , et utique : كَانُ
sicuti : كَمَا ac si : كَمَا quotiescunque .

Reliqua .

Reliqua adverbia fere exprimuntur per accusativos nomi-
num : ut حَسَنًا bene , شَرًّا male , حَكِيمًا sapienter , كَثِيرًا
multum , جَدًّا vehementer , مَعًا simul , خَارِجًا foris , بَعِيدًا
eminus , اَوَّلًا primum , اَمْسًا heri , غَدًا cras ; et cum articulo ,
اليَوْمِ hodie , اَلْآنِ nunc . Vel per genitivum cum praepositio-
ne : ut مِّنْ فَوْقٍ desuper , اِلَى دَاخِلٍ intro , اِلَى الْاَنِّ hactenus ,
مِّنْ الْاَنِّ posthac , etc.

Coniunctiones .

Copulativae , sub quibus et disiunctivae et adversativae
continentur : ثُمَّ et , deinde ; حَتَّى idem : اَوْ , اَمَّا vel , aut ;
اَمْ an , vel , بَلْ , لَكِنَّ et لَكِنَّ sed : لَا non autem .

Causales .

اِنَّ nam , etenim , utique ; اِنَّ , اِنَّهٗ et اِنَّ quod ; لَآنِ quia ;
كَيْفَا , لَيْفَا , اَلَّا : ut : اَلَّا : كَيْفَا , لَكَيْفَا , كَيْفَا , كَيْفَا , حَتَّى , اِنَّ
لَكَيْفَا ne : بِمَا eo quod , لَوْ si , de praeterito ; اِنَّ لَكَيْفَا idem ,
de futuro , لَوْمًا , لَوْلا , اَلَّا et هَلَّا nisi : وَاِنْ , وَاِنْ , et رُبَّمَا etsi ,
quamvis , مِّنْ ثُمَّ propterea .

Completivae .

فَاِنَّ , وَاَمَّا فَاَمَّا , اِنَّمَا , اِنَّ , اِنَّ , اَمَّا , etc. autem .

Praepositiones .

من *a, ab, ex, de*, et saepe pleonastice nomini apponitur *ألى* *ad, cum* : *حتى* *usque ad, donec* ; *cum*, *في* *in, super, de*, *عن* *a, de* : *على* *super, de*, *لدى, لَدُنْ*, et interdum *لَدُنْ*, *لَدِنْ*, *لَدِنِ*, *لَدِ*, *لَدِّ*, *لَدِّ*, *لَدِّ*, *apud* ; *مِنْ لَدُنْ* *a* : *مِنْ* *inde a, de tempore, حاشاً, عداً, خلاً, praeter*. Quae omnia admittunt affixa, praeter *حتى, مِنْ* et *مِنْ*.

Reliquae autem praepositiones, exprimuntur per nomina substantiva adverbialiter posita, id est, in casu accusativo, sed abiiciente nun vocale ob regimen : ut *فَوْقَ* *supra* *نَحْتِ* *infra*, *قَبْلَ* *ante*, *قَدَامَ* *ante*, *أَمَامَ* *coram*, *عِنْدَ* *apud*, *مَعَ* *cum* ; et *دُونَ* *praeter, et infra* de numero, et non autem subintellecta simul praepositione, si qua praecessit, *عَبْرَ* *trans*, *بَدَلِ* *pro*, *حَوْلَ* *circa*, *بَيْنَ* *inter*, *خَلْفَ* *post*, *خَطْرَ* *versus* ; et si quae similia : quo pertinent *سِوَا* *et سِوَا* *praeter* : quae tamen interdum variant terminationem ; ut dicitur libro sequente, vel per genitivum praecedente praepositione : ut *مِنْ فَوْقِ* *superne*, *مِنْ بَعْدِ* *post*, *مِنْ دُونَ* *praeter*, *مِنْ أَجْلِ* *propter*, *لِأَجْلِ*, idem, etc.

Interiectiones .

Has docebit facile usus, *وَيْلٌ* autem *vae* nomen est ; et cum articulo *الْوَيْلُ* dicitur : regitque genitivum cum *ل*.

Appendix .

كَمْ ac كَائِنٌ et كَائِنٌ quot , et كَذَا tot , nomina quidem videntur potius esse quam particulae : sed tamen particularum more immutabilia sunt , quod et nominibus , sonitus animaliumque voces significantibus , et paucis etiam aliis praeteriti aut imperativi valorem obtinentibus contingit : ut عَاقُ *crocitatio* : هَاتِ *da* , offer ; نَزَّالٌ *descende* .

Finis libri quarti .

THOMAE ERPENII
GRAMMATICAE ARABICAE

LIBER QUINTUS

DE SYNTAXI.

CAPUT PRIMUM.

De syntaxi nominum .

Concordia substantivi cum adiectivo , relativi cum antecedente , ac nominativi cum verbo eadem hic quae in aliis linguis . Solum observandum est .

1. Plurale inhumanum (sic voco quod non significat homines) eleganter construi modo singularis faeminini : ut جَنَاتٌ *horti sub quibus currunt fluvii* : ubi singularia faeminina هَا et تَجْرِيْ construantur cum جَنَاتٌ et pluralibus inhumanis .

2. Plurali humano eleganter quoque praeponi verbum singulare , eodem fere genere in praeterito , sed non raro discrepante in futuro : ut قَالَ النَّاسُ *dixerunt homines* , يَقُولُ *dicunt sapientes* , si verbum postponatur , omnia sunt regularia : ut قَالُوا وَيَقُولُونَ *homines dixerunt et dicent* .

Idem de duali habendum .

3. Adiectivum appositum vocativo vel nomini affecto a vocula لَ cum substantivo suo , interdum non convenire casu .

Caeterum adiectivum et substantivum eandem partem enuntiationis constituentia hic etiam in restrictione et absentia eius

conveniunt, id est, si utrumque pertinet ad subiectum, aut ad praedicatum, ac unum restrictum est, necesse est etiam alterum restringi: ut كِتَابٌ عَظِيمٌ et كِتَابُ الْعَظِيمِ *liber magnus*, اِبْرَاهِيمُ الْأَمِينُ *Abraham fidelis*, اَبِي الْمَكْرَمِ ارْسَلْ اِلَيَّ *pater meus reverendus misit ad me hanc epistolam*. Si vero non constituent illa eandem partem enuntiationis, id non obtinet: ut اَللّٰهُ قَدِيْرٌ *Deus est potens*, هٰذَا كِتَابٌ *hic est liber*.

At substantivum appellativum cum adiuncto adiectivo nomen proprium constituens articulum abiicit: ut بَيْتُ الْمَقْدِسِ *domus sanctificata*, id est, *Hierosolyma*; بِابِ الصَّغِيْرِ *porta parva*, nomen portae damascenae.

Substantivum cum substantivo genitivo casu iungitur: ut يَدُ الْاِنْسَانِ *manus hominis*: اِبْنُ مَرْيَمَ *filius Mariae*. Sic quoque كَأْسٌ ذَهَبِيٌّ *cyathus auri*, id est, *aureus*. Item كُلُّ اِنْسَانٍ *universitas hominis*, id est, *omnis homo*, vel *omnes homines*, nam كُلٌّ est substantivum.

Exceptio.

Sed nomen mensurae et ponderis regit mensuratum et ponderatum in accusativo: ut قَفِيْزٌ شَعِيْرًا *modius*, vel potius *hemimedimnus hordei*; رَطْلٌ زَيْتًا *libra olivarum*.

Observatio I.

Quaedam substantiva assumpto affixo cum praecedente substantivo congruente adiectiva quodammodo fiunt, et constru-

etionem eorum imitantur : ut *نَفْسٌ* *anima*, cum affixo alii substantivo appositum valet idem quod *ipse*, *ipsa*, *ipsum*; et *كُلٌّ* *universitas*, idem quod *totus*, *tota*, *totum*: conveniuntque cum praecedente substantivo, ut *حَبِيبٌ نَفْسُهُ* *amicus ipse*, quasi dicas, *amicus anima eius*, *حَبِيبًا نَفْسُهُ* *amicum ipsum*, *خَبْزٌ كُلُّهُ* *panis totus*, *خَبْزٌ كُلُّهُ* *panis totius*, etc.

Observatio II.

Numeri cardinales ratione regiminis substantiva sunt, unde a tribus ad decem, et qui supra 99. sunt, regunt numeratum in genitivo, more reliquorum substantivorum; sed minor denario plurale cupit, centenarius et maior eo, singulare: ut *ثَلَاثٌ جَارِيَاتٌ* *tres puellae*; *أَرْبَعَةٌ رِجَالٌ* *quatuor viri*; *مِائَةٌ* *centum viri*; *أَلْفٌ دِينَارٌ* *mille denarii*, reliqui a decem ad centum, ut substantiva ponderis et mensurae, regunt numeratum in accusat. singulari: *خَمْسَةٌ عَشْرٌ دَرْهَمًا* *quindecim drachmae*, *عِشْرُونَ ذَبَابًا* *viginti lupi*, etc. quam constructionem sequuntur, *كَمْ*, *كَائِنٌ*, et *كَذَا*: ut *كَمْ دَرْهَمًا* *quot drachmae?* *كَائِنٌ رِجَالٌ* *quot viri?* quae cum praepositione regunt genitivum: ut *كَمْ دَرْهَمٍ* *quot drachmis?* *كَائِنٌ مِنْ رِجَالٍ* *quot viri?* at ratione convenientiae adiectiva sunt, et masculina masculinis, faeminina faemininis, communia utrisque apponuntur, ut patet in exemplis allatis. Interdum etiam substantivis postponuntur more reliquorum adjectivorum.

De syntaxi verborum.

Verba substantiva et nuncupandi, ut كَانَ *fuit*, صَارَ *factus est*, لَيْسَ *non est*, مَا دَامَ *quamdiu fuit vel mansit*, et alia similia, quae esse vel fieri significant aut includunt, quaeque apud Latinos ante et post se nominativum adsciscunt, hic pro secundo nominativo, qui scilicet exprimit praedicatum, assumunt accusativum: ut اللَّهُ كَانَ قَدِيرًا *Deus est potens*; زَيْدٌ صَارَ غَنِيًّا *Zaydus factus est dives*; ابْنُهُ يُسَمَّى مُحَمَّدًا *filiius eius vocatur Mohammad*, etc. quod et interdum accidit omissio illo verbo substantivo; cum subiectum habet ante se مَا vel لَا *non*.

Verba activa pleraque accusativum regunt: plurima genitivum, mediante praepositione مِنْ, عَلَى, عَنْ, لِ, بِ: quod usu discendum, et ex dictionariis.

Verba quaedam usque adeo tenacia sunt praepositionum, ut eas etiam non sequente nomine exigant; ut لَا أَقْدِرُ عَلَى أَنْ *non possum super ut dicam*, id est, *nequeo dicere*.

Instrumentum per genit. praefixo بِ effertur. Motus ad rem, cum إِلَى et فِي; a re, cum عَنْ et مِنْ. Sed nota, verba veniendi etiam per ellipsin praepositionis إِلَى cum accusativo eleganter construi: ut أَتَيْتُكَ *venit ad me*, أَتَيْتُكَ *veni ad te*; pro أَتَيْتُكَ *venit ad te*, أَتَيْتُكَ *veni ad te*.

Ad *quando et quamdiu* respondetur per accusativum; ad *quanto tempore*, per genitivum, praemisso فِي.

Gerundium in *do*, seu participium quomodo res geratur

explicans, per accus. participii activi effertur: ut *جاءَ رَاكِبًا*
venit equitans, seu *equitando*, *يَأْكُلُ وَأَقْفًا* *edit stans*, *صُرْخُ*
نَائِمًا *vociferatur dormiens*.

Gerundium in *dum*, vel, ut verbo dicam, *fnis*, per acc.
 nominis verbalis exprimitur: ut *ضَرَبْتُهُ تَأْدِيبًا* *verberavi eum*
ad erudiendum, id est, *ut erudirem eum*.

Quod Latini ponunt post *quoad* vel *ratione*, *respectu*, id
 per nudum acc. hic effertur: ut *طَابُ اسْمِئِاقُ نَفْسًا* *bonus est*
Isaac quoad animam; *لَا مَاتَ يُسُوعُ الْأَهْبِيَّةُ بَلْ مَاتَ نَاسُوتًا* *non*
mortuus est Iesus ratione naturae divinae, sed mortuus est
ratione naturae humanae.

Infinitivus verbo suo, aut alii eiusdem notionis significa-
 tionis augendae causa appositus, est casus accusativi; ut *ضَرَبْتُهُ*
ضَرِبًا *verberavi eum verberando*; *قَمْتُ وَقُوفًا* *steti stando*.

Atque in his omnibus accusativi terminatio adverbialem si-
 gnificationem nomini videtur inducere.

Pro infinitivo autem nostro adhibetur verbale: ut *أُرِيدُ*
ضَرِبًا *cupio verberationem*, id est, *verberare*, vel cum prae-
 pos. *لَا أَقْدِرُ عَلَى الضَّرْبِ* *non possum verberare*: aut futurum
 praeposito *أَنْ*, ut *أُرِيدُ أَنْ أَسْمَعَ* *cupio audire*.

Sed verba notitiae et opinionis eleganter adsciscunt dupli-
 cem accusativum: ut *ظَنَنْتُ أَبَاكَ غَنِيًّا* *opinor patrem tuum*
esse divitem, *عَلِمْتُ زَيْدًا بُخِيلاً* *scio Zaydum avarum esse*.

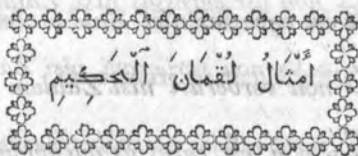
De syntaxi particularum.

Coniunctiones copulativae similes casus coniungunt: secus tamen interdum accidit, cum nomen praecedens est vocativus; aut nominativus cum accusativi terminatione: qua de re alias.

Praepositiones omnes tum coniunctae tum separatae regunt genitivum: *تَسْكُنُ* *لِلَّهِ* *Deo*, *فِي بَيْتٍ* *idem*: *بِبَيْتٍ* *in domo*, *حَاشَا*, *خَادُ*, *سَاعِدَةُ* *sub mensa*, etc. sed exceptivae, *عَدَا*, *خَادُ*, saepe quoque accus. regunt; ut *زَيْدًا* *stat* *قَامَ الْقَوْمُ خَالَ زَيْدٍ* *et* *قَامَ الْقَوْمُ خَالَ زَيْدًا* *stat* *populus praeter Zaydum*. *أَلَّا* autem, cum oratio est affirmans, regit accusativum, ut *غُرِقَ النَّاسُ أَلَّا نُوحًا* *submersi sunt homines praeter Noachum*; si negans, et nomen unde sit exceptio subdiceatur, exceptum nominis subintellecti casum accipit: ut *مَا قَامَ أَلَّا زَيْدٌ* *non stat* (scilicet, *quisquam*) *nisi Zaidus*, *مَا رَأَيْتُ أَلَّا نُوحًا* *non vidi nisi Noachum*, si vero exprimat illud nomen, exceptum indifferenter aut eiusdem cum illo casus est, aut accusativi: ut *أَلَّا نُوحًا* *et* *مَا قَامَ أَحَدٌ أَلَّا نُوحٌ* *non stat quisquam praeter Noachum*, *سَوَى*, *سَوَى*, *غَيْرٌ*, et *سَوَا*, regulariter perpetuo regunt genitivum; sed ipsae terminationem mutant eo modo quo exceptum per *أَلَّا*: nam in affirmatione terminantur fatha; in negatione, ea vocali qua nomen praecedens, aut fatha, si nomen illud exprimat: ut *خَرَجَ الْقَوْمُ غَيْرَ زَيْدٍ* *egressus est populus praeter Zaidum*, *مَا*

خَرَجَ غَيْرُ زَيْدٍ *non est egressus nisi Zaidus*; et in negatione,
 مَا خَرَجَ إِنْسَانٌ مَّا ضَرَبْتُ غَيْرُ زَيْدٍ *non verberavi nisi Zaidum*,
 غَيْرُ زَيْدٍ *non est egressus quisquam praeter Zai-*
dum, etc. Observa autem per hanc voculam غَيْرٌ solere expri-
 mi nostra composita per *in*: ut غَيْرٌ مُكْمَلٌ *imperfectus*, غَيْرٌ
 مُكْمَلَةٌ *imperfecta*.

FINIS.

FABULAE LOCMANI SAPIENTIS.

❀ **أَسَدٌ وَثُورَانِ** ❀

مَرَّةً خَرَجَ عَلَى ثَوْرَيْنِ فَاجْتَمَعَا جَمِيعًا وَكَانَا يَنْطَحَانِ
 بِفُرُوجِهِمَا وَلَا يَمْكَنُهُ مِنَ الدَّخُولِ بَيْنَهُمَا فَانْفَرَدَ
 بِأَحَدِهِمَا وَيَخْدَعُهُمَا وَأَوْعَدُهُمَا إِلَّا يِعَارِضُهُمَا وَأَنْ يَتَخَلَّى أَحَدُهُمَا
 عَنْ صَاحِبِهِ . فَتَخَلَّى أَحَدُهُمَا وَأَفْتَرَسَهُمَا جَمِيعًا *

❀ **هَذَا مَعْنَاهُ** ❀

أَنَّ مَدِينَتَيْنِ إِذَا اتَّفَقَ عَلَى رَأْيٍ وَاحِدٍ أَهْلُهُمَا فَإِنَّهُ لَا تُمْكِنُ
 مِنْهُمَا عُدْوَاتٌ . فَأَذَا أَفْتَرَقَا هَلَكَا جَمِيعًا *

LEO ET DUO TAURI.

Leo aliquando egressus est contra duos tauros, qui simul congregati cornibus suis feriebant, ita ut ingredi inter eos non posset: unde desiit eos invadere et petere, promisitque eis se non adversaturum eis, etiamsi recederet alter a socio suo. Recessitque alter: atque ille simul dilaceravit utrumque.

Significat hoc,

Duabus civitatibus, cum cives earum consilio conveniunt, praevalere non posse inimicitias; at discordes si sint, simul cas perire.

Notae .

Aliquando . Arabice *semel* , *una vice* : ut nos dicimus *una volta* , *une fois* .

Petere . Verbum خدع non solum *fallere* significat ; sed etiam *insistere* , *rei alicui incumbere et operam dare* , quae notio huius mihi loci esse videtur . * Malim legere فانقود وياخذ يخدعهما seorsim recessit abstulitque , et eos *petere* coepit fraude .

* غَزَالٌ *

أَيْلٌ يُعْنَى غُرَالٌ مُرَّةٌ عَطَشٌ فَاتَى إِلَى عَيْنِ مَاءٍ يَشْرَبُ . فَظَنَّ
خِيَالَهُ فِي الْمَاءِ فَحَزَنَ لِدَقَّةِ قَوَائِمِهِ وَسُرَّ وَابْتَهَجَ لِعَظْمِ قُرُونِهِ
وَكَبَّرَهَا وَفِي الْحَالِ خَرَجَ عَلَيْهِ الصَّيَادُونَ فَانْهَزَمَ مِنْهُمْ . فَأَمَّا هُوَ
فِي السَّهْلِ فَلَمْ يَدْرِكُوهُ فَلَمَّا دَخَلَ فِي الْجَبَلِ وَعَبَّرَ بَيْنَ الشَّجَرِ
فَلَحِقُوهُ الصَّيَادُونَ وَقَتَلُوهُ . فَقَالَ عِنْدَ مَوْتِهِ الْوَيْلُ لِي أَنَا الْمَسْكِينُ
الَّذِي أَزْدَرَيْتَ فِيهِ هُوَ خَلَصَنِي . وَالَّذِي رَجَوْتَهُ أَهْلَكَنِي *

CERVUS .

Cervus cum aliquando sitiret , ad aquae venit fontem ut biberet , viditque imaginem sui in aqua , ac tristatus est ob pedum suorum gracilitatem . Gavisus vero est et superbivit cornuum magnitudine et excellentia . Ac statim egressi contra eum sunt venatores , a quibus fugit : cum autem in planitie esset , non assequuti sunt eum : at cum montem deinde ingressus esset , et inter arbores transiret , ceperunt eum venatores , atque occiderunt . Dixitque moriturus : vae mihi misero , quod me servavit , id vilipendi , in eo confisus sum quod me perdidit .

Notae .

Cervus . Textus habet , *ajul* , (potius *ijjel* et *ojjel*) id

est, *cervus*. Explicatur vox obscurior, et apud Hebraeos quam Arabes usitatior ايل per notiores غزال: sic fabella XIII. *bauda*, id est, *culex*.

Ut biberet. ل, id est, *ut*, hic et frequenter alibi in hac constructione omittitur.

✽ غَزَالُ ✽

غَزَالٌ مَرَّةً مَرَضٌ فَكَانَ أَصْحَابُهُ مِنَ الْوُحُوشِ يَأْتِي إِلَيْهِ وَيُودِعُهُ
وَيَبْرَعِي مَا حَوْلَهُ مِنَ الْكَشَيْشِ وَالْعَشْبِ. فَلَمَّا فَاقَ مِنْ مَرَضِهِ
الْتَمَسَ شَيْئاً لِيَأْكُلَهُ فَلَمْ يَجِدْ. فَهَلَكَ جَوْعاً ✽

✽ هَذَا مَعْنَاهُ ✽

مَنْ كَثُرَ أَهْلُهُ كَثُرَتْ أَحْزَانُهُ ✽

CERVUS.

Cervus aliquando cum aegrotaret, ad eum venerunt socii eius de feris, et custodiverunt eum, graminaque et herbas quae circum eum erant absumpserunt: is autem cum convalescisset, quaesivit quod ederet, nec invenit quicquam; unde periit fame.

Hoc significat,

Multiplicari dolores eius, cuius familia multiplicatur.

Notae.

Convalescisset. Arabice est: *cum a morbo suo surrexisset*. Qui modus loquendi et Belgis est familiaris.

✽ أَسَدٌ وَتَعَلَبٌ ✽

أَسَدٌ مَرَّةً أَشْتَدَّ عَلَيْهِ حَرُّ الشَّمْسِ فَدَخَلَ إِلَى بَعْضِ الْمَغَايِرِ
يَتَطَلَّلُ بِهَا فَلَمَّا رَئَى أَنَّ إِلَيْهِ جَرْدُونَ يَمْشِي عَلَى ظَهْرِهِ فَوْتَبَ

قَائِمًا فَنَظَرَ يَمِينًا وَيَسَارًا وَهُوَ خَائِفٌ مَرْعُوبٌ . فَنَظَرَهُ الشَّعْلَبُ
فَتَضَحَّكَ عَلَيْهِ فَقَالَ لَهُ الْأَسَدُ لَيْسَ مِنْ الْجَرِدُونَ خَوْفِي إِنَّمَا
أَكْبِرُ عَلَى احْتِقَارِي *

✽ هَذَا مَعْنَاهُ ✽

أَنَّ الْهَوَانَ عَلَى الْعَاقِلِ أَشَدُّ مِنْ الْمَوْتِ *

LEO ET VULPES.

Leo aliquando cum molestus ei esset calor solis , ingres-
sus est speluncam quandam , umbram in ea captans . Post-
quam autem procubuit , venit ad eum stellio , ambulans su-
per dorso eius : unde subsiliit surgendo , et prospexit dex-
trorsum , ac sinistrorsum , timens et perterritus : viditque eum
et irrisit vulpes : cui dixit leo : non metuo a stellione , sed
graviter fero contemni me .

Hoc significat ,

Despectionem sapienti ipsa morte graviorem esse .

Notae .

In speluncam quandam . Arabice *in quandam spelun-
carum .* Observent autem studiosi , vocem بعض , quae collecti-
ve passim accipitur , et quosdam , nonnullos , partem signifi-
cat , etiam singulariter interdum sumi pro أحد et احدى , sine
ullo tamen generis respectu ; ut hic et locis aliquot aliis in
hoc opusculo .

* أكبر graviter fero : seu indignor . Est autem proprie
التكبير , dicere الله أكبر Allāho Acbar : quam formulam
in الصلاة precatōne sacra usurpare solent ; nec non extra Dei
cultum , in percussi animi admiratione , indignatione , et metu .

✽ أَسَدٌ وَثُورٌ ✽

أَسَدٌ مَرَّةً أَرَادَ يَفْتَرِسُ ثُورًا فَلَمْ يَجْسِرْ عَلَيْهِ لِشِدَّةِ فَمَضَى الْبَيْتَ

لِيَحْتَالُ عَلَيْهِ فَيَأْكُلَ اعْلَمَ . اَنْنَى قَدْ ذَبَحْتَ خُرُوقًا سَمِيمًا اسْتَهَى
 اَنْ تَاْكُلُ عِنْدِي فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ خَبْزًا . فَاَجَابَهُ اِلَى ذَلِكَ . فَلَمَّا وُصِلَ
 اِلَى الْمَوْضِعِ وَنَظَرَهُ اِذَا قَدْ اسْتَعَدَّ الْاَسَدُ حَطْبًا كَثِيرًا وَخَلَاقِينَ
 كِبَارًا فَوَلَّى الثَّوْرَ هَارِبًا . فَلَمَّا عَايَنَ ذَلِكَ فَقَالَ لَهُ الْاَسَدُ : لِمَاذَا وَلَّيْتَ
 بَعْدَ مَجِيئِكَ اِلَى هَاهُنَا . قَالَ لَهُ الثَّوْرُ لِاَنَّيْ عَلِمْتُ اَنْ هَذَا
 الْاَسْتَعْدَادُ لِمَا هُوَ اَكْبَرُ مِنَ الْكُحْرُوفِ *

✽ هَذَا مَعْنَاهُ ✽

اَنْ مَا سَبِيْلُ الْعَاقِلِ اَنْ يُصَدِّقَ عَدُوَّهٖ وَلَا يَأْنِسَ اِلَيْهٖ *

LEO ET TAURUS.

Leo aliquando cum vellet dilacerare taurum, nihil contra eum est ausus, ob robur eius; abiitque ut deciperet eum, dicens: scito me agnum pinguem mactavisse: cupio ut hac nocte cibum apud me sumas. Quod is facturum se promisit. Ut autem ad locum pervenit, eumque vidit, ecce, praeparaverat leo ligna multa, et ollas magnas: abiitque taurus fugiens: quod ut vidit leo, dixit ei; cur abis postquam huc advenisti? Respondit taurus. Quia scio hunc apparatus esse rei alicui maiori agno.

Hoc significat,

Non oportere sapientem credere inimico suo, aut associari (seu potius familiarem esse) illi.

Notae.

Cibum. Arabice est panem: sed *edere panem* Arabibus est *cibum sumere*.

Promisit. Arabice, *respondit ei ad hoc*, id est *annuit, non recusavit*. Phrasis elegans, et passim obvia.

Ollas. Arab. خَلَاقِيْنِ quam ego vocem alibi non memini

me legere, unde nec satis certo scio quid significet: sed suspicor id esse quod dixi. * Utique singulare eius est خلقين chalkinon, nempe graec. χαλκίον, ahenum.

Oportere. Arabice, non esse semitam sapientis.

Associetur. انس est socium esse, associari, unde انسون insanon, et انسي insiion, hominem significant, quod animal sit sociabile. * Hic potius familiarem esse reddi posset.

أَسَدٌ وَتَعَلَبٌ

أَسَدٌ مَرَّةً شَاخٌ وَضَعْفٌ وَلَمْ يَقْدِرْ عَلَى شَيْءٍ مِنَ الْوَحُوشِ فَسَارَادُ
 أَنْ يَحْتَمِلَ لِنَفْسِهِ فِي الْمَعِيشَةِ فَنَمَارِضُ وَالْفَى نَفْسُهُ فِي بَعْضِ الْمَغَايِرِ
 وَكَانَ كُلَّمَا أَتَاهُ شَيْءٌ مِنَ الْوَحُوشِ لِيُودِعَهُ أَفْتَرَسَهُ دَاخِلُ الْمَغَارَةِ
 وَأَكَلَهُ. فَاتَى التَّعَلَبُ إِلَيْهِ فَوَقَفَ عَلَى بَابِ الْمَغَارَةِ مُسَلِّمًا عَلَيْهِ
 قَائِلًا لَهُ. كَيْفَ حَالُكَ يَا سَيِّدَ الْوَحُوشِ فَقَالَ لَهُ الْأَسَدُ لِمَ أَذَا لَا
 تَدْخُلُ يَا أَبَا الْحَسَنِ فَقَالَ لَهُ التَّعَلَبُ يَا سَيِّدُ قَدْ كُنْتُ عَوَلْتُ
 عَلَى ذَلِكَ غَيْرِ أَنْبَى أَرَأَيْتَ أَتَارَ أَقْدَامِ كَثِيرَةٍ قَدْ دَخَلُوا وَلَا
 أَرَأَى أَنْ خَرَجَ مِنْهُمْ وَلَا وَاحِدٌ *

هَذَا مَعْنَاهُ

أَنْ مَا سَبِيلَ الْإِنْسَانِ أَنْ يَهْتَجِمَ عَلَى أَمْرِ الْأَحْتَى يَمِيرَةٌ *

LEO ET VULPES.

Leo aliquando cum senisisset et debilis factus esset, nec praevaleret ulli ferarum, voluit sibi dolo acquirere victum, et morbum simulans, se in speluncam quandam abiecit. Accidit autem ut quotiescunque accederet ad eum ferarum ali-

qua ipsum custoditura, eam in specu dilaceraret, et devoreret. Venitque ad eum vulpes, et substitit ad ostium speluncae, ac salutavit eum, dicens: qualis est status tuus, o princeps ferarum? Dixitque ei leo: quamobrem non ingrederis, o pater pulchri? Respondit vulpes: confiderem ego in hoc, domine, nisi viderem apud te vestigia multorum pedum, qui ingressi sunt, quorum ne unum quidem video egressum esse.

Hoc significat,

Non oportere hominem rem aliquam aggredi, antequam probe eam penderit.

Notae.

* *ليودعه* Hoc in Coni. II. notat *valediceret*, et in Coni. IV. *depositum relinqueret custodiendum*: quorum neutrum hic quadrat. Itaque levi facta metathesi legendum puto *يعوده*, *visitaret aegrotantem*.

Pater bonitatis vel pulchritudinis. Arabismus, in quo *اب* venit pro *ذو*.

Confiderem ego in hoc. id est, *crederem bonis verbis tuis, nisi, etc.* est enim *تعويل* *inniti, confidere*. * vel *minime veritus eram id facere*.

❦ *أَسَدٌ وَأِنْسَانٌ* ❦

أَسَدٌ مَرَّةً وَجَدَ إِنْسَانًا عَلَى الطَّرِيقِ فَبَجَعًا يَتَشَلْجِرَانِ بِالْكَاكِمِ
عَلَى الْقُوَّةِ وَشِدَّةِ الْبَأْسِ فَالْأَسَدُ كَانَ يَطِيبُ فِي شِدَّتِهِ وَيَأْسَهُ فَنَظَرَ الْإِنْسَانَ
عَلَى حَايِطِ صُورَةِ رَجُلٍ وَهُوَ يَخْتَنِقُ الْأَسَدُ فَضَحِكَ الْإِنْسَانُ فَقَالَ لَهُ
الْأَسَدُ لَوْ كَانَ السَّبَاعُ مَصُورِينَ مِثْلَ بَنِي آدَمَ لَمْ كَانَ يُقَدِّرُ الْإِنْسَانُ
يَخْتَنِقُ سَبْعًا بَلْ كَانَ السَّبْعُ يَخْتَنِقُ الْإِنْسَانَ *

❦ *هَذَا مَعْنَاهُ* ❦

أَنَّ مَا يُزَكِّي الْإِنْسَانَ بِشَهَادَةِ أَهْلِ بَيْتِهِ *

LEO ET HOMO.

Leo aliquando invenit hominem in via, coeperuntque velitari inter se sermone de virtute et roboris vehementia. Leo quidam suam laudabat virtutem et robur. At homo vidit in pariete figuram hominis strangulantis leonem, ac risit. Leo vero ei dixit: si leones pictores essent, ut filii hominis, non posset homo strangulare leonem; sed leo strangularet hominem.

Hoc significat,

Non iustificari quemquam testimonio domesticorum suorum.

Notae.

Coeperunt. Verbum جعل hic et linea sequenti servile est, ut verbum كان: et sic passim alibi.

Filii hominis, seu *filii Adami*, id est homines, phrasis est Arabibus etiam valde usitata.

غَزَالٌ وَأَسَدٌ

غَزَالٌ مَرَّةً مِّنْ خَوْفِهِ مِّنَ الصَّيَّادِينَ أَنهَزَمَ إِلَى مَغَارَةٍ فَدَخَلَ إِلَيْهِ
الْأَسَدُ فَافْتَرَسَهُ فَقَالَ فِي نَفْسِهِ الْوَيْلُ لِي أَنَا الشَّقِيُّ لِأَنِّي هَرَبْتُ
مِنَ النَّاسِ وَوَقَعْتُ فِي يَدِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ بَأْسًا *

هَذَا مَعْنَاهُ

مَنْ يَفِرُّ مِّنْ خَوْفِ بَيْسِ يَقَعُ فِي بِلَاءٍ عَظِيمٍ *

CERVUS ET LEO.

Cervus (vel dorcas) aliquando timens sibi a venatoribus fugit in antrum, ingressusque ad eum est leo, ac dilaceravit eum, dixitque secum; vae mihi misero, qui ab hominibus fugi, et incidi in manum eius qui vehementior illis est robore.

Hoc significat ,

Eum , qui fugit prae timore parvo , incidere in infortunium magnum .

Notae .

Secum . Arab. *in anima sua* , id est , *apud se* .

Manum . id est , *potestatem* : ut in aliis linguis .

غَزَالٌ وَتَعَلَبٌ

غَزَالٌ مَرَّةً عَطَشٌ فَجَاءَ إِلَى عَيْنِ مَاءٍ يَشْرَبُ وَكَانَ الْمَاءُ فِي
جُبِّ عَمِيقٍ ثُمَّ إِنَّهُ لَمَّا رَأَى عَلَى الطَّلُوعِ لَمْ يَقْدِرْ فَنَظَرَ التَّعَلَبُ
فَقَالَ لَهُ يَا أَخِي أَسَيْتَ فِي فِعْلِكَ إِذْ لَمْ تَمَيِّزْ طُلُوعَكَ قَبْلَ
نُزُولِكَ *

هَذَا مَعْنَاهُ

الَّذِي يَنْزِلُ إِلَى اسْفَلِ الْبَحْرِ وَلَا يَعْرِفُ يِعُومُ حَتَّى إِلَى فَوْقِ
وَجْهِ الْمَاءِ *

CERVUS ET VULPES .

Cervus aliquando cum sitiret , venit ad fontem aquae , ut biberet : erat autem aqua in puteo profundo , unde cum ille deinde conaretur ascendere , non potuit . Viditque eum vulpes , et dixit ei : o frater mi , fecisti male quod non perenderis ascensum tuum ante descensum tuum .

Hoc significat ,

Hominem , qui descendit in imum maris , neque scit natare , donec super facie eius sit aqua .

Notae .

Fecisti male . Ad verbum , *deliquisti in actione tua* .

* Estque أسيت pro أسات : nam thema est , سوء pro ساء , idem quod in conl. IV, scil. male fecit ; et opponitur أحسن .

Significat hominem . id est , fabula est in hominem : et sic post aliquoties , cum videlicet accusativum non sequitur infinitivus .

﴿ أرانبٌ وتعالبٌ ﴾

النسور مرة وقعت بينهم وبين الأرناب حرباً فمضوا الأرناب إلى التعالب يسومون منهم الخلف والمعاضدة على النسور فقالوا لهم لو لا عرفناكم ونعلم لمن تحاربون لفعلنا ذلك *

﴿ هذا معناه ﴾

أن سبيل الإنسان ألا يحارب لمن هو أشد بأساً منه *

LEPORES ET VULPES.

Ortum aliquando inter aquilas et lepores est bellum : abieruntque lepores ad vulpes , petentes ab iis contrarietatem et resistentiam contra aquilas . At dixerunt eis : nisi nossemus vos , et sciremus quibuscum bellum geritis , utique faceremus illud .

Hoc significat ,

Non decere hominem ut cum eo belligeret , qui plus ipso virtute pollet .

Notae .

* الخلف والمعاضدة : malim legere الخلف : hilfa , ut in foedus coirent opemque ferrent .

﴿ أرنبٌ ولبوة ﴾

أرنب مرة عبر على لبوة فأبدا أنا أنتم في كل سنة أولاداً

كثيرين وانت انما تلدين في كل عمرك واحدا او اثنين فقالت
 له اللبوة صدقت غير ان وان كان واحدا فهو سبعة *
 ❀ هذا معناه ❀

ان ولدا واحدا مباركا خيرا من اولاد كثيرين عاجزين *

LEPUS ET LEAENA.

Lepus quidam aliquando adortus est (vel proprie praeteriit, transiit iuxta vel ad) leaenam, dicens: pario ego singulis annis complures filios (seu foetus); tu autem tota tua aetate solummodo unum aut duos. Dixit ei leaena: credo; sed ille, licet unus sit, septem valet.

Hoc significat,

Quod filius unus probus praestat pluribus ignavis.

Notae.

Septem valet. Arab. est septem. * Potius سبعة legendum, reddendumque, est leaena.

Probus. Proprie benedictus.

❀ امرأة ودجاجة ❀

امرأة كان لها دجاجة تبيض في كل يوم بيضة بيضة فقالت
 الامرأة في نفسها ان انا كترت علفها تبيض بيضتين فلما كترت
 علفها انشقت حوصلتها فماتت *

❀ هذا معناه ❀

ان ناسا كثيرين بسبب ربح كثير يهلكون رأس مالهم *

MULIER ET GALLINA.

Mulieri cuidam erat gallina singulis diebus ovum pariens argenteum. Dixitque mulier secum: si multiplicavero cibum eius, pariet ova bina. Ut autem cibum eius fuit auctus, rupta est ingluvies eius, et mortua est.

Hoc significat,

Multos homines quaestus multi causa perdere caput opum suarum.

Notae.

Caput opum, id est, quod Arabes uno verbo dicunt بضاعة id est, *summa principalis* quae faenori exponitur, *il capitale* nostratibus.

بَعُوضَةٌ وَتَوْرٌ

بَعُوضَةٌ يُعْنَى نَامُوسَةً وَقَفَّتْ عَلَى قَرْنِ تَوْرٍ فَظَنَّتْ أَنَّهَا ثَقُلَتْ عَلَيْهِ فَقَالَتْ لَهُ إِنْ كُنْتُ قَدْ ثَقُلْتُ عَلَيْكَ أَعْلَمْنِي حَتَّى أَطِيرَ عَنْكَ فَقَالَ التَّوْرُ يَا هَذَا مَا شَعَرْتُ لِمَنْ نَزَلْتُ وَلَا أَدْرِي لِمَنْ ضَرَرْتُ *

هَذَا مَعْنَاهُ

مَنْ يُطَلَّبُ أَنْ يَجْعَلَ لَهُ ذِكْرًا وَمَجِيدًا وَهُوَ ضَعِيفٌ حَقِيرٌ *

CULEX ET TAURUS.

Culex, quae et bauda (*arabice*) dicitur, constitit super cornu tauri, ac arbitratus est se oneri ei esse, dixitque ei: si oneri tibi sum, dic id mihi; ut a te avolem. Respondit ei taurus: o tu, non animadverti in quem descenderis, neque scio cui noceas.

Hoc significat,

Hominem, qui quaerit sibi ponere famam et gloriam cum debilis sit et contemptibilis.

﴿ انْسانٌ وَالْمَوْتُ ﴾

انْسانٌ مَرَّةً حَمَلَ جُرْزَةَ حَطْبٍ فَثَقَلَتْ عَلَيْهِ فَلَمَّا اَعْيَا وَضَجِرَ
مِنْ حَمْلِهَا رَمَى بِهَا عَنْ كَتْفِهِ وَدَعَا عَلَى رُوحِهِ بِالْمَوْتِ فَشَخَصَ
لَهُ فَايْلًا هُوَذَا اَنَا لِمَاذَا دَعَوْتَنِي فَقَالَ لَهُ الْاِنْسَانُ دَعَوْتُكَ لِتَرْفَعَ
هَذِهِ جُرْزَةَ الْحَطْبِ عَلَيَّ كَتْفِي *

﴿ هَذَا مَعْنَاهُ ﴾

انَّ الْعَالَمَ بِاسْرِهِ يُحِبُّ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَمَا يَمِلُّ مِنَ الضَّعْفِ
وَالشَّقَاءِ *

HOMO ET MORS.

Homo aliquando ferebat fascem lignorum, qui gravabat eum: cumque lassus factus esset, taedioque afficeretur gestationis eius, abiecit eum ab humero suo, vocavitque ad se mortem; quae se coram eo stitit, dicens: ecce me; cur me vocavisti? Respondit ei homo: vocavi te ut fascem hunc lignorum superimponeres humero meo.

Hoc significat,

Quod universus mundus vitam diligit mundanam, neque lassatur infirmitate, et miseria.

﴿ بَسْتَانِي ﴾

بَسْتَانِي يَوْمًا كَانَ يُنْقَى الْبَقْلُ فَقِيلَ لَهُ لِمَاذَا الْبَقْلُ
الْبَرِي بِهِ الْمُنْظَرُ وَهُوَ غَيْرُ مَخْدُومٍ قَالَ الْبَسْتَانِي تَرْبِيهِ اُمُّهُ
وَهَذَا تَرْبِيهِ امْرَاةٌ اَبِيهِ *

هَذَا مَعْنَاهُ

أَنْ تُرَبِّيَ الْإِمَّ لِلذُّوْلَادِ أَفْضَلَ مِنْ تُرَبِّيِ امْرَأَةِ الْآبِ *

HORTULANUS.

Hortulanus aliquando, cum herbas purgaret (a zizaniis), dictum ei fuit: cur herba silvestris aspectu est speciosa, cum non colatur? Respondit hortulanus: educat eam mater eius; at haec a noverca sua educatur.

Hoc significat,

Praestantiorem esse educationem matris, quam novercae.

Notae.

Noverca. ad verbum, *uxor patris*, phrasi hebraica: nam uno alioqui vocabulo *noverca* Arabibus dicitur رَابَة, sc. *Rabaton*, faem. رَابٌ, quod proprie est *educator*.

أَنْسَانَ وَصَنَمٌ

أَنْسَانَ كَانَ لَهُ صَنَمٌ فِي بَيْتِهِ يَعْْبُدُهُ وَكَانَ يَنْدَسِحُ لَهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ ذُبَيْحَةً فَأَقْنَى جَمِيعَ مَا يَمْلِكُهُ عَلَى ذَلِكَ الصَّنَمِ فَشَخَّصَ لَهُ قَائِلًا لَا تَفِنِ مَالِكَ عَلَى تَمِّ تَلْوَمُنِي لِأَنَّ آخَرَ *

هَذَا مَعْنَاهُ

مَنْ نَقَقَ مَالَهُ فِي الْخَطِيئَةِ تَمَّ يَكْتُمُ أَنْ أَسَأَ أَفْقَرَهُ

HOMO ET IDOLUM.

Erat homini cuidam idolum domi suae, quod colebat, et cui quotidie sacrificabat sacrificium, consumpsitque omne id quod possidebat propter idolum illud: quod se coram eo sistens, dixit: ne consume opes tuas propter me, et me deinde culpa apud Deum alium.

Hoc significat ,

Eum , qui facultates suas erogat in peccato (seu peccatum) , et deinde queritur (causatur) quod Deus ipsum pauperem fecerit .

﴿ انْشَانَ اَسْوَدَ ﴾

انْشَانَ مَرَّةً رَأَى رَجُلًا اَسْوَدَ وَهُوَ وَاقَفَى فِي الْمَاءِ يَسْتَحِمُّ فَقَالَ
لَهُ يَا اَخِي لَا تُعَكِّرِ النَّهْرَ فَاِنَّكَ لَا تَسْتَطِيعُ الْبَيَاضَ وَلَا تَقْدِرُ
عَلَيْهِ اَبَدَ الدَّهْرِ *

﴿ هَذَا مَعْنَاهُ ﴾

﴿ اَنَّ الْمَطْبُوعَ لَا يُغَيِّرُ طَبْعَهُ ﴾ *

HOMO NIGER .

Vidit quidam aliquando hominem nigrum , qui in aqua stabat sese lavans ; dixitque ei : o frater mi , ne turba (inquina) fluvium : non enim potes albescere , nec albiditudo acquirere in aeternum .

Hoc significat ,

Quod a natura quid habens , non mutat naturam suam .

Notae .

Non enim potes . Arabismum hunc latinus sermo non admittit : sic sonat ad verbum ; non potes albescentiam , neque valebis super ea in aeternitatem seculi ; * et potius legendum الابيضاض ، Act. a conj. IX.

﴿ انْشَانَ وُفْرَسَ ﴾

انْشَانَ كَانَ يَرْكَبُ فُرْسًا وَكَانَتْ حَامِلًا وَفِيهَا هُوَ فِي بَعْضِ
الطَّرِيقِ اَنْتَبَحَتْ اَبْنَاهُ فَتَبِعَ امَّهُ غَيْرَ بَعِيدٍ ثُمَّ وَقَفَ وَقَالَ لِصَاحِبِهِ

يَا سَيِّدِي تُرَانِي صَغِيرًا وَلَا اسْتَطِيعَ الْمَشْيُ وَمَضَيْتِ وَتَرَكْتَنِي مَاهِنًا
 فَهَلَكْتُ وَإِنْ أَنْتِ أَخَذْتَنِي مَعَكَ وَرَبَيْتَنِي إِلَى أَنْ أَقْوَى فَكَمَلْتَنِي
 عَلَى ظَهْرِي وَأَوْصَلْتَنِي سَرِيعًا إِلَى حَيْثُ تَشَاءُ *
 هَذَا مَعْنَاهُ

انه يجب ان يشد المعروف لاهله ومستحقه ولا يطرحوه *

HOMO ET EQUULEUS.

Homo quidam vehebatur equa, quae gravida erat: cum-
 que in via quadam esset, peperit filium, (pullum) qui sequen-
 tus est matrem suam non longe: deinde substitit, dixitque
 domino suo: o domine mi, vides me parvum esse, neque
 posse incedere; si itaque abieris et reliqueris me hic, peri-
 bo: at si acceperis me tecum, et educaveris me, donec ro-
 bustus fiam, feram ego te super dorso meo, et perducam
 te celeriter, quocunque voles.

Hoc significat,

Oportere, ut quod aequum ac iustum est iis reddatur
 qui eo sunt digni, illudque non abiiciunt.

Notae.

Equa. Miror hic فرس faeminine usurpari; alioqui رمك
 ramecon proprie equam significat. * فرس est comm. gen. et
 pec. faem. licet pro eo quoque فرسة feresaton dicatur. ومكة
 autem, non رمك, est equa vilioris generis. Ca. in inscrip-
 tione pro hinnulus, quod aliae editiones habent, reposui
 equuleus; quanquam non proprie ipsa vox فرس, sed vox مهر
 muhron, equuleum notet.

Gravida. حامل in faeminino ponitur genere; ita ut عاقر
 sterilis, passim in alkorano.

Via quadam, ut supra spelunca quadam: vel, in par-
 tem aliquam viae; id est; cum aliquousque progressus esset.

Et si abieris. Arabice *abieris* : per ellipsin voculae *si* : quae Turcis est usitatissima.

Res nobilis. معروف *est notus, cognitus, item, iustus, aequus.* Hic rem praestantia celebrem, et omnibus notam significat, quam et nos *nobilem* dicimus. * Quin et hic المعروف fuerit *id quod aequum et iustum est*, τὸ καθήκον; contrarium τῷ المنكر *almunkero* : ita uti etiam Graecis usurpantur τὸ γνώριμον et τὸ ἄγνωμον. يشد *cordi et curae sit verti possit.*

﴿ انْسانٌ وَخَنْزِيرٌ ﴾

انْسانٌ مرَّةً حملٌ على بهيمة كَبِشًا وَعَنْزًا وَخَنْزِيرًا وَتَوَجَّهَ إِلَى
الْمَدِينَةِ لِيَبِيعَ الْجَمِيعَ فَالْكَبِشَ وَالْعَنْزَ فَلَمْ يَكُونُوا يَضْرِبَانِ
عَلَى الْبَهِيمَةِ وَأَمَّا الْخَنْزِيرُ فَانَّهُ كَانَ يُعْرَضُ دَائِمًا وَلَا يَهْدَى فَقَالَ
لَهُ الْإِنْسَانُ يَا أَشْرَ الْوَحُوشِ لِمَذَا الْكَبِشَ وَالنَّيْسَ مَكُوتٌ لَا
يَضْرِبَانِ وَأَنْتَ لَا تَهْدَى وَلَا تَسْتَقِرُّ قَالَ لَهُ الْخَنْزِيرُ كُلُّ وَاحِدٍ
يَعْلَمُ نَفْسَهُ أَنَا أَعْلَمُ أَنَّ الْكَبِشَ لَصُوفٍ وَالْعَنْزَ يُطَلَبُ لِلْبِنَاهَا
وَأَنَا الشَّقِيُّ لَأُصُوفُ لِي وَلَا لِبَنِّ أَنَا عِنْدَ وُصُولِي إِلَى الْمَدِينَةِ
أُرْسَلُ إِلَى الْمَسْلُحِ لَا مَحَالَةَ *

﴿ هَذَا مَعْنَاهُ ﴾

أَنَّ الَّذِينَ يَعْرِفُونَ فِي الْخَطَايَا وَالذَّنُوبِ الَّتِي قَدِمَتْ أَيْدِيهِمْ
يَعْلَمُونَ سُوءَ مَقْتَلِهِمْ مَاذَا تَكُونُ آخِرَتُهُمْ *

HOMO ET PORCUS.

Homo aliquando portabat super iumento agnum, capram, et porcum, abiitque in civitatem, ut ea omnia venderet. Agnus autem et capra non percutiebant iumentum : at

porcus continue repugnabat, neque quiescebat: dixitque ei homo: o pessimum animalium, quare agnus et capra silent, nec percutiunt; tu autem non quiescis, nec tranquillus es? Dixit ei porcus: unusquisque novit se ipsum: ego scio quod agnus ob lanam, capra autem ob lac quaeratur. At ego miser, non est lana mihi, neque lac; cum in urbem venero, mittar procul dubio in carnificinam.

Hoc significat,

Eos, qui noverunt peccata et delicta, quae manus eorum commiserunt, agnoscere pravitatem conversationis suae cum finis eorum instat.

Notae.

Animalium. وحوش proprie significat *feras*. * تهدى : leg. يهدا *iahdao*, Hamz. ult. vel يهدن *iahdeno*, مسلخ est *laniena*, proprie *locus ubi excoriatur quid*, aut *exuitur*.

* سوء متقليهم lege من سوء تقلبهم, et verte; qui noti sunt per delicta et peccata a se commissa, cognoscere ex pravitate conversationis suae, quinam futurus sit finis suus.

سَلْحَفَاةٌ وَأَرْنبٌ

سَلْحَفَاةٌ وَأَرْنبٌ مَرَّةً تَسَابِقًا وَجَعَلَ الْوَحْدَ بَيْنَهُمَا الْجَبَلَ
يَسْتَبِقَانِ إِلَيْهِ أَمَّا الْأَرْنبُ لِأَجْلِ دَلْتِهِ وَخَفْتِهِ وَجَرِيهِ تَوَانَى فِي
الطَّرِيقِ وَأَمَّا السَّلْحَفَاةُ فَلِعَلِّهَا ثَقُلَ طَبِيعَتُهَا لَمْ تَكُنْ
تَسْتَقِرُّ وَلَا تَتَوَانَى فِي الْبَحْرِ فُوصِلَ إِلَى الْجَبَلِ. عِنْدَ مَا اسْتَيْقَطُ
الْأَرْنبُ مِنْ نَوْمِهِ فُوجِدَ السَّلْحَفَاةُ فَدُ سَبَقَتْ فَنَدِمَ حَيْثُ لَا
تَنْفَعُ النَّدَامَةُ *

هَذَا مَعْنَاهُ

انَّ إِذَا كَانَا اثْنَانِ فِي حَرْبٍ فَكَانَ الْوَحْدُ صُعِيقًا وَالْآخَرُ

قَوِيًّا فَالضَّعِيفُ لَمْ يَنْمَ مِنْ خَوْفِهِ عَلَى نَفْسِهِ قَرِيبًا أَنَّ الضَّعِيفُ
ظَفِرَ بِالْقَوِيِّ لِحَسَبِ تَوَانِيهِ وَيَعُودُ يَنْدَمُ حَيْثُ لَا تَنْفَعُهُ النَّدَامَةُ *

TESTUDO ET LEPUS.

Testudo et lepus certarunt aliquando uter alterum ante-
verteret, et posuerunt inter se terminum montem, ad quem
certatim contenderent. Lepus autem ob subtilitatem, (graci-
tatem) levitatem, et velocitatem tardavit in via, et dormi-
vit: sed testudo, quod nosset gravitatem naturae suae, non
quievit, nec tardavit in cursu; venitque ad montem, cum ex-
pergisceretur lepus a somno suo: invenitque testudinem quae
anteverterat eum. Paenituitque eum, ubi non prodesset pae-
nitentia.

Hoc significat,

Quod cum duo sunt in certamine, quorum alter est de-
bilis, alter fortis; debilis vero non dormit, quod timeat sibi:
saepe contingit, ut debilis fortem vincat, propter negligen-
tiam huius, abeatque paenitens, ubi non prosit ei paenitentia.

Notae.

* دلته. A دل, quod et per ضوى exponitur, *gracilis cor-
pore fuit*: at pro illa voce forte ذفته legendum.

* تجربته. تجرية, non جرب, est *experientia*. Ideoq. legen-
dum puto وجريته, vel في جريته, et *cursum*, vel *in cursu suo*.

* *Invenit*. Vel ita trasferendum, *qui comperit testudinem
antevertisse*.

ذَيْبٌ ذَيْبٌ

ذَيْبٌ مَرَّةً أَحْتَطَفَ خَنْوَصًا صَغِيرًا وَفِيمَا هُوَ دَاهِبٌ بِهِ لُقَيْهُ
الْأَسَدُ فَأَخَذَهُ مِنْهُ فَقَالَ الذَّيْبُ فِي نَفْسِهِ أَعْتَجِبُ كَيْفَ شِئْتُ
أَعْتَصِبْتَهُ لَا يَتَّبِعُنِي مَعِيَ *

هَذَا مَعْنَاهُ

أَنَّ مَا يُكْسَبُ مِنَ الظُّلْمِ لَا يُقِيمُ مَعَ صَاحِبِهِ وَإِنْ هُوَ
قَامَ مَعَهُ فَلَا يَنْتَهَى بِهِ

LUPUS.

Lupus aliquando porcellum rapuit parvum , et auferenti illud occurrit leo , qui id ei eripuit : dixitque lupus apud se ; miror ego quomodo res quam rapui non maneat mecum .

Hoc significat ,

Id , quod per nefas acquiritur , non permanere cum domino suo : et , si maneat , illum non beari eo .

Notae .

Auferenti illud . Ad verbum , cum abiret cum eo , vide Gram. p. 122. *يَنْتَهَى* hic est pro *يَنْتَهَى* , hamz. ultima .

العوسج

العوسج قال مرةً للبستاني لو ان لي من بهم بي وينصبني
في وسط البستان ويسقيني ويخدمني لكانوا الملوك يشتهونني
وينظرون زهري وثمري فاخذته ونصبه في وسط البستان في اجود
الارض وكان يسقيه في كل يوم دفعتين ففشى وقوى شوكة
وافرغته واعصانه على جميع الشجر التي حوله فاملت عروقه في
الارض وامتلك البستان منه ومن كثرة شوكة ولم يكن احد ان
يستطيع ان يتقدم اليه *

✠ هَذَا مَعْنَاهُ ✠

مَنْ يُجَاوِرُ إِنْسَانَ سُوءَ فَإِنَّهُ كُلَّمَا أَكْرَمْتَهُ كَثُرَتْ شُرُورُهُ
وَتَمَرَّدَ وَكُلَّمَا أَحْسَنْتَ إِلَيْهِ أَسَاءَ الْفِعْلُ مَعَكَ *

RUBUS.

Rubus dixit aliquando hortulano : si mihi esset quispiam qui curam mei gereret, meque plantaret in medio horti, et irrigaret me, et coleret me; utique reges desiderarent me, et aspicerent (contemplarentur) florem meum, et fructum meum. Unde accepit eum, plantavitque in medio horti, in optimo terrae, irrigavitque eum quotidie bis: ac invaluerunt spinae eius, et germina ac rami eius, supra omnes arbores quae circum ipsum erant, et operuerunt folia eius terram, et impletus est hortus ab eo ac multitudine spinarum eius, neque potuit quisquam accedere ad eum.

Hoc significat,

Eum, qui conversatur cum homine malo: hunc enim quotiescunque honoras, multiplicantur malitiae eius, et rebellis est, et quotiescunque bene facis ei, male facit tibi.

Notae.

* *Rubus*. proprie *rhamnus*. At *rubus* عليق *olleikon* dicitur.

* *germina eius*. vel lege *اغصانه* وافرعته *et propagati sunt rami eius*.

* *operuerunt folia eius terram*: lege *فاملت* *faésolet*, *firmiterque fixae sunt radices eius in terra*.

✠ أسود ✠

أَسْوَدُ فِي يَوْمٍ نَزَعُ ثِيَابَهُ وَأَقْبَلَ يَأْخُذُ التَّلَجَّ وَيَعْرِكُ بِهِ جِسْمَهُ
فَقِيلَ لَهُ مَاذَا تَعْرِكُ جِسْمَكَ بِالتَّلَجِّ فَقَالَ لِعَلِّي أَبْيَضُ فَأَتَى

رَجُلٌ حَكِيمٌ قَالَ لَهُ يَا هَذَا لَا تَتَعَبْ نَفْسَكَ فَقَدْ يُمْكِنُ أَنْ
جَسْمَكَ يُسْوَدَ التَّلَجُّ وَهُوَ لَا يَزِيلُ السُّوَادَ *

✽ هَذَا مَعْنَاهُ ✽

أَنَّ الشَّرِيرَ يَقْدِرُ أَنْ يُفْسِدَ الْخَيْرَ وَأَمَّا لَا يَقْدِرُ أَحَدٌ عَلَى
إِصْلَاحِ الشَّرِيرِ *

NIGER.

Niger die quodam exuit vestes suas, incepitque acci-
pere nivem, eaque corpus suum fricare. Dictum autem ei fuit:
quare fricas corpus tuum nive? Ait ille, fortassis albescam.
Venitque vir quidam sapiens, qui dixit ei: o tu ne afflige te
ipsum: fieri enim potest, ut corpus tuum nigram faciat nivem;
ipsum autem non amittet nigredinem.

Hoc significat,

Quod malus potest corrumpere bonum: sed nemo potest
emendare malum.

Notae.

O tu. Ad verbum, o hic. Graeci, ὦ τῆρος.

✽ خَنْفَسَةٌ وَنَحْلَةٌ ✽

خَنْفَسَةٌ مَرَّةٌ قَالَتْ لِنَحْلَةٍ الْعَسَلُ لَوْ أَخَذْتَنِي مَعَكَ لَعَمِلْتُ
عَسَلًا مِثْلَكَ وَأَكْثَرَ فَأَجَابَتْهَا النَّحْلَةُ إِلَى ذَلِكَ. فَلَمَّا لَمْ يَقْدِرْ
عَلَى مِثْلِ ذَلِكَ صُرِبَتْهَا النَّحْلَةُ بِحِمَالِهَا فِيمَا هِيَ تَمُوتُ قَالَتْ فِي
نَفْسِهَا لَقَدْ اسْتَوْجَبْتُ مَا نَالَنِي مِنَ السُّوَاءِ وَلَا يُمْكِنُ لِي عَمَلُ
الزَّهْرِ لِمَاذَا أَلْتَمِسُ عَمَلَ الْعَسَلِ *

هَذَا مَعْنَاهُ * * *

أَنْ نَاسًا كَثِيرًا يَحْطُونَ أَنْفُسَهُمْ بِأَشْيَاءَ كَثِيرَةٍ وَيَدْعُونَ
 أَنَّهُمْ بِهَا خَبِيرُونَ فَعِنْدَ مَا كَشَفُوا عَلَيْهَا قَوْلَهُمْ كَذِبٌ فَيُكَافُونَ
 عَلَى قَدْرِ فَعْلِهِمْ * *

ARANEA ET APES.

Aranæ aliquando dixit apî melliferæ: si me tecum sumeres, facerem ego mel sicut tu, et plus eo. Ascultavit ei apes. Cum autem non posset simile quid facere, feriit eam apes aculeo suo: unde mortua est; dicens apud se: digna certe ego sum malo hoc, quod mihi evenit, cum non possum facere picem, cur volui mel facere?

Hoc significat,

Homines multos immiscere se rebus multis, quarum se existimant esse peritos, cumque eas aggrediuntur, sermo eorum est mendax, et accipiunt præmia digna opere suo.

Notæ.

* خنفة. Vox Arabibus non cognita, quod sciam. Itaque vel خزنقة seu خزنقا *chazarnakon* legendum est; vel خنفسة *chonfasaton*; at quod non *arana* est, verum *scarabæus*.

* *Ausculavit ei apes*, id est, *annuit hoc illi apes*.

* *Aculeo suo*. Arabicum sonat, *impetu suo*, quare potius legendum fuerit بكمته *bihomatihi*, a *حمو*: quod *virus scorpionis*, etc. atque *aculeum* notat: nempe a *fervere*, qui pungendo infligi videtur.

* *كشفوا*. Potius in pass. *cusiifou* efferendum, *cum manifesti sunt res eas efficiendo*: nisi quis priori servata lectione, in accus. ponat قولهم *kaulahum*, reddatque, *cum iis rebus conficiendis manifestant* seu *cognoscendum præbent sermonem suum*: atque etiam كذب, in pass. coni. II. *cuddiba* rectius efferatur, *mendacii coarguitur*. potest et pro *كشفوا*

legi كلفوا *cullifou* vel تكلفوا, id est, *cum adiguntur ad eas res efficiendas*.

صَبِيٌّ

صَبِيٌّ مَرَّةً رَأَى نَفْسَهُ فِي نَهْرٍ مَاءٍ وَلَمْ يَكُنْ يَعْرِفُ يَسْبَحُ
فَاشْرَفَ عَلَى الْغَرَقِ فَاسْتَعَانَ بِرَجُلٍ عَابِرٍ فِي الطَّرِيقِ فَأَقْبَلَ إِلَيْهِ
وَجَعَلَ يَلُومُهُ عَلَى نَزْوَلِهِ إِلَى النَّهْرِ فَقَالَ لَهُ الصَّبِيُّ يَا هَذَا خَلَصَنِي
أَوَّلًا مِنَ الْمَوْتِ وَبَعْدَ ذَلِكَ لَوْ مَنَى *

هَذَا مَعْنَاهُ

أَنَّ إِذَا وَقَعَ صَدِيقُكَ فِي شِدَّةِ نَجْوَةٍ وَخَلَصَهُ وَفِيمَا بَعْدَ لَوْ مَنَى
فَيَكُونُ أَحْسَنَ جَمِيلٍ *

P U E R .

Puer aliquando coniecit se in fluvium aquae, neque natate sciebat, parumque aberat quin suffocaretur, et opem imploravit viri cuiusdam in via transeuntis: qui accedens ad eum, coepit eum obiurgare, quod in fluvium descendisset. Dixitque ei puer: o tu, libera me primum a morte, et deinde reprehende me.

Hoc significat,

Quod, cum amicus tuus incidit in calamitatem aliquam, liberare eum primum debes et salvare, deinde vero reprehendere: eritque longe melior.

Notac.

Liberare debes, etc. Ad verbum, *libera eum etc.*

Longe melior. Arabice *optimus honesti*, seu *decori*; vel neutraliter, *optimum decori*; id est, *longe convenientius*.

صَبِيٌّ وَعَقْرَبٌ *
 صَبِيٌّ فِي مَرَّةٍ كَانَ يُصِيدُ الْجَرَادَ فَنَظَرَ عَقْرَبًا فَظَنَّ أَنَّهَا
 جَرَادَةٌ كَبِيرَةٌ فَمَدَّ يَدَهُ لِيَأْخُذَهَا ثُمَّ تَبَعَدَ عَنْهَا فَقَالَتْ لَهُ لَوْ
 أَنَّكَ قَبَضْتَنِي فِي يَدِكَ فَخَلَيْتَ عَن صَيْدِ الْجَرَادِ *
 هَذَا مَعْنَاهُ *

أَنَّ سَبِيلَ الْإِنْسَانِ أَنْ يَمِيزَ الْخَيْرَ مِنَ الشَّرِّ وَيُدَبِّرَ لِكُلِّ
 شَيْءٍ تَدْبِيرًا عَلَى حِدَةٍ *

PUER ET SCORPIO.

Puer aliquando venabatur locustas : viditque scorpionem , quem putavit locustam esse magnam : extenditque manum suam , ut eum caperet ; at deinde recessit ab eo : qui dixit illi : si prehendisses me manu tua , abstinuisses a venatione locustarum .

Hoc significat ,

Quod oportet hominem distinguere bonum a malo , et rem omnem tractare convenienter naturae suae .

Notae .

* *Abstinuisses* , etc. Vertendum potius , *equidem desiisses venari locustas* .

Convenienter naturae suae . Ad verbum , *secundum terminum* , *normam* aut *definitionem suam* , * aut pro حِدَةٍ non alium fuerit legere حِدَةٍ *hidatin* , a وَحِدٍ , id est *seorsim* , *separatim* , vel *singulari quodam modo* .

حَمَامَةٌ *

حَمَامَةٌ مَرَّةً عَطَشَتْ فَأَقْبَلَتْ تَحْوِمَ عَلَى حَايِطٍ فِي طَلَبِ الْمَاءِ
 فَنَظَرَتْ عَلَى حَايِطٍ صَحْفَةٍ مَمْلُوءَةٍ مَاءً فَطَارَتْ بِسُرْعَةٍ وَضَرَبَتْ نَفْسَهَا

إِلَى تِلْكَ الصُّورَةِ فَانْشَقَّتْ حَوْصَلَتُهَا فَقَالَتْ الْوَيْلَ لِي أَنَا الشَّقِيَّةُ
لَأَنِّي أُسْرِعْتُ فِي طَلَبِ الْمَاءِ وَأَهْلَكْتُ رُوحِي *

﴿ هَذَا مَعْنَاهُ ﴾

أَنَّ التَّبَدُّدَ وَالتَّنَوُّنِي عَلَى الْأَشْيَاءِ أَخِيرٌ مِنَ الْمُبَادَرَةِ
وَالْمَسَارَعَةِ إِلَيْهَا *

COLUMBA.

Columba aliquando sitiens, coepit vagari (circumvolitare) circa parietem, quaerens aquam, viditque in pariete scutellam aqua plenam, et volavit celeriter allisitque se ad illam picturam, (formam, rem extantem) ita ut ingluvies eius rumpetur. Dixitque; vae mihi miserae, quae festinavi in aquae petitione, et me ipsam perdi.

Hoc significat,

Quod tarditas et mora in rebus praestat festinationi et celeritati.

﴿ قَطُّ ﴾

قَطُّ مَرَّةً دَخَلَ إِلَى دُكَّانٍ حَدَادٍ فَصَابَ الْمِبْرَدَ الْمَرْمِيَّ فَأَقْبَلَ
يَلْكَمُهُ بِلِسَانِهِ وَلِسَانَهُ يُسِيلُ مِنْهُ الدَّمُ وَهُوَ يَبْلَعُهُ وَيُظَنُّ أَنَّهُ
مِنَ الْمِبْرَدِ إِلَى أَنْ فَنِيَ لِسَانُهُ وَمَاتَ *

﴿ هَذَا مَعْنَاهُ ﴾

مَنْ يَنْفِقُ مَالَهُ بِغَيْرِ الْوَاجِبِ ثُمَّ لَمْ يَحْسَنْ حَتَّى يُفْلِسَ
وَهُوَ لَا يَعْلَمُ وَأَيْضًا الْخَطِيئَةُ حُلُوءٌ وَصَادِحِيهَا يَتَلَدُّ فِيهَا وَهُوَ لَا
يَعْلَمُ أَنَّهَا نَقْصٌ فِي عُمُرِهِ وَذَلِكَ مِنْ جُمْلَةِ الْجَهْلِ الْأَكْبَرِ *

FELIS.

Felis aliquando ingressa est officinam fabri ferrarii, invenitque limam projectam, eamque coepit lingere lingua sua; ita ut a lingua eius manaret sanguis, quem ipsa deglutiens putavit a lima esse; donec lingua eius deficeret, et ipsa extingueretur.

Hoc significat,

Eum, qui erogat facultates suas sine necessitate, neque sese emendat, donec exhaustus sit, neque id animadvertit. Est autem peccatum hoc dulce, et auctor eius delectatur eo, ignorans ipsum detrahare vitae suae, quae certe stultitia maxima est.

Notae.

Exhaustus. فلس est non habere pecuniam, non Arabibus tantum; sed et Belgis; nam et hi dicunt *blus zijn*, * in coniug. quarta tantum, افلس, ea usurpatur significatione.

Stultitia maxima. Ad verbum, e summa maximae stultitiae (pro summa reputandum est stultitia.)

* حَدَادٌ وَكَلْبٌ *

حَدَادٌ كَانَ لَهُ كَلْبٌ وَكَانَ لَا يَزَالُ نَائِمًا مَا دَامَ الْحَدَادُ
يَعْمَلُ شَعْلًا فَإِذَا رَفَعَ الْعَمَلَ وَجَلَسَ هُوَ وَأَصْحَابُهُ لِيَأْكُلُوا
خُبْزًا اسْتَبَقَطَ الْكَلْبُ فَقَالَ الْحَدَادُ يَا كَلْبُ السَّوَاءُ لَأَيِّ سَبَبٍ
صَوْتُ الْمَرْزَبَاتِ الَّذِي يَزْعَرُ الْأَرْضَ لَا يُبْقِظُكَ وَصَوْتُ الْمَضْغِ
الْكَحْفِيِّ إِذَا أَنْتَ سَمِعْتَهُ فَاسْتَبَقَطْتَ *

* هَذَا مَعْنَاهُ *

أَنَّ الْإِنْسَانَ إِذَا سَمِعَ الصَّلَاةَ وَالْوَعْدَ يَنَامُ وَمَنْ يَسْمَعُ الطَّبْلَ

وَالزَّمْرُ وَالغِنَاءُ يُجْرَى خَلْفَهُ فَذَلِكَ مِنْ جَمَلَةِ الْجَهْلِ الْاَكْبَرِ .
وَاَيْضًا مَنْ يَسْمَعُ مَا لَا يُصْلِحُ بِهِ شَأْنَهُ وَيَتَعَاوَلُ عَمَّا فِيهِ مَنفَعَةٌ *

FABER ET CANIS.

Fabro cuidam erat canis, qui non desinebat dormire quamdiu faber laborabat, cumque opus intermitteret et sederet ipse cum sociis suis, ut cibum sumerent, evigilabat canis. Unde dixit ei faber: o pessime canis, quam ob causam sonitus malleorum, qui terram concutit, non excitat te? sonum autem masticationis obscurum ecce audivisti et evigilasti.

Hoc significat,

Dormire hominem, cum audit precationem et institutionem; post eum autem currere, qui tympanum, cantum, et vanitatem profert: quae certe stultitia maxima est. Item eum, qui auscultat id quo non corrigitur indoles (status, conditio) eius; negligit vero id quod utile est.

Notae.

Profert يسمع est *audiri facit*. * *زمر* cum *cantum omnem*, tum *proprie fistulae tibiaeque* denotat.

* *وعد* *institutionem*. Verbum notat *praedicere boni quid*, etiam *mali*; *promittere*, et quoque *minari*. Itaque hic *exhortationem*, vel *concionem sacram* significet, quae proprie *وعظ* dicitur; quin ita potius hic legendum fuerit.

Item. *Supple*, significat haec fabula.

كَلْبٌ وَتَعْلَبٌ *

كَالْبُ مَرَّةً اَصَابُوا جِلْدًا سَبْعَ فَاَقْبَلُوا عَلَيْهِ فَيَنْهَشُوهُ فَنَظَرَهُمْ
التَّعْلَبُ فَقَالَ لَهُمْ اَمَا لَوْ اَنْتَ كَانَ حَيًّا لَرَايْتُمْ مَخَالِيْبَهُ كَأَحَدٍ
مِنْ اَنْيَابِكُمْ وَاَطْوَلَ *

هَذَا مَعْنَاهُ *
 الَّذِينَ يُشْتَمُونَ بِقَوْمٍ قَدْ مَاتُوا وَلَا يَقْدِرُونَ الْجَوَابَ عَلَى
 أَنْفُسِهِمْ *

CANES ET VULPES.

Canes aliquando invenerunt pellem leonis, eamque arrodere coeperunt, quod videns vulpes, dixit eis: at si ille vivus esset, videretis ungulas eius, sicuti unum ex dentibus vestris, et longiores.

Hoc significat,

Eos, qui detrahunt ei qui iam vita excessit, et non potest se defendere.

كَلْبٌ وَارْتَبٌ *
 كَلْبٌ مَرَّةً طَرَدَ ارْتَبًا فَلَمَّا ادْرَكَهُ قَبِضَ عَلَيْهِ وَأَقْبَلَ يَعْضُهُ
 بِأَنْيَابِهِ فَاذَا الدَّمُ قَدْ جَرَى لِحْسَهُ بِلِسَانِهِ فَقَالَ الْارْتَبُ أَرَأَيْكَ
 تَعْضُنِي كَأَنِّي عَدُوُّكَ ثُمَّ تَبُوسُنِي كَأَنَّكَ صَدِيقِي *

هَذَا مَعْنَاهُ *

مَنْ يَكُونُ فِي قَلْبِهِ عِشٌّ وَدَغْلٌ وَيُظَهِّرُ أَشْفَاقًا وَمُحَبَّةً *

CANIS ET LEPUS.

Canis aliquando insequutus est leporem, quem ut est assequutus,prehendit eum, et mordere coepit dentibus suis; cumque sanguis emanaret, lambit eum lingua sua: dixitque lepus; video te mordentem me, ac si ego hostis tuus essem; deinde oscularis me, ac si tu amicus meus esses.

Hoc significat ,

Eum , in cuius corde est dolus et fraus , ostenditque benevolentiam et amorem .

الْبَطْنُ وَالرِّجَالُ

الْبَطْنُ وَالرِّجَالُ تَخَاصَمُوا فِيمَا بَيْنَهُمْ أَيُّهُمُ يَحْمِلُ الْجِسْمَ
قَالَتِ الرَّجَالُ نَحْنُ بِقُوَّتِنَا نَحْمِلُ الْجِسْمَ قَالَ الْبَطْنُ إِن
أَنَا لَمْ أَغْدِ مِنْ الطَّعَامِ شَيْئاً فَكَيْفَ كُنْتُمْ تَسْتَطِيعَانِ الْمَشْيَ فُضِّلَ
نَحْمِلُكُمْ شَيْئاً *

هَذَا مَعْنَاهُ

مَنْ يَتَوَلَّى أَمْرًا فَإِنْ لَمْ يَعْضُدْهُ الَّذِي هُوَ أَرْفَعُ مِنْهُ وَأَشَدُّ مِنْهُ
فَمَا لَهُ قُدْرَةٌ عَلَى خِدْمَتِهِ وَلَا مَنَفَعَةٌ لِرُوحِهِ *

VENTER ET PEDES.

Venter et pedes contenderunt inter se quis ferret corpus.
Dixerunt pedes : nos robore nostro ferimus corpus . At venter
ait : si nihil ego cibo alerem ; non possetis vos ire , nedum
ferre quidquam .

Hoc significat ,

Eum , qui negotium aliquod suscipit , nisi adiuvetur ab
eo , qui ipso maior et potentior est , non posse perficere (obi-
re) ministerium suum , et frustra esse .

Notae .

Contenderunt inter se . Arabice , *contenderunt de eo quod
inter se erat* : phrasi usitata et eleganti .

* *أغذ* alerem . Legendum forte *أعد* o,iddo , *si ego non
praeparem cibi quicquam* .

Frustra esse. Ad verbum, non esse utilitatem spiritui (seu animae) eius.

﴿ النَّمُوسُ وَالِدَجَاجُ ﴾

بَلَغَ النَّمُوسُ أَنَّ الدَّجَاجَ قَدْ مَرَضُوا فَلَبَسُوا جُلُودَ الطَّائِيسِ
وَأَتَوْا نَزْوَرَهُمْ فَقَالُوا لَهُمْ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الدَّجَاجُ كَيْفَ
أَنْتُمْ وَكَيْفَ أَحْوَالُكُمْ فَأَجَابُوا مَا نَكُنُّ إِلَّا بِمَخِيرِ يَوْمٍ لَا
نَرَى وُجُوهَكُمْ *

﴿ هَذَا مَعْنَاهُ ﴾

مَنْ يَظْهَرُ الْمَكْبَهَةَ رِيَاءً وَفِي قَلْبِهِ الدَّغْلُ *

FURONES ET GALLINAE.

Intellexerunt furones aegrotare gallinas; indutaque pelle pavonis venerunt eas visitatum; dixeruntque iis: pax vobis sit o gallinae: quomodo valetis? Responderunt; bene nobis est, cum non videmus facies vestras.

Hoc significat,

Eum, qui per hypocrisin ostendit amorem, in corde autem suo (gerit) dolum et odium.

Notae.

Furones. نموس plurale est, a singulari نمس (nimson.) quod significat animal quoddam gallinis inimicum, in oriente frequens, auctori glossarii raphelengiani furo, quod mihi nomen visum fuit retinere. *Musta Ben Achmed* in lexico suo ait et دلق arabice vocari, et turcice سگسار; capiteque et ore canino esse, crine caprino, oculis fulvis, corpore caeruleo, (mustelino) etc. * نمس proprie *mustela* est vulgaris, quae alias metonymice ابن عرس *ibin irsin* dicitur.

*Quomodo valetis. Ad verbum, quomodo vos et status vestri.
Bene nobis est. Arabice, nos in bono sumus.*

الشمس والريح

الشمس والريح تخاصما فيما بينهما من منهما يقدر أن
يجرد الإنسان الثياب فاشتد الريح بالهبوب وعصفة جدا فكان
الإنسان اذا اشتدت هبوب الريح ضم ثيابه اليه والتف بها من
كل جانب وارتفع النهار واشتد الحر فخلع الإنسان ثيابه
وحملها على كتفه من شدة الحر *

هذا معناه

من كان معه الاتضاع وحسن الخلق ينال من صاحب

ما يريد *

SOL ET VENTUS.

Sol et ventus contenderunt inter se, uter eorum posset efficerere ut homo exueret vestes suas. Intenditque se vehementer ventus impetu et tempestate. Homo autem, cum intendetur vis venti, collegit ad se vestes suas, involvitque se iis ab omni latere. Cumque ortus esset dies, et intenderetur calor, exiit homo vestes suas, tulitque eas super humero suo prae vehementia caloris.

Hoc significat,

Eum, quicum est humilitas et naturae bonitas, consequi a socio suo quod vult.

Notae.

بالهبوب. Lege بالهبوب *Bilhuboubi*, uti et linea sequenti, *flatu, flando*: nam الهبوب est *formidulosus Act. et Pass.*

* عصفه . Lege عصفه *affli* , *vehementi spiratione sua* , vel عاصفة *asifatin* , *procella quadam ac tempestate* .

دِيكَانُ

دِيكَانُ يُقَاتِلُنِ فِي قَارُورَةٍ فَعَلَبَ الْوَاحِدَ وَالْآخَرَ مُضَى مِنْ
وَقْتِهِ فِي بَعْضِ الْأَمَاكِنِ فَأَمَّا الدَّيْبُكَ الَّذِي غَلَبَ صَعَدَ فَوْقَ سَطْحِ
عَالٍ وَجَعَلَ يَسْفُقُ بِجَنَاحَيْهِ وَيَصِيحُ وَيَفْتَحِرُ فَنظَرَةٌ يَعْطُ الْبَحَّارِحَ
فَانْقَضَ عَلَيْهِ وَاخْتَطَفَهُ لَوَقْتِهِ *

هَذَا مَعْنَاهُ

أَنَّ لَا يُجِبُّ الْإِنْسَانَ أَنْ يَفْتَحِرَ بِقُوَّتِهِ *

DUO GALLI.

Duobus gallis in vase pugnantibus alter vicit ; et alter illico in locum quendam secessit : at gallus , qui vicit , ascendit supra tectum altum , coepitque complodere alias suas , et clamare ac gloriari ; viditque eum vultur , qui celerrime in eum irruit , eumque statim rapuit .

Hoc significat ,

Quod non oportet hominem gloriari virtute sua et roboris vehementia .

Notae .

* قَارُورَةٌ . Tantum *ampullam vitream* , aut *oculi pupillam* designat , quae hic locum non habent . Neque enim *in* vel *sub ampulla* pugnare possint gallinacei duo . Itaque reddendum potius foret , *ob ampullam* , scil. *pabulum ea contentum* , vel legendum *قَهْقُورُ kakhkourin* , quod *longiorem ex lapidibus structuram* notat , quam *parare pueri solent* : ita uti tradit ea . forte an *sepimento similem* , *intra quod tale certamen fiebat* .

Vultur. Hoc certe animal puto significari duabus vocibus الجوارح يعيظ, quanquam de scriptura nonnihil dubito, forte legendum من يعيد *eminus*: ut solum جوارح sit animalis nomen. * Cum vox الجوارح proprie quidem signet *vulnificas*, id est, *rapaces aves*, utique يعيظ الجوارح, quasi *clamosus accipiter*, (nam ꝑ initio nonnunquam servit) non inconvenienti metonymia *vulturem* denotarit, alias una voce حداء *hidaon* appellatum; quod vix alia eius generis avis voce magis strepera sit. Festo *iugere vultur*, aliis *lippire* dicitur; unde forsitan recentioribus Graecis ipse λάρη vocatur.

ذِيَابٌ

ذِيَابٌ أَصَابُوا جُلُودَ بَقَرٍ فِي جُورَةِ مَاءٍ تَسِيلٍ وَلَيْسَ عِنْدَهُمْ
أَحَدٌ فَاتَّفَقُوا عَلَى أَكْلِهِمْ جَمِيعٌ وَتَوَامَرُوا أَنَّهُمْ يَشْرِبُونَ الْمَاءَ
كُلَّهُ حَتَّى يَصِلُوا لِلْجُلُودِ وَيَأْكُلُوهُمْ فَمِنْ كَثْرَةِ مَا شَرِبُوا
انْفَلَقُوا أَكْلَهُمْ وَمَاتُوا وَلَمْ يَصِلُوا إِلَى الْجُلُودِ *

هَذَا مَعْنَاهُ

مَنْ هُوَ قَلِيلُ الرَّأْيِ يَعْمَلُ مَا لَا يَحْسِبُ عَمَلَهُ *

LUPI.

Lupi invenerunt pelles boum in fovea aquae fluentis, nec quisquam iis aderat, et unanimiter statuerunt eas edere, decreveruntque omnem aquam ebibere, ut attingerent pelles, easque devorarent. Prae multitudine autem eius quod biberunt (hausti potus), crepuit venter eorum, et mortui sunt, neque pervenerunt ad pelles.

Hoc significat,

Eum, qui consilio non valet, facere id quod fieri non oportet.

Notae.

Crepuit venter eorum. Arabice, *rupti sunt stomachum*, seu, *quoad stomachum*: puto enim *اكل stomachum* significare hoc loco. * Verum id ab usu abhorret: quare vix dubito quin *ل* redundet, legendumque sit *كلهم*, *crepuerunt omnes*.

﴿ أَلْوَزٌ وَالْخَطَّافُ ﴾

أَلْوَزٌ وَالْخَطَّافُ اسْتَرْكَبَا فِي الْمَعِيشَةِ فَكَانَ مَرَعَى الْجَمِيعِ فِي مَكَانٍ وَاحِدٍ وَرَأَى تَوَهُمَ الصَّيَّادِينَ فَأَمَّا الْخَطَّافُ فَلَدَجَلَ خَفْتَهُ طَارَ وَسَلِمَ وَأَمَّا أَلْوَزٌ فَادْرَكَهُ الصَّيَّادُونَ فَذُبِحُوا *

﴿ هَذَا مَعْنَاهُ ﴾

مَنْ يُعَاشِرُ مَنْ لَا يُشَاكِلُهُ وَلَيْسَ هُوَ أَبْنُ جِنْسِهِ *

ANSER ET HIRUNDO.

Anser et hirundo societatem inierunt vitae, erantque pascua utriusque in loco uno. Visis autem aliquando insidiis venatorum, hirundo propter levitatem suam avolavit, et evasit: at anserem ceperunt venatores, et occiderunt.

Hoc significat,

Eum, qui amicitiam inicit cum eo cum quo non convenit, nec qui eiusdem est generis.

Notae.

Utriusque. Proprie, *universitatis* seu *omnium*: frequenter enim vox etiam de duobus usurpatur.

Eiusdem generis. Arabice, *qui non est filius generis eius*.

Finis Fabularum.

﴿ شِدْرَةُ الْعَدْبِ مِنْ كَلَامِ الْعَرَبِ ﴾

SELECTAE QUAEDAM ARABUM SENTENTIAE.

1. بِالْعَمَلِ يُصَلُّ الثَّوَابُ لَا بِالْكَسَلِ *

Opere acquiritur praemium, non segnitie.

2. حُبُّ الدُّنْيَا يُقْسِدُ الْعَقْلَ وَيُصِمُّ الْقَلْبَ عَنْ سَمَاعِ الْحِكْمَةِ *

Amor mundi ingenium corrumpit, et cor reddit surdum, ne audiat sapientiam.

3. الْكَسَلُ وَكَثْرَةُ النَّوْمِ يَبْعِدَانِ مِنَ اللَّهِ وَيُورِثَانِ الْفَقْرَ *

Pigritia et multitudo somni abducunt a Deo et adducunt paupertatem.

4. قَلَّةُ الْأَكْلِ يَمْنَعُ كَثِيرًا مِنْ أَعْدَالِ الْجِسْمِ *

Parum comedere corporis morbos arcet multos.

5. قَلْبُ الْأَحْمَقِ فِي فِيهِ وَلِسَانُ الْعَاقِلِ فِي قَلْبِهِ *

Cor stulti in eius ore, et lingua sapientis in corde eius est.

6. كُنْ قَنِعًا تَكُنْ غَنِيًّا كُنْ مَتَوَكِّدًا تَكُنْ قَوِيًّا

Esto contentus, eris dives; esto confidens, potens eris.

7. لَيْسَ مِنْ عَادَةِ الْكِرَامِ تَأْخِيرُ الْأَنْعَامِ لَيْسَ مِنْ عَادَةِ الْأَشْرَافِ

تَعْجِيلُ الْإِنْتِقَامِ *

Differre beneficia non est generosi hominis; neque hominis eminentis est accelerare vindictam.

8. لَا تَسْتَصْغِرْ عَدُوًّا وَإِنْ ضَعُفَ *

Inimicum ne parvi aestimes, licet sit debilis.

9. مَنْ رَضِيَ عَنْ نَفْسِهِ كَثُرَ السَّخَطُ عَلَيْهِ *
 * نفسه

Qui sibi placet, multos habet, qui indignantur ipsum.

10. الصَّدِيقُ الصَّدُوقُ مَنْ نَصَحَكَ فِي غَيْبِكَ وَأَثَرَكَ عَلَى

نفسه

Amicus sincerus est qui te de vitis tuis admonet, et te sibi praefert ipsi.

11. أَيْبَاكَ وَحُبِّ الدُّنْيَا فَانْهَارَ رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ وَمَعْدَنُ كُلِّ

بليية

Cave tibi ab amore mundi, est enim peccati omnis fons, et cuiuslibet acrumnae fodina,

12. أَحْسَدُ دَاءٍ عَيْمَاءٌ لَا يَزُولُ إِلَّا بِهَلْكَ الحَيَاةِ أَوْ مَوْتِ

المختسود

Invidia est morbus incurabilis; non cessat nisi cum exitio invidi, aut morte eius, cui invidetur.

13. الأملُ كالمسرابٍ يُغَرُّ مَنْ رآه وَيُخْلِفُ مَنْ رَجَاهُ

Spes est instar vaporis meridiani camporum, qui decipit intuentem, et fallit sperantem.

14. ثَلَاثَةٌ يَمْتَحِنُ بِهِنَّ عَقْلُ الرِّجَالِ. المَالُ وَالْوَلَايَةُ وَالصِّبْيَةُ *

Tria sunt, quibus virorum ingenium tentatur, divitiae, imperium et fortuna adversa.

51. جَالِسِ أَهْلَ العِلْمِ وَالْحِكْمَةِ وَأَكْثَرَ مَنَافِعَتِهِمْ فَإِنَّكَ إِن

كُنْتَ جَاهِلًا عُلِّمُوكَ وَإِنْ كُنْتَ عَالِمًا أَزِدَّتْ عِلْمًا *

Asside doctis et sapientibus, eorumque colloquia frequen-

tato; etenim si fueris insipiens, te docebunt; et si fueris doctus, augeberis scientia.

16. خَمْسٌ يَسْتَقْبِحُ فِي خَمْسٍ كَثْرَةُ الْفُجُورِ فِي الْعُلَمَاءِ
وَالْحِرْصُ فِي الْحُكَمَاءِ وَالْبَخْلُ فِي الْأَعْيَاءِ وَالْقُبْحُ فِي النِّسَاءِ وَفِي
الْمَشَاجِجِ الزِّنَاءُ *

Quinque improbantur in quinque; multitudo improbitatis in doctis; cupiditas in sapientibus; avaritia in divitibus; deformitas in mulieribus; et scortatio in senibus.

17. ذُو الشَّرْفِ لَا تُبْطِرُهُ مَنزِلَةٌ نَالَهَا وَإِنْ عَظُمَتْ كَمَا لَجَبَلِ الَّذِي
لَا تَزْعُزِعُهُ الرِّيحُ وَالَّذِي تَبْطِرُهُ أَدْنَى مَنزِلَةٍ كَالْكَلَاءِ الَّذِي
يُحْرِكُهُ مَرُّ النَّسِيمِ *

Nobilem non facit insolentem dignitatis gradus, quem obtinet, etiamsi sit altus ad instar montis, quem venti non concutiunt; vilem vero inferior gradus dignitatis insolentem facit, ad instar graminis, quam movet aura praeteriens.

18. زِدْ فِي أَصْطِنَاعِ الْمَعْرُوفِ وَأَكْثِرْ مِنْ إِشْدَاءِ الْأَحْسَانِ فَإِنَّهُ
أَيُّقِنُ ذُخْرًا وَأَجْمَلُ ذُكْرًا *

Abundans esto in praestandis beneficiis, et multiplica largissime beneficentiam; est enim thesaurus certissimus, et recordatio iucundissima.

19. سَلِّ عَنِ الرَّفِيقِ قَبْلَ الطَّرِيقِ سَلِّ عَنِ الْجَارِ قَبْلَ الدَّارِ *

Interroga de socio, priusquam viam (cum eo) ingrediaris, et de vicino, priusquam domum conducas.

20. شَرُّ النِّوَالِ مَا تَقْدَمُهُ الْمَطْلُ وَتُعَقِّبُهُ الْمُنْ *

21. Pessimum donum, quod praecedit procrastinatio, et sequitur exprobratio.

21. شَرُّ النَّاسِ مَنْ يُعِينُ عَلَى الْمَظْلُومِ وَيَنْصُرُ الظَّالِمَ *

Pessimus hominum, qui auxilium praestat contra oppressum, et iuvat opprimentem.

22. شَيْئَانِ لَا يَعْرِفُ فَضْلَهُمَا إِلَّا مَنْ فَقَدَهُمَا. الشَّبَابُ وَالْعَافِيَةُ *

Duae sunt res, quarum praestantia non cognoscitur, nisi quum desiderantur, iuventus et sanitas.

23. صُنْ إِيمَانَكَ مِنَ الشَّكِّ فَإِنَّ الشَّكَّ يَفْسِدُ الْإِيمَانَ
كَمَا يَفْسِدُ الْمَلْحَ الْعَسَلُ *

Custodi fidem tuam a dubitatione; nam dubitatio corrumpit fidem, sicuti sal corrumpit mel.

24. طُوبَى لِمَنْ كَظَمَ غَيْظَهُ وَلَمْ يُطْلِقْهُ وَعَصَى أَمْرَهُ نَفْسَهُ
وَلَمْ تَهْلِكْهُ *

Beatus ille, qui iram suam reprimat, neque habenas ei committit, et qui imperio appetitus sui se opponit, nec ab ea perditur.

25. لَا تَحْمِلْ عَلَى يَوْمِكَ هَمَّ سَنَتِكَ كَفَأَكَ كُلَّ يَوْمٍ مَا قُدِرَ
لَكَ فِيهِ فَإِنْ تَكُنَ السَّنَةُ مِنْ عَمْرِكَ فَإِنَّ اللَّهَ سَبَّحَانَهُ سَيَاتِيكَ
فِي كُلِّ غَدٍ جَدِيدٍ بِمَا قَسَمُ لَكَ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ مِنْ عَمْرِكَ فَمَا
هَمُّكَ بِمَا لَيْسَ لَكَ *

Ne imponas diei tuo sollicitudinem anni totius; quolibet die sufficiat tibi, quod in eo tibi decretum est; si enim an-

nus ille sit ex vita tua (i. e. si totum illum annum sis vi-
cturus), utique Deus O. M. quolibet crastino die recenti id
tibi dabit, quod tibi destinatum est; sin vero annus iste non
sit e vita tua, ecquid sollicitudo tua tunc erit de eo, quod
tibi non est?

26. قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ مَنْ
عَرَفَ بِالْحِكْمَةِ لَأَحْظَنَهُ الْعَيُونُ بِالْوَقَارِ *

Dixit princeps fidelium, Ali, Abi Talebi filius, quem
Deus summo honore afficiat! Qui cognitus est sapientia, eum
aspiciunt oculi cum reverentia.

27. قَالَ بَعْضُ الْحُكَمَاءِ تَحْتَاجُ الْقُلُوبُ إِلَى إِقْوَانِهَا مِنَ الْحِكْمَةِ
كَمَا تَحْتَاجُ الْأَجْسَامُ إِلَى إِقْوَانِهَا مِنَ الطَّعَامِ *

Sapiens quidam dixit: egent mentes ad corroborationem
suam sapientia, quemadmodum corpora ad suam corroboracionem
cibo.

28. قَالَ أَفْلَاطُونُ الْحَكِيمُ لَا تَطْلُبِ سُرْعَةَ الْعَمَلِ وَأَطْلُبِ
تَجْوِيدَهُ فَإِنَّ النَّاسَ لَا يَسْئَلُونَ فِي كَمِّ فَرْعٍ وَأِنَّمَا يَنْظُرُونَ إِلَى
إِتْقَانِهِ وَجُودَةِ صَنْعَتِهِ *

Dixit Plato sapiens: ne hoc studeas, ut opus aliquod
celeriter perficias; sed, ut illud bene egregieque perficias,
stude; siquidem homines non interrogabunt, quanto tempore
sit absolutum; sed, num recte, diligenter et bene sit
concinnatum, considerabunt.

29. قَالَ أَفْلَاطُونُ أَيْضًا حَبِيبُكَ لِلشَّيْءِ سِتْرٌ بَيْنَكَ وَبَيْنَ مَسْأُولِهِ
وَبُخْصِكَ لَهُ سِتْرٌ بَيْنَكَ وَبَيْنَ مَحَاسِنِهِ *

Platonis et hoc: amor, qui te tenet rei alicuius, velum est te inter et vitia illius; uti, quo es imbutus, odium eius, velum est te inter et virtutes illius.

30. مَنْ مَدَّحَكَ بِمَا لَيْسَ فِيكَ مِنْ الْجَمِيلِ وَهُوَ رَاضٍ عِنْدَكَ

ذَمُّكَ بِمَا لَيْسَ فِيكَ مِنَ الْقَبِيحِ وَهُوَ سَاخِطٌ عَلَيْكَ *

Qui te laudat ob egregium quid, quod in te non est, idem et sibi in eo placebit, ut te insimulet vitii, quod in te non est, et est malo in te animo affectus.

31. أَضْعَفُ النَّاسِ مَنْ ضَعْفَ عَنْ كِتْمَانِ سِرِّهِ وَأَقْوَامٌ مِنْ قَوِي

عَلَى غَضَبِهِ وَأَصْبِرُهُمْ مَنْ سَتَرَ فَاغْتَهَ وَأَغْنَاهُمْ مَنْ قَنَعَ بِمَا تَيْسَّرَ لَهُ *

Hominum infirmissimus est, qui secretum suum celare non valet; fortissimus, qui irae suae imperat; patientissimus, qui egestatem suam velat; ditissimus, qui contentus est eo, quod sorte ipsi obtigit.

32. مَثَلُ النَّبِيِّ يُعَلِّمُ النَّاسَ الْخَيْرَ وَلَا يَعْمَلُ بِهِ كَمَثَلِ أَعْمَى

بِمِدَّةِ سِرَاجٍ يَسْتَنْصِي بِهِ غَيْرَهُ وَهُوَ لَا يَرَاهُ *

Qui alios quid bonum et rectum sit docet, non vero ipse recte agit, is similis est caeco, in cuius manu lucerna, qua lucem alii praebet, quam autem ipse non videt.

33. فِي كِتَابِ كَلِيلَةِ وَدَمْنَةٍ إِذَا أَحَدَاتُ لَكَ الْعَدُوَّ صِدَاقَةً

لَعَلَّةِ الْجَانَةِ إِلَيْكَ فَمَعَ ذَهَابِ الْعَلَّةِ رُجُوعِ الْعَدَاوَةِ كَالْمَاءِ تَسْخِنُهُ

فَإِذَا أَمْسَكَتْ نَارًا عَنْهُ عَادَ إِلَى أَصْلِهِ بَارِدًا وَالشَّجَرَةُ الْمُرَّةُ لَوْ

طَلَبْتَهَا بِالْعَسَلِ لَمْ تَتَمِرَ إِلَّا مَرًّا *

E libro Calila va Dimna; Inimicus, causa aliqua ad te compulsus, si amicitiam erga te prae se ferat, iterum, ces-

sante causa, hostis tibi erit; quemadmodum aqua calefacta, igne remoto, naturale suum frigus recipit, et sicut arbor amara, etiamsi melle eam oblinas, tamen non nisi amaros fructus proferat.

34. مَثَلُ الْأَعْيَاءِ الْبُهْلَاءِ كَمَثَلِ الْبَعَالِ وَالْحَمِيرِ حَمَلُ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَتَعْتَلِفُ بِالتَّبَنِ وَالشَّعْبِرِ ﴿٣٤﴾

Divites avari similes sunt mulis et asinis, qui aurum et argentum portant, ipsi vero palea et hordeo vescuntur.

35. قِيلَ لِلدَّحْنِفِ بْنِ فَيْسٍ مَا أَحْلَيْكَ قَالَ كَسْتُ بِحَلِيمٍ وَكُنِّيَ أَحْمَالُ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَسْمَعُ الْكَلِمَةَ فَأَحْمُ لَهَا ثَلَاثًا مَا يَمْنَعُنِي مِنَ الْجَوَابِ عَنْهَا إِلَّا خَوْفٌ مِنْ أَنْ أَسْمَعَ شَرًّا مِنْهَا ﴿٣٥﴾

Ahhnafus, Kaisi filius, alicui, mansuetudinem eius laudanti, respondit: per Deum! minime sum mansuetus, sed talis videor; nam cum dictum aliquod audio, propter quod per triduum succenseo, ne quid regeram, nil nisi metus me prohibet, ne peius quid audiam.

36. قِيلَ لِبَعْضِهِمْ مَتَى يَجْمَدُ الْكُذْبُ قَالَ إِذَا جُمِعَ بَيْنَ مُتَقَطِعِينَ قِيلَ فَمَتَى يَذْمُ الصِّدْقُ قَالَ إِذَا كَانَ غَيْبَةً فَمَتَى يَكُونُ الصَّمْتُ خَيْرًا مِنَ النَّطْقِ قَالَ عِنْدَ الْمَرَأَةِ ﴿٣٦﴾

Interrogatus quidam: quando laudatur mendacium? respondit: cum iungit qui alienati fuerant. Quando vituperatur veritas? Cum de absente minus laudanda prodit. Et quando silentium praestat loquendo? In altercatione.

37. قَالَ عَامِرُ بْنُ عَبْدِ الْقَيْسِ إِذَا خَرَجْتَ الْكَلِمَةَ مِنَ الْقَلْبِ دَخَلَتْ فِي الْقَلْبِ وَإِذَا خَرَجْتَ مِنَ اللِّسَانِ لَمْ تَتَجَاوَزِ الْأَذَانَ ﴿٣٧﴾

Dictum Ameri, Abdol-Caisi filius: sermo qui e pectore prodit, pectus ingreditur; sed qui e lingua (tantum) prodit, non excedit aures (i. e. auribus quidem percipitur, sed in animum non penetrat).

38. قَالَ حَكِيمٌ لآخرُ يَا أُخِي كَيْفَ أَصْبَحْتَ قَالَ أَصْبَحْتُ

وَبِنَا مِنْ نِعْمِ اللَّهِ مَا لَا تُحْصِيهِ مَعَ كَثِيرٍ مَا نَعَصِبُهُ فَمَا نَدْرِي أَبَاهُمَا
تَشْكُرُ جَمِيلٌ مَا يَنْشُرُ أَوْ قَبِيحٌ مَا يَسْتُرُ *

Sapiens quidam, interrogatus ab alio (sapiente), quomodo se haberet? optime, respondit, siquidem Deus T. O. M., licet parum ei obtemperemus, tamen tam innumerabilia in nos confert beneficia, ut nesciamus, utrum propter bona, quae diffundit, an vero, quod tot mala a nobis arceat, plus ei gratiarum agamus.

39. قَالَ بَعْضُ الْحُكَمَاءِ لَا يَنْبَغِي لِلْفَاضِلِ أَنْ يُطَاطَبَ ذُوِي

النَّقْصِ كَمَا لَا يَنْبَغِي لِلصَّاحِي أَنْ يُكَلِّمَ السُّكَارِي *

Quam parum homini sobrio cum ebriis, tam parum viro praestanti decet cum homine nequam confabulari.

40. قَالَ ابْنُ الْمُعْتَزِ أَمَلُ الدُّنْيَا كَرَكَابِ سَفِينَةٍ يُسَارُ بِهِمْ

وَهُمْ نِيَّامٌ *

Dictum Ebnol - Motaassi; homines mundani sunt instar illorum, qui navi vehuntur, et quibuscum iter conficitur dum dormiunt.

41. قَالَ ابْنُ الْمُقَفِّعِ إِذَا حَاجَبَتْ فَلَا تَغْضَبْ فَإِنَّ الْغَضْبَ

يَقْطَعُ عَنْكَ الْحَيَّةَ وَيُظْهِرُ عَلَيْكَ الْخَصْمَ *

Dictum Ebn-ol-Mocaffae: in litigando ne irae indulgeas:

nam ira admittit tibi argumenta pro causa tua , et adversarium te superiorem reddit .

42. وَجِدْ عَلَى صِنْمٍ مَكْتُوبٍ حَرَامٌ عَلَى النَّفْسِ الذَّبِيثَةِ أَنْ

تُخْرِجَ مِنْ هَذِهِ الدُّنْيَا حَتَّى تُسَيِّئَ إِلَى مَنْ أَحْسَنَ إِلَيْهَا ❀

Statuae cuidam hoc insculptum reperiebatur : animae scelestae non est concessum hoc mundo egredi , priusquam illi , qui bene de ipsa meritis esset , mala rependerit .

43. قَالَ أَبُو مُسْلِمٍ الْخُرَّاسِيُّ خَاطَرَ مِنْ رُكْبِ الْبَحْرِ وَأَشَدَّ مِنْهُ

مُخَاطَرَةٌ مَنْ دَاخَلَ الْمَلُوكَ ❀

Dixit Abu-Moslim , Chorasanus : periculo se exponit , qui mari vehitur , sed multo maiori periculo sese exponit , qui regibus se miscet .

44. قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيُّ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ . الْأَدَبُ حَتَّى

فِي الْغِنَى كُنْزٌ عِنْدَ الْحَاجَةِ عَوْنٌ عَلَى الْمُرُوَّةِ صَاحِبٌ فِي الْمَجْلِسِ

مُؤْنَسٌ فِي الْوَحْدَةِ تَعْمُرُ بِهِ الْقُلُوبُ الْوَاهِمَةَ وَتُخَيِّبُ بِهِنَّ الْأَلْبَابُ

الْمَيْتَةَ وَتَنْفَعُ بِهِ الْأَبْصَارُ الْكَلِيلَةَ وَيُدْرِكُ بِهِ الطَّالِبُونَ مَا

حَاوَلُونَ ❀

Dixit Imperator fidelium , Ali , quem Deus summo honore afficiat ! Litterae sunt ornamentum in opulentia , thesaurus in necessitate , auxilium adversus vim , sodalis in consessu , familiaris oblectans in solitudine , illis mentes aegrae sanantur , et corda demortua vivificantur ; visus hebes illis fit acutus , et sapientiae studiosi per illas quod quaerunt assequuntur .

45. قَالَ لِقَمَانُ لِأَبْنِهِ يَا بَنِي لَتَكُنْ أَوَّلُ شَيْءٍ تَكْسِبُهُ بَعْدَ

الْإِيمَانِ خَلِيْلًا صَاحِبًا فَانْمَا مِثْلُ الْخَلِيْلِ الصَّالِحِ كَمِثْلِ النَّخْلَةِ
 أَنْ قَعَدْتَ فِي ظِلِّهَا أَطْلُكَ وَأَنْ أَحْتَطَبْتَ مِنْ حَطْبِهَا نَفَعَكَ وَأَنْ
 أَكَلْتَ مِنْ ثَمَرِهَا وَجَدْتَهُ طَيِّبًا *

Dixit Locmanus filio suo : primum , quod tibi post ve-
 ram religionem est acquirendum , est probus amicus ; talis
 enim est sicut palma , cuius sub umbra si sedes , ea te ope-
 rit : si ex ea ligna colligis , utilitatem tibi praestat ; et cum
 de eius fructibus comedis , eos suaves invenis .

46. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثٌ مَهْلِكَاتُ

وَنَادَتْ مُنْجِيَاتٌ فَأَمَّا الْمَهْلِكَاتُ فَسُحٌّ مُطَاعٌ وَهَوَى مُتَّبَعٌ
 وَأَعْجَابُ الْمَرْءِ بِنَفْسِهِ وَأَمَّا الْمُنْجِيَاتُ فَخُشْيَةُ اللَّهِ فِي السِّرِّ
 وَالْعِلَانِيَةِ وَالْقَصْدُ فِي الْغِنَى وَالْفَقْرُ وَالْعَدْلُ فِي الرِّضَاءِ وَالْعُصْبُ *

Dixit legatus Dei , cui propitium sit Numen ! Tria sunt,
 quae perdunt , et totidem quae servant (hominem) . Et il-
 la quidem quod atinet , quae perdunt , sunt haec : avari-
 tia cui indulges , cupiditas , quam sequeris , et admiratio
 tui ipsius . Quae vero servant , sunt : timor Dei clam et pa-
 lam ; rectitudo in opulentia et egestate ; et acquitas in
 gratia et ira .

